

Türkiye Atatürk Dergisi

K. Atatürk
1881-1938

Her zaman güzel Atatürk sivil kıyafetiyle...

İstiklâl Marşı

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak,
O benimdir, o benim milletimindir ancak!

Canı, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım;
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım!

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim, iman dolu göğsüm gibi serhaddim var;
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
"Medeniyet", dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın!
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın...
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakkın,
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın!

Bastığın yerleri "toprak", diyerek geçme, tanı,
Düşün, altındaki binlerce kefensiz yatanı;
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı;
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda...
Şühedâ fişkıracak toprağı sıksan, şühedâ!
Canı, canânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin, tek, vatanımdan beni dünyada cüdâ.

Ruhumun senden, Âlâhi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâ-mahrem eli.
Bu ezanlar-kî şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli...

O zaman veda ile bin sece eder-varsa-taşım;
Her cerihamdan, Âlâhi, boşanıp kanlı yaşım,
Fişkırtır ruh-i mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman, yükselerek, arşa değer belki başım.

Dalgalar, sen de şafaklar gibi, ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl.
Hakkıdır, hür yaşamış bağıramın hücrîyet.
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Akif Ersoy

Kahraman Asker, Büyük Türk Evladı: Mareşal Fevzi ÇAKMAK

ATATÜRK DERGİSİ

3 Ayda Bir Çıkar

Siyasi - İktisadi Milli Kültür Dergisi

İmtiyaz Sahibi ve Başyazarı:

TAHSİN UFUK

Yazı İşleri Müdürü:

SİNAN ORAK

Genel Yayın ve Müessese Müdürü:

Yük. Müh.

SERVET EKİCİ

Tanıtım ve Pazarlama Müdürü:

ZAFER GONYA

Sekreter:

JALE ÖZDİKMEN

Ressam: **MURAT ERER**

İdare Edildiği Yer: Yeni Çarşı Cad.
59/2 BEYOĞLU-İSTANBUL

Baskı ve Dizgi: **UFUK MATBAASI**
Çağaloğlu - İst.

Yıl: 5, Sayı: 26, Cilt 4

Ay: **OCAK - ŞUBAT - MART 1986**

ABONE TARİFEMİZ:

Yıllık Kitap İlaveli : 25.000 TL.
Neşriyath Yıllık : 50.000 TL.
Yıllık Abone Bed. : 10.000 TL.

REKLAM VE İLANLAR PAZARLIĞA TABİDİR

Dergimiz: Basın-İlan Kurumuna dahildir. Bu Dergi Basın Ahlak Yasasına Uymayı Taahhüt Eder.

ÖNEMLİ NOT: Dergimizde yayınlanan yazılar, kaynak gösterilmeden, **İKTİBAS EDİLEMEZ.** Dergimizde yayınlanan yazılardan: **İMZA SAHİPLERİ MESULDÜR.** Dergimiz milli gayelerle yayınlanmakta olup, bütün okullara bedavadır.
Fiatı: KDV Dahil 1000 TL.

BASYAZI

Muhterem Okuyucularımız

Merhaba aziz ve büyük Türk milleti, yeni yılınızı kutlar, işlerinizde başarılar, esenlik dolu günler dileriz. 1986 yılı, asil ve büyük milletimize hayırlı olsun. Yeni Yılın uğur, şans, bahtiyarlık ve mutlulukları da beraberinde getirmesini bütün insanlık ve ülkemiz için Ulu Tanrıdan niyaz ederiz.

İslam dinini benimsemiş müslüman bir millet olarak, dinimiz ve Türklüğümüze en ulvi duygularımızla bağlıyız. Milli Türkcülük davamızda milli bilinç gerçeği içinde kanımızın son damlasına kadar varız. Gerçek ATATÜRK'ÇÜLÜK davamızda varız! Dünya üzerindeki son Türk devleti olarak, (milli rengimiz), Türk bayrağının üzerindeki şehitlerimizin asıl kanı ayyıldızlı renk ve semboldür. Yolumuz her zaman ATATÜRK'ün yoludur! Dünyada tek Türk kalıncaya dek; Türküz, ATATÜRK'ÇÜYÜZ ve Müslümanız...

Her türlü bölücü hareketlerin, Faşizmin, Emperyalizmin, Komünizmin, özette bütün aşırı akımların millette Türk Gençliği ve ordusu ile karşısındayız! Bu tür akımlar Aziz Milletimizin vicdanında da mesnet bulmayacaktır. Türk Milleti daima milli birlik ve beraberlik içinde olmuş, dıştan ve içten gelecek her türlü tehlikeye karşı birleşmiştir. Binlerce yıllık Türk tarihinde her türlü tehlikeye karşı birleşmiştir. Binlerce yıllık Türk tarihinde bu durum, son derece açık bir şekilde görülmüştür. Muhterem okurlarımız! milletimiz, sosyal ve ekonomik açıdan güç günler yaşamaktadır. İşsizlik sorunu tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Halkımızın büyük bir çoğunluğu, bir önceki günü aratırcasına yoksullaşmakta, alım gücü büyük bir hızla düşmektedir! Ülke genelinde bezginlik, küskünlük ve endişe hüküm sürmektedir...

Türk siyasi hayatındaki tüm olumsuzluklar Atatürk ilkeleri dışında yollara sapılmasından kaynaklanmıştır. 12 Eylül öncesi günlere gelişimizin büyük nedeni de budur. Türkiye'de ılımlı sağ ve ılımlı sol partilere gereksinme vardır. Bu siyasi partilerimiz, yelpazeleri içinde çok şuurlu ve bilinçli hareket etmek zorundadırlar. Dünya kamu oyu önünde milli birlik ve beraberliğimiz asla zedelenmemelidir. 12 Eylül öncesi acı olayları tekrar yaşamamak için ülke ekonomisini göz önüne almak gerekir.

Bir zamanlar anarşik olayların ekonomik sefaletten kaynaklandığı unutulmamalıdır. Aynı şeyler bugün içinde geçerlidir. Uyarıyoruz! İkaz ediyoruz! Halkın yoksulluğuna seyirci kalınmamalıdır. Birbiri ardına yapılacak yatırımlar sonucu açılacak iş sahaları, Türk milleti için, mutluluğun ve refahın müjdecisi olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti, «iktisadi tarihinin» en karanlık günlerini yaşamaktadır. Sürekli ve arkası gelmeyen zamlar nedeniyle, işçinin, memurun, emeklinin, fakir halk tabakalarının alım gücü azalmıştır. Seçimlerden önce Başbakanımız, orta direğin güçlendirileceğine dair söz vermişti. Politikada söz, namustur, şereftir oysa bugün, ortadireğe Allah Rahmet Eylesin! «Sağolsun Başkanımız!» Özet olarak; insana ve milli varlığa saygı duyulmasını istiyoruz. Türkiye'nin en büyük sorunlarından biri de konut sorunudur. Toplu konut yapımına, ülke çapında büyük önem verilerek bir an evvel üretime geçilmeli ve kira anarşisi önlenmelidir! Ayrıca; konuta gerçekten gereksinim duyanlar özenle tespit edilip, verilecek kredilerin yeniden düzenlenmesi konusunda ivedi çözümler bulunmalıdır. Bugünkü kredi ve ödeme koşulları ile konut sahibi olmak, orta ve dar gelirli aileler için hayalden öteye gitmeyen bir düşüncedir.

Sonuç olarak, istikrarlı ve Atatürk ilkeleri doğrultusunda bir Türkiye istiyoruz! Günlük güneşlik bir Türkiye istiyoruz! İnsanların haklarına saygı duyulduğu ve insanca yaşadığı bir Türkiye istiyoruz!. ATATÜRK'ÇÜ TÜRKİYE sloganında birleşmek istiyoruz!

Hepimizden hepinize gönül dolusu sevgiler, işlerinizde başarılar, temenni eder; zinde Türk milletini, selamlarız. «TANRI TÜRKÜ KORUSUN.» Saygılarımızla.
T. A. D.

«Medeniyetin buluşları, tekniğin harikaları, cihanı
değişmeden değişmeye uğratıldığı bir devirde,
asırlık köhne zihniyetlerle,
geçmişe bağlılıkla varlığını korumak
mümkün değildir..»

K. Atatürk

YA İSTİKLAL YA ÖLÜM

Prof. Dr. Ceyhun Atuf KANSU

Bağımsız, Atatürk'ün kişiliğinin ilkesidir. İlk önce kendi kendisinin ilkesidir. 1926 tarihinde Hâkimiyeti Millîye gazetesine şunları anlatıyor: «Benim çocukluğumdan beri bir tabiatım vardır. Oturduğum evde ne ana, ne kızkardeş, ne de ahabap ile bulunmaktan hoşlanmam. Yalnız ve müstakil (bağımsız) bulunmadığı çocukluğumdan çıktığım zamandan itibaren daima terci hetmiş ve sürekli olarak öyle yaşamışımıdır. Tuhaf bir halim daha var. Ne ana, -babam çok erken ölmüş-, ne kardeş, ne de yakın akrabamın kendi zihniyet ve telkinlerine göre bana şu veya bu tavsiye ve nasihatte bulunmasına tahammülüm yoktur.» (E. Z. Karal - Atatürk'ten Düşünceler).

Çocukluğu bir başkaldırıdır. Kişiliğinin kaynağı bu sınırsız tutkudur, ub sevgidir, bağımsızlık sevgisidir. Kişiliğinin gergin bakırtelni, kendisini tanımlıyor: «Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir.» Kendi serüveni, bağımsızlığa adanmış bir savaş olan insan, kaldırıcı ele geçirince, toplumunu da kendi savaşına katar: Bağımsız olması için bağımsız bir toplumda yaşamalıdır. Kendi denizini kendisi yaratır; Bağımsız bir ulus, İşte o zaman, kişiliğinin ortamını bulur. Kendi savaşını, ulusuna aşılır: Ulusal bağımsızlık savaş, onun ve ulusunun savaşdır. Ulusal bağımsızlık, onun hayat sorunudur: Kendi kendisinin sorunudur herşeyden önce. 1921 Nisanı'nda, Ankara gazetesine söylediği şu sözler,

savaşının nedeni, kaynağıdır: «Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben ulusumun ve en büyük atalarımın en değerli soy kalıntısı ile, bağımsızlık sevgisiyle dopdolu bir adamım. Çocukluğumdan bu yana ailece, özel ve devletçe yaşantımın her dönemini yakından bilenlerce bu aşkı mecelidir. Bence, bir ulusta saygın ve onurlu yaşamının, namusun ve insanlığın var olup süregelmeye, kesin olarak o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahi polmasına bağlıdır.

Ben kişi olarak, bu saydığı mniteliklere çok önem veririm. Ve bu niteliklerin kendimde var olduğunu öne sürebilmek için ulusumunda aynı niteliklerle bezenmiş olmasını temel koşul bilirim. Be nyaşayabilme kiçin, ne olursa olsun bağımsız bir ulusun çocuğu kalmalıyım. Bu nedenle ulusal bağımsızlık bence bir hayat sorunudur. Ulus ve memleketin çıkarları gerektirince, insanlık evrenini kuran ulusların herbiriyle uygarlık gereğince dostluk ve siyaset bağlantılarına büyük bir duyarlılıkla değer veririm. Ancak, benim ulusumu tutsaklaştırmak isteyen herhangi bir ulusun bu isteğinden vazgeçinceye değin amansız düşmanıyım.»

Bu içli ve kesin bağımsızlık bildirisinin anlamını bağımsızlığını yitiren bir devletin bireyi olarak aldığı yarayı, çektiği onur acısını bilmeden çözemeyiz. O Türkiye'deki, bir kasa-

ba karakolu bile tutsaktı. Yakup Kadri, «Atatürk» adlı kitabında, bir yabancı gezi kafilesine bakan Manisalı çocuklara kızan «panama şapkalıların» çocukları nasıl dövdüklerini anlatır ve olayı şöyle bağlar:

«— Baba ne hakla vuruyorlar?

Babam başını önüne eğdi ve bana cevap vereceği yerde, dayak yiyen çocuklara seslendi:

— Haydi, savulun bakayım, hayli savulun!...

Lâkin savulmak isteyenler de bir müddet gene dayaktan kurtulamıyordu.

— Baba, dedim - bırak beni. Gidip karakola haber vereyim.

Babam, acı acı gülümseyerek elimden tuttu:

— Karakol, ecnebiye karşı ne yapabilir, a oğul?... dedi.»

B uolay geçtiği sıralarda, Mustafa Kemal, Manisalı bir çocuk değildir, bağımsızlığını yitirmiş bir devletin generalidir. Bir devlet bağımsızlığını yitirmişse? Burada, kendi kendisinin ilkesi ortaya çıkar. İlkesini uygular. Hiç vakit yitirmeden başkaldırır. İstanbul'da sadrazam Ahmet İzzet Paşa, Adana'daki generale, İngilizlere neden «sert ve soğuk» davranıldığını sorar. Mustafa Kemal yenilmiş bir devletin generalidir. Mondros'ta, silâh bırakılması imzalanmıştır. İngilizler yenik bir devletin «Yıldırım orduları» kolep şosesinden yararlanmak istediklerini bildirirler. Anlaşıyor ki, Mustafa Kemal'in bu isteğe kışkırtılması «sert ve soğuk» olmuştur. Olur mu ya? Sömürgeci İngiltere, İstanbul'a sinirlenir. «Kimdir, isteklerine böyle «sert ve soğuk» karşı gelen general? Yenilmediniz mi siz, bağımsızlığını yitirmediniz mi?» Ahmet İzzet Paşa, ne de olsa kişiliğini Osmanlılığın içine gömmüştür. Uysaldır. Ama Mustafa Kemal'in kişiliği bağımsızlık dağının eteğinden kaynar. Boyun eğmez o, karşı gelir, başkaldırır. Bu başkaldırının ayrıntılarını yaşayabilmek için, Ahmet İzzet Paşa'ya 8 Kasım 1918 tarihinde çektiği «Adana sifres» ni inceden inceye okumalı. İskenderun limanından ve Mondrosa silâh bırakması, 30 Ekim 1918 de imzalanmıştır. Bu bırakışmaya göre, «Anlaşmış devletler», bu ara-

da İngiltere, Mustafa Kemal'in deyimiyle «Britanya hükümeti», avının üzerine atılır. Paralamak üzere. O, hiç olmazsa Güneyde, kendi bölgesindeki payı vermek istemez. Bırakışmayı imzalayan Osmanlı devletidir, ve o da, Osmanlı devletinin bir generalidir. Kurala uysaydı, bırakışmaya da uyması gerekirdi. Kurala uymaz. Onun, öncesiz ve sonrasız, ukalı neden ki, bağımsızlık kuralıdır. Bırakışma bu kurala, onun kendi ilkesine uymamaktadır. Osmanlı devleti, bağımsızlığını vermiş olabilir, ama o veremez. 8 Kasım 1918 şifresi, bu «direnişle» doludur. İngilizlerle imzalanmış «bırakışmayı» Osmanlı devletinin «hayat ve kurtuluşu» ile uygun görmemektedir. Öyle ise... «Ben bölgemde ve ordularımın gölgesinde bu bırakışmayı kabul etmiyorum!» Ahmet İzzet Paşa, ona, İstanbul'da bulunmasının iyi olacağını duyurarak, sadrazamlıktan çekilir. Belki bir şey yapabilir? Yıldırım ordularını bırakır ve İstanbul'a gelir. Kendi kendisinin ilkesidir bu: Selânik kırlarındaki çocuk, bir genç harbiyeli, bir devrimci bir Meşrutiyet kolağası, Çanakkale savaşlarının kurmay albayı ve bırakışmaya başkaldıran bir ordular komutanı olarak bağımsız bir ulusun çocuğu olarak yaşamak.

İstanbul'da, bağımsızlığı tanı yitirmiş bir devletin acısını yaşar. Şimdi bir çekilgededir. ir kozada: Şişli çekilgesi diyelim buna. Bağımsız yaşamak, bağımsız olmak için ne yapılmalı? Devlet bağımsızlığı verdi. Ama o bağımsızlığı veremez. Kendi kendisinin ilkesidir bağımsızlık. Şişli'de evine, çekilgesine çekilip kararını örüyor. Kararı, kendi kendisinin ilkesine uygundur. Başkaldıracaktır bağımlılığa. Bağımsızlık uğruna ölümü deneyecekti. Ölümle hayat arasına gerecektir ipini, yaşantısının korkusuz trapezcisi olacaktır, «bağımlılığın uçurumu» na bakıp, hayatının parolasını haykırır: Ya bağımsızlık, ya ölüm!. Ölümle bağımsızlık arasında gerdiği bu ip, kendi kendisinin ipidir. Bu ipin üzerinde yürüdüğü, o güzelim trapez oyununda, bir gün Sivas'ta Sivas Kongresinde, mandayı kabul edemeyeceğini söyleyen bir genç delegeye tıbbiyeli Hikmet Zey'e döer, ve: —Evlât, müsterih ol... Gençlikle iftihar ediyorum ve gençliğe güveniyorum, Biz, azınlıkta kalsak dahi mandayı kabul etmiyeceğiz. Parolamız tektir ve değişmez: «Ya ölüm, ya istiklâl.» der.

«B-
ar-
en-
rış-
da,
iy-
lu-
ta-
na
ır.
bi-
ou
ış
ve
le
r-
et
n
e-
r-
-
7

Atatürk'ün yurtiçi gezilerinde Mareşal Çakmak, Celal Bayar,
Ali Çetinkaya bir arada görülmektedir...

Atatürk - İnönü bir sohbet esnasında...

Atatürk'ün Vasiyeti

Prof. Afet İNAN

Sınırlarını, en son Türk nesillerinin kanlariyle yoğurup çizdiği bir Türk vatanında, O vatan mefhumunu mânalandırdı.

O, bir ölüm haberi karşısında, yurt toprağına şu hitapları bana yazdırmıştı. (1930)

«Yurt toprağı! Sana herşey feda olsun Kutlu olan sensin. Hepimiz, senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedi hayatta ya şatmak için, feyizli kalacaksın. Türk toprağı! Sen, seni seven Türk milletinin mezarı değil sin. Türk milleti için yaratıcılığı göster.

Mustafa Kemal, bir sahil çocuğı olduğu için, denizi çok severdi. Fakat son hastalık günlerinde hasret çektiğı yer, bir çam ormanlığı idi. Buna seville seven, kendisine hediye edilmiş, bir ormanlık ve çayırılığı gösteren tablodur.

Ona yattığı yerden uzun uzun bakar ve yanına girdiğimiz zaman «Afet, bana memleketimizin ormanlık güzel yerlerinden tanıdıklarını anlat, onlara gidelim, ağaclar altında dolaşabileyim, basit bir hayata kavuşalım, sn arzum yeşillik ve ağaçlık, fakat yak kış yeşil duran ağaclar arasında olmaktır, diyen ıztırablı, hasta sesi hâlâ kulaklarımda akisler yapıyor.

O, hastalığının ağırlığını müdrikti ve belki kurtulamıyacağını biliyordu. Fakat etrafındakilere ümitsizlik vermek istemediğinden, yaşıyacağı yen muhitler arar, gibi, ancak bugün anlıyorum ki, yeşilliğın edebiyatında son uykusunu uyumak azrusunu, bana vasiyet etmek istemiştir.

Atatürk'yn yeşile hayralığı, Faruk Nafiz' in şu şiir parçasını tekrarladiğı zamanlarda,

ne kadar belli olurdu.

Yeşil hem de.

Ben bu rengi taşırım can köşemde.

Yeşilde ne arar da bulamaz insan oğlu?

Yeşul bu... varlık dolu, gök dolu umman dolu

Bir ucu gözlerinde, bir ucu engindedir.

Meyva veren ağaclar, bu çini rengindedir.

Bu çini rengindedir bahar, deniz kır, orman, Bana Tanrım gözüktür, yeşil dediğim zaman.

Mustafa Kemal, bu şiiri okuduğ zamanlarda, pür sıhhat bir varlıktı. Fakat, kendisi yeşile hasret çektiğı zaman ise, fâni varlığının erimekte olduğunu hissediyordu.

Böylece O, bu son arzusu ile çam ağaçları ve yeşillikler arasında olmak istemiştir.

ATATÜRK VE ŞEREF

Falih Rıfki ATAY

Atatürk, şahsi şerefine olduğu kadar, Türk şerefine ihtirash düşkünü idi. Kibirli değildi. Neferler ve hizmetçileri ile arkadaşça konuştuğunu hatırlarım. Fakat gururlu idi.

Bu gurur, Türk şerefine yabancılar karşısında korumak bahis konusu olduğu zaman eskiden «ecneb-grizlik» dedidğimiz Xenophobie derecesine varırdı. Garbci idi. Ama, Tanzimciler gibi «mukadder» bir batılı üstünlüğünü kabul etmezdi. Aşağılık duygusu altında ezilemezdi.

Onun Türk tarihi ile uğraşması, bilâkis, aydınları ve halkı bu aşağılık duygusundan kurtarmak için olmuştur.

Yabancı memleketlere veya milletlerarası konferanslara giden arkadaşlarına;

— Sesiniz benim sesimdir. Unutmayınız derdi.

Herkes de ona hesap vereceğini bilerek protokol ve itibar eşitliği üzerinde titiz davranırdı.

Şu hikâyeyi anlatmıştım. Rahman Fevzi Çakmak Yugoslavya manevralarına gitmişti. Fransız Genel Kurmay Başkanı Gamlin de davetliler arasında idi. Yemekte sıra meselesi çıkınca Mareşal olduğu için Fevzi Çakmak'ın general olan Gamlin'den önce oturmalı lazım geliyordu. Gamlin razı olmadı:

O Mareşal ise ben de Fransa ordusunun Genel Kurmay aşkanıyım demişti.

Fevzi Çakmak eğer yeri verilmezse yemeğe gelmeyeceğini söylemesi üzerine gü durum da kalan Yugoslavlar ayakta bir ziyafet tertiplemişlerdi.

Fevzi Çakmak dönüştü vak'ayı Atatürk'e anlattı. Atatürk dedi ki:

Biliyorsunuz, Alman ordusu Fenani'yi işgal edeceği zaman Hitler kıt'a komutanlarına, eğer Fransızlar mukavemet ederlerse geri dönmeleri emrini vermişti. Fransa hükümeti Gamlin'e mukavemet etmesini söyledi. Fakat Gamlin bunun için umumî seferberlik istedi. İç politika durumu umumî seferberliğe elverişli olmadığı için Fransa olup bittiye boyun eğmek zorunda kaldı. Gamlin biraz cesaret gösterseydi Fransa Renani'yi kaybetmezdi. Sanat ve mesleğinde, ve asıl vazifesinde bu kadar zaaf gösteren bu adam, sofrası meselesinde bakınız ne yapmış! Dikkat ediniz, bu adam Fransa'nın başına bir felâket getirecektir.

Uitekim Gamlin Hitler ordularının bir iki hafta içinde yıkıverdiği Fransız ordularının başında bulunuyordu.

İnönü İtalya'ya resmî bir seyahat yapacağı vakit Atatürk:

— Sen Türkiye'nin Başvekilisin. Mussolhif de resmen İtalya'nın Başkanvekili. Arada hiçbir fark tanımayacaksınız, demişti.

Yolda idik. İlk verilen programda Mussolini istasyona gelmiyordu. İnönü Roma'da yerleşince karşılıklı ziyaretler yapılacaktı.

Türk heyeti eğer program değişmezse yarı yoldan memleketi dönüleceğini İtalyan protokolcularına habere verdi. Trende bir telâştı, gitti.

Roma'ya vardığımız zaman İtalyan Başvekili Mussolini, sırtında jaket atayı ve basında silindir şapkası ile Türkiye Başvekilini bekliyordu.

BİZDEN SİZLERE...

Bizden sizlere, gönül dolusu, sevgiler, saygılar sunarız.

Selam sayın okuyucularımız, selam, büyük Türk Milleti: Bu sütunlardan Yeni Yılın ilk günlerinde sizlere seslenmek, mutluluğuna kavuşmuş bulunuyoruz. Dergimiz, yine ellerinizde, yine sizlerle beraber, ve yine yüksek huzurlarınızdayız. Her sayımızda, sizlere daha iyi, daha nitelikli, bir eser sunabilmek amacındayız. Türkiye'mizin en büyük siması, milletimizin kurtarıcısı T. Cumhuriyetimizin kurucusu, aziz ve büyük ATAMIZI temsil etmiş olmamız dolayısıyla hem ona lâyık bir eser hem de bu yüce şahsiyeti en iyi şekilde tanıtmak, yeni nesle yüksek varlığını, ilkelerini, tüm devrimlerini, fikir ve görüşlerini, düşünce ve duygularını, objektif ve tarafsız olarak yansıtmak, en büyük hedefimizdir... «KEMALİZM Mİ, bir doktrin olarak işlemek, fikir akımı olarak yansıtmak, alternatifini izah etmek, gerçek Atatürk'çülüğün ana unsur olarak, ülkü ve hedefini belirtmek emelimizdir! Bu; milli gayeyi ele alarak, tüm «öğelerini» değerlendirilmesini, izahını yapmak; milli amacımızdır! Bizden sizlere, TÜRK - BASININDA, temayüz ve tebarüz etmiş, gerçek Atatürk'çü, aydın kalemliyle, «KÜRSÜ SAHİBİ İLİM ADAMLARIMIZIN» nefis makaleleriyle, ülkemizin milli davalarına eğilmek, «karınca kaderince» TÜRK MEVHAİRİNE KATKIDA BULUNABİLMEK; Ülkemizin henüz çözümlenemeyen meselerine çözümler aramak, «Türk Ekonomisinin sıhhat kazanabilmesi yolunda», en güçlü kalem ve imzalarla, ULUSAL yayınıımızı, tam dört yıldır aralıksız ve fasılasız olarak, hiçbir karşılık ve menfaat beklememeksizin, VATAN VE MİLLETİMİZİN, Türk Gençliği-

Yazan: Sinan ORAK

nin hizmet ve emrinde sürdürüyoruz...

Bin bir özveri içinde, nice meşakatlara katlanarak, harç-borç içinde, eseri devam ettiriyoruz... Her şey bu ulu millet ve vatan için, görüşündeyiz... Ülkemizin sağlıklı kalkınmasını temenni ediyoruz.. Halkımızın insanca uygarca yaşaması, sıkıntı, cefa çekmemesi için, elimizden geldiğince, aklımızın erdiğince, gücümüzün yettiğince, hükümeti ve yetkili şahsiyetleri, T. Atatürk Dergisi, TÜRK MİLLETİNDEN BİR FERT OLARAK UYARIYORUZ...

Tüm iyi niyetimizle, kendilerine sesleniyoruz. Tüm iyi niyetlerimizle, milli meselelerimize milli davalarımıza, ülkemizin kanyan yaralarına, sorun bekleyen bin bir dert ve davalarına, ışık tutmaya çalışıyoruz. Ve tüm siyasi şahsiyetleri, bütün siyasi partilerimizi, Atatürk'ün yolunda, milletimize cefa çekirtmeden yaşatmaya davet ediyoruz.

İnanıyoruz ki, Türk'ün gücü, yeteneği, herşeyi yapmaya muktedir... Yeter ki, ulusal davamızda birleşelim. El-ele verdiğimiz takdirde, yenemeyeceğimiz güçlük, bükemeyeceğimiz bilek, aşamayacağımız engel kalmayacaktır. Çağın gerisinde bırakılmış bir toplum, bir ülke olarak, her türlü, dertten sefaletten ancak bu birlik ve beraberlik ruhu içinde kurtulabiliriz. Sağ ve sol kesimdeki, partilerin bu bilinç içerisinde memleket çıkarlarını, her türlü partizanlık, kişisel çıkarlarının üzerlerinde (!) tutmalarını istiyoruz! 12 Eylül öncesi, yaşanan karanlık günler bir hiç uğruna dökülen kanlar, ölen masum insanlar, hepimizin dün gibi akıdadır. Gerek eski siyasiler, gerekse yeniler, bunu hiç unutmamalıdır. Bu fakir milletin kursağından ekmeğini gecirenler, lütfen biraz basiretti, ona dönük olsunlar... T.A.D.

Her zaman başarılı komutan M. K. Atatürk sivil kıyafetiyle yılı: 1929

ATATÜRK VE BİLİM

Prof. Dr. Ahmet MUMCU

Osmanlı Türk toplumunun hemen hemen bütün kurumlarıyla, 17. yüzyılda büyük bir durgunluk içine girdiği, 18. yüzyılda ise bir çökme sürecine kaydığı bilinir. Sağlam kurulmuş, dayanıklı bir devlet, bu çökmeyi önlemek için çırpınmış ama buna bir türlü engel olamamıştır. Bu çöküşü devletin engelleyememesi pek çok sebeplerle açıklanmaya çalışılmıştır. Çoğumuzun bildiği bu sebepleri burada açıklamamız gereksizdir. Pek çok okul kitabında alt alta sıralanan bu sebeplerin üzerinde etraflıca durulmaz. Bu arada en önemli çökme sebebi de daha yan sebeplerle birlikte iki kelime içinde anlatı verilir. Halbuki bu çöküş nedeni, bu güne kadar geçirdiğimiz toplumsal, ekonomik ve kültürel bunalımların da temel etkenidir. Bunu, bilim etkinliklerinden uzak kalmak, bilimin gerçek anlamını bir türlü tam olarak kavrayamamak biçiminde kısaca belirtebiliriz.

Klasik felsefeyi canlandırıp, ona yepyeni bir yön veren İslam bilginlerinin içinde Türkler de vardır. 11. yüzyılda doruk noktasına varan bu gelişme ile İslam filozofları akılcı bir görüşle insanın, maddenin özünü araştırmışlar, özellikle doğa bilimleri alanında önemli sayılabilecek ip uçları elde etmişlerdir. Bir kültür alış-verişi ile bu birikimin batıya eriştiği de bilinir. İslam bilginlerinin katkısı ile batıya akan bu bilgi birikimi, oradaki rönesansın temel sebeplerindendir.

Batıdaki rönesansı hazırlayan İslam felsefesi, ne yazık ki 11. yüzyıldan sonra hızla kabuk değiştirmeye başladı. Akılcılığa fazla güvenemeyen bir mistizim içine dalan İslam bilginleri, kendilerine erişen bilgileri işleyemediler. Bunun da pek çok sebepleri var. Ama bu kısa yazıda anlatılamaz. Fakat gerçek odur ki, İslam rönesansı gelişmiş ve durgunluğa doğru hızla kaymıştır.

Osmanlı devleti kurulduğu sırada, bu durgunluk da iyice artmıştı. Son derece zeki, akıllı, beceri sahibi ilk Osmanlılar, çok güçlü bir devlet kurdular. Devlet yönetiminde bir sanatçı gibi davranma geleneği açtılar. Henüz kendini toparlayamayan, bilimsel gelişmenin eşiğindeki batı devletlerinden her bakımdan üstündü bu İmparatorluk. Ama ne yazık ki, İslam dünyasındaki bilimsel durgunluk da bir toplumsal yasa gereği Osmanlılara geçmişti. Evet, Osmanlılar bilime değer verdiler, ama kendilerine geçen durgun İslam skolastiği idi bu bilim. Böylece Osmanlı bilim kurumlarında, İslam rönesansı dönemindeki üstün bilginlerde yetişemedi. Eski, parlak İslam bilim anlayışına dönmek isteyen büyük Osmanlı hakanı II. Mehmet; yani alışılmış adıyla Fatih (1451-1481), sağlığında bu yolda, önemli adımlar attı. Ama o-

nun bu çabaları, kendinden sonra gelen hükümdarlarca tam anlamı ile değerlendirilemedi. Batıda Kopernikus (1473-1553), Tycho Brahe (1546-1601), Kepler (1571-1630) gibi, doğa biliminin büyük dahileri çıkarken, Osmanlı skolastiğinin temsilcileri bu gelişmenin farkında bile değillerdi. Kuşkusuzdur ki, Batıdaki din de bu gelişmeye direnmiştir. Galilei'nin (1564-1642) başına gelenler bilinir. Ama XVI. yüzyıl sonlarında, Batıdaki hükümdarlar da kesinlikle bilimin yanına geçmişler, kilise baskısı giderek azalmış ve dev bilimsel gelişme, akıl almaz boyutlara ulaşmıştır.

Sürekli ve hızla büyüyen bilimsel gelişmeye paralel olarak teknoloji de aynı biçimde ilerlemiştir. Batı devletleri güçlenmişler ve bir doğa yasası gereği «güçsüzleri ezmeye» başlamışlardır.

Bu yolda ezilen onurlu bir ulus Japonlar, XIX. yüzyıl ortasında Batıyı Batı yapan esrarı keşfettiler. Bu, özgür bilimsel düşüncedydi. Japonlar, hiçbir önyargıya kapılmadan bu düşüncenin içine girdiler. Sonuç ortada idi: Osmanlı Devleti XIX. yüzyıl başında yıkılırken, Japonya büyük devletler arasındaki yerini alıyordu.

XIX. yüzyıl Osmanlı toplumu da bir arayış içindedir. Reform istekleri su yüzüne çıkmaktadır. Ama yöntem belirmemiştir. Özgür bilim düşüncesine geçiş sancılıdır, acıdır ve çok yavaştır. Osmanlı aydını yapılan önemli işlere rağmen, henüz yolunu tam anlamıyla çizebilmiş değildir.

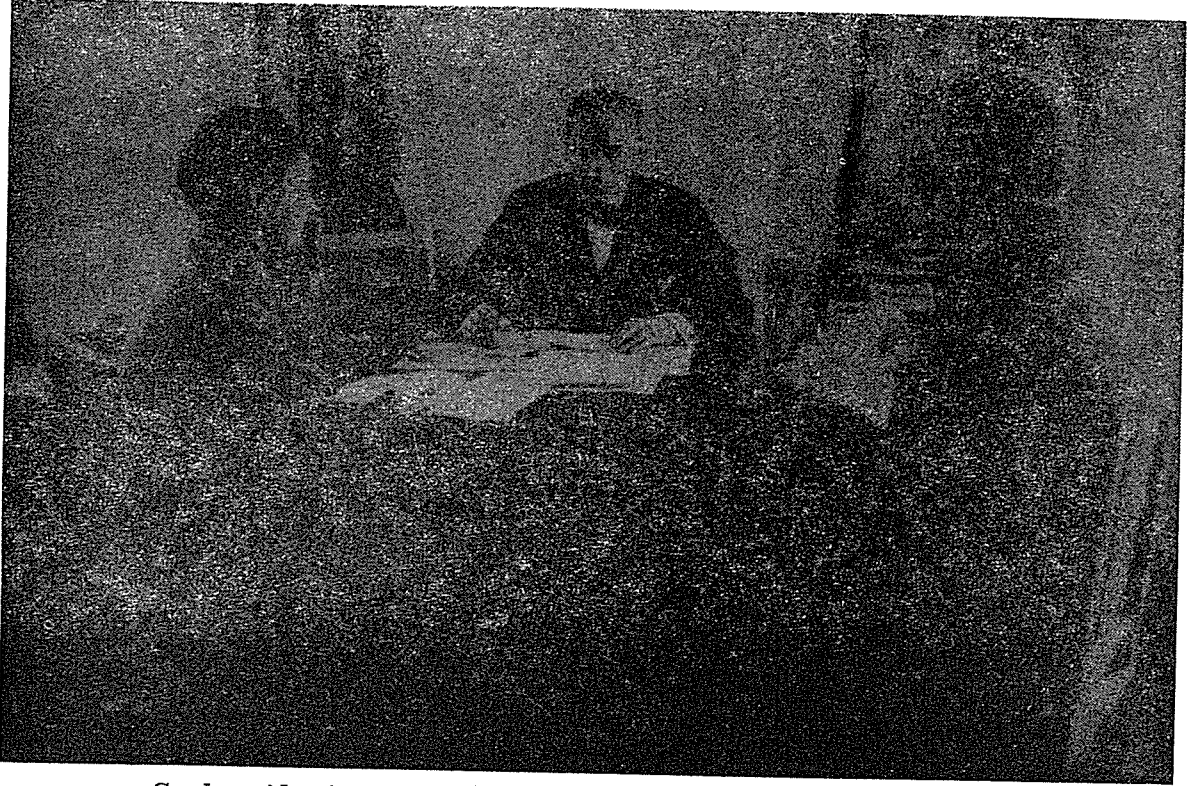
İşte bu sırada Atatürk ortaya çıkıyor. Türk ulusu üstün yeteneğini, zekâsını, becerisini O'nun önderliğindeki Kurtuluş Savaşı ile gösteriyor. Kurtuluştan sonra geriye dönmek, tereddütlü Osmanlı kafasına güvenmemek gerekir. Neye güvenilecektir? Akıl ve bilime. Atatürk'ün Türk ulusuna en büyük hizmet, özgür bilim düşüncesine anlamayı ve yaymayı, inkılabına temel yapmış olmasıdır. Bugün büyük zenginliklerine rağmen, pek çok komşu ülke bizden bilgin ve uzman ithal ediyorlarsa, bunun tek sebebi Atatürk'ün açtığı ışıklı bilim yolunda yürünmesidir. «Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlimin ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, delalettir.» Akıl ve bilime dayanmadan, onları tartışmasız rehber yapmadan hiçbir gelişme olmaz.

Tekrar yıkılışın eşiğine dönmemek için, özgür bilimsel düşünceye sıkı sıkıya sarılalım. Gelişmek için başka hiçbir çare yoktur. Bunun da kanıtı, insanlık tarihinde yatmaktadır. Tarih, akıl dışına sapan tohumların acıklı sonlarını gösteren binlerce olayla doludur.

Atatürk bir gezide (Yıl: 1931)

Çankaya'da şimdi müze olan köşkte, tarih çalışmaları esnasında...

Atatürk'ün kendi karizması karşısındaki tutumu

Yazan :

Prof. Emre KONGAR

Gerçek bir lider olmanın birinci koşulu, hiç kuşkusuz, insanın kendi karizmasına inanmamasıdır. uBnu kendi kültürümüzün deyişiyle söylersek, «kerametine» inanılan lider, kendi «kerametine» kendisi inanmamalıdır.

Aslında, «karizma» ya «keramet» terimleri hemen hemen aynı anlama gelir. Bilindiği gibi, «Karizma» bir insanda var olduğu sanılan insanüstü, doğaüstü niteliklerdir. «Keramet» ise, ermişlerin, velilerin gerektiği zaman gösterdikleri olağanüstü yetenekler ya da ermişcesine yapılan iş, yahut söylenen söz anlamına gelir. Türkçe'de «keramet sahibi insan», ermiş demektir. Hızır Aleyhisselam'ın kerametlerinden söz edilir. Ya da ikinci anlamında, dalkavukların bir söz karşısında, «Keramet buyurdunuz efendimiz» diye yanıt vermelerinde görüldüğü gibi kullanılır. Hiç kuşkusuz, keramet de, bütün doğaüstü anlamlı sözcükler gibi dinsel kökenlidir.

İşte bir liderin birinci niteliği gerçekçilik olduğuna göre ,gerçekçi bir kişinin, kendisinin doğaüstü yeteneklere sahip olduğuna inanması beklenmez. Üstelik, kendisinde insanüstü yeteneklerin ve niteliklerin bulunduğu inana n bir insanın uzun süre kendisini ve çevresini buna inandırması olanaksızdır. Ancak gerçekçi bir liderin gerçekçi değerlendirmelerinde ve eylemlerinde görülen isabet, ona, çevresi tarafından «yanılmazlık» gibi, insanüstü niteliklerin efsanevi bir biçimde yakıştırılmasına yol açabilir.

Gerçekten de tarihe baktığımızda, deliler yada sapıklar dışında hiçbir liderin kendi «keramet»ine ya da kendi «karizma»sına inanmadığını görürüz. Fakat, büyük liderlik için bu da yeterli değildir. Çünkü, insanın kendi karizmasına inanmaması, onu bir büyüklük kompleksinden (megalomani) kurtaramayabilir. Bir liderin açısından düşünüldüğünde büyüklük kompleksi ile kendi kerametine inanmak arasında, sonuçları bakımından pek de büyük bir fark yoktur. Her iki nitelik de ,insanın kendi gücünü abartmasına ve sonuç olarak yanılmasına yol açar.

Mustaaf Kemal Atatürk'ün liderliği, dev-

rim toplumbilimi açısından değerlendirilir .ken, hiç kuşkusuz, kendisinin bu liderliği nasıl gördüğü, nasıl ürettiği ve nasıl kullandığı çok önemli ögeler olarak ortaya çıkar. Bir liderin kendisinin nasıl gördüğünü bilmeden, onun liderlik eylemini değerlendirmek olanaksızdır.

Atatürk'ün yaşamı dikkatle incelendiğinde, liderlikle ilgili tutum ve davranışları üç ayrı bölümde insanın gözüne çarpar. irinBci bölüm, hazırlık aşamasıdır. İkinci bölüm, kendisinin kendi bireysel niteliklerini nasıl gördüğü ve değerlendirdiğidir. Üçüncü bölüm ise, topluma mal etmek, ulusal niteliğe büründürmek istediği değerlerle ilgili davranışlarıdır.

Mustafa Kemal Atatürk, her durumda ve her fırsattan yararlanarak, kendisini liderliğe hazırlamıştır.

Mustafa Kemal'in ilk şansı Selanik'te eski usul mahalle mektebine gitmek yerine, o zamanki koşullara göre devrimci bir eğitim uygulayan Şemdi Sfendi'nin okuluna gitmesidir. Ezbercilik yerine aktif metodu uygulayan Şemsi Efendi, okulun bir de kız bölümünü açmış aydın bir eğitimciydi. 1873 yılında Selanik'te valiliğe başlayan Mithat Paşa, başarılarından dolayı, kendisine Padişah nişanı bile verdimiştii.

İşte Atatürk'ün 10 Ocak 1922 tarihli Vakit'de yayınlanan kendi anılarına göre, evde annesiyle babası arasında bir tartışma konusu olan okul seçimi, sonunda, böyle bir okula gitmesiyle noktalanmıştı.

Bu şansını iyi değerlendiren Mustafa Kemal, ilkokuldan sonra, annesinin karşı koymasına bakmaksızın, kendi girişkenliği ile su bay olmaya karar veriyor. Bu da, subay seven bir çocuğun bilinçsiz bir taklitçiliği sonucudur. Mustafa Kemal, kendi anlatışına göre, komşusu bir binbaşının Askeri Rüstiye'ye giden çocuğunun okul elbisesine özendiği için Askeri Rüstiye'ye gider.

Buraya dek şans ögesinin etkileri görülmüştür. Askeri Rüstiye'den başlayarak, şansın azaldığını, bilinçli hazırlığın arttığını görüyoruz. Aslında, Askeri Rüstiye'ye giriş de çok bilinçsiz bir seçim değildir. Hiç kuşkusuz bu olay, Mustafa Kemal'in kişilik niteliğini ortaya koyar...

Türkiye'de Hukuk Açısından Laiklik

Yazan :

Turhan OLCAYTU

Em. Tümgeneral

T. Kara Kuv. Güç. Vakfı Gn. Md.

Türk Ceza Mevzuatında, laiklik aleyhine işlenen suçlar, iki grupta toplanabilir.

Birinci gruba, din hürriyeti aleyhine işlenen suçlar girer. Din hürriyeti vicdan ve ibadet hürriyetlerinin birleşmesinden meydana geldiğine göre suç vicdan ve ibadet hürriyetlerine karşı ayrı ayrı işlenmiş de olabilir. Burada herhangi dinlerden biri tahkir maksadıyla dinsel işlerin veya ibadet ve ayinlerin icra sına engel olmak din ve mezheplerden birini aşağılamak, yoluna yayımda bulunmak, mabedlerde bulunan eşyayı, yine tahkir maksadıyla, yıkmak, bozmak, başka biçimde zarara uğratmak veya ruhani görevlilere karşı şiddet kullanmak onlara hakaret etmek gibi suçlar söz konusudur. (Türk Ceza Kanununun 175-176'ncı maddeleri.)

İkinci grupta, devletin layık düzenini koruyucu ceza hükümleri yer alır. uB hükümlerde ele alınan konulardan biri, devletin laik düzeninin korunması amacıyla cemiyet kurma ve toplanma hürriyetlerinin düzenlenmesidir. Türk Kanunlarında bu düzenleme ile ilgili iki hüküm vardır:

Cemiyetler Kanunun 5'nci maddesinin 3'üncü bendi ve Ceza Kanununun 163'üncü maddeleri, her iki madde de dini cemiyetleri yasaklar.

163'üncü maddeye göre «Laikliğe aykırı olarak devletin sosyal ve ekonomik veya hukuki temel nizamlarını kısmen de olsa dini inanç ve esaslara uydurmak amacıyla cemiyet kurmak, veya sevk veya idare etmek» yasaklanmıştır. Bu maddenin koruduğu konu, laik devletin sosyal, ekonomik ve hukuki temel üzeridir. Madde yer alan sosyal düzenden amaç devletin kişiyle olan ilişkilerine ve kişiye karşı yapmayı üstüne aldığı görevlere ait temel kurum ve kurallardır. Örneğin, dini öğretim-

de bulunmak üzere kurulan bir cemiyet, Laik olarak düzenlenmiş bulunan eğiti sistemi-nin dini inançlar uydurulmasını istediği ve bunu telkin ettiği takdirde sosyal üzene karşı gelmiş olacaktır. Ayrıca oruç tutmayanların cezalandırılmasını istemek sosyal temel düzene karşı çıkmanın bir başka örneği olarak gösterilebilir. Ayrıca, devletin resmi bir dinin bulunmasını istemek ve bu amaçla cemiyet kurmak da suçtur. uB maddede yer alan «cemiyet» deyimlerinden, özellikle teşkilatlı bir cemiyeti değil, aynı zamanda fiilen biraraya gelişleri de anlamak gerekir. Aksi halde maddenin kapsamı çok daralmış olacaktır.

Cemiyete girmek için yol göstermek, teşvik etmek gibi davranışlar da suç olarak kabul edilmiştir. Aynı maddenin düzenlenmesi suretiyle, lâiyikliğin korunması ele alınmaktadır. Önce devletin layık düzenini karşı yapılan propaganda fiili söz konusudur. Ayrıca siyasi menfaat veya kişisel nüfuz sağlamak maskadıyla dinsel duyguyu veya dince mukaddes tanınan şeyleri âlet ederek her ne surette olursa olsun, propaganda yapan veya telkinde bulunanlar da cezalandırılır. Bu propagandaya söz, yazı, sanat gösterileri de dahildir.

Kanunda sözü geçen «siyasi menfaat veya nüfuz» kavramı, iktidarda kalmak veya iktidara geçmek için seçim propagandalarında, dinin bir vasıta olarak kullanılmasıyla, siyasi menfaat elde etmek amacını ifade eder. «Şahsi nüfuz» deyimini, bir kimsenin içinde bulunduğu toplumda, dini âlet eden propaganda veya telkinlerle çevresi üstünde hakim ve farklı bir mevki elde etmek amacını ifade eder.

Türk İnkilâbının en önemlisini ve bütün

inkılâp ve ilkelerimizin temelini «lâiklik» teşkil etmektedir. Devletimizin temelinde yatan Lâikliğı çekip alırsak bugüne kadar kazanılmış, hukuki, sosyal, ekonomik ve kültürel bütün kazançlarımızla birlikte çağdaş uygarlığa yetişme çabalarımızın bütünü başımıza yıkılır ve altında kalır, gideriz. Çok partili hayata geçtikten sonra Büyük Millet Meclisi kürsüsünde Türkiye'deki laikliğin, dini boğmak için bir silâh giib kullanıldığı ileri sürülmüş, dini devlet isteyen milletvekilleri görülmüş-tür. 1950 yılından sonra laik devlet anlayışından ille tavizler verilmeye başlanmıştır.

Eski Türklerde (İslâmiyetten önce ve islâmiyete geçişin ilk dönemlerinde ve Osmanlı Devletinin çağında) din ve vicdan özgürlüğü vardı.

Devletler Hukuku yazarlarından Nys, laikliğin, Turanî bir düşünüş olduğunu kabul etmiştir.

Osmanlıların çöküş yıllarında yurt sathına yayılan, zaviyeler, tüm tarikatlar ve bunları hurafeyle besleyen medreseler, giderek bozulmuş, nihayet 1839'da Tanzimatla birlikte bu konua da islâhat yapılmasına teşebbüs edilmiş ise devletin teokratik yapısı korunmuştur.

1876 Birinci Meşrutiyet Anayasasında şeriata aykırı kanun çıkarılmasını önleyecek hükümler konulmuştur.

1908 İkinci Meşrutiyet, şariat devletini daha da kuvvetlendirmiştir. Din, vicdan ve düşünce özgürlüklerinde devam ettirilen bu baskıya karşı bazı yönetici ve aydınlar arasında milliyetçilik ve Batıcılık akımlarının belirmesi, laik hukuk devletinin savunulmasına bir zemin hazırlamıştır. Ancak, Türkiye'de laiklik Atatürk'ün önderliğinde başladığımız Kurtuluş Savaşı döneminde giderek, kuvvetlenmiş ilk anayasamızdaki «hakimiyet, kayıtsız şartsız milletindir» hükmünü kabul ederek, hilafet ve saltanatın dinsel otoritesini ve devletin teokratik yapısını temelden değiştirmek için ilk ve büyük adım atılmıştır. Bunu izleyen yıllar içinde inkılâp kanunları peyder pey çıkarılarak bugünkü laik düzene ulaşılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti devletini içindir. Hangi dine ve mezhebe mensup olursa olsun her Türk vatandaşı, kendi dinine bağlı olmak-

la beraber, aynı zamanda laik bir dünya görüşüne ve anlayışına da sahip olması gerekir.

1982 Anayasamızın «Din ve vicdan hürriyeti» başlığı altındaki 24 üncü maddesi de bu konuya açıklık getirmektedir. Bu madde şöyledir:

«Herkes vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. (Anayasamızın 14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz... Kimsese devletin sosyal, ekonomiö, siyas veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurullarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlamaya amacıyla her ne suretle olursa olsun, dinî veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.»

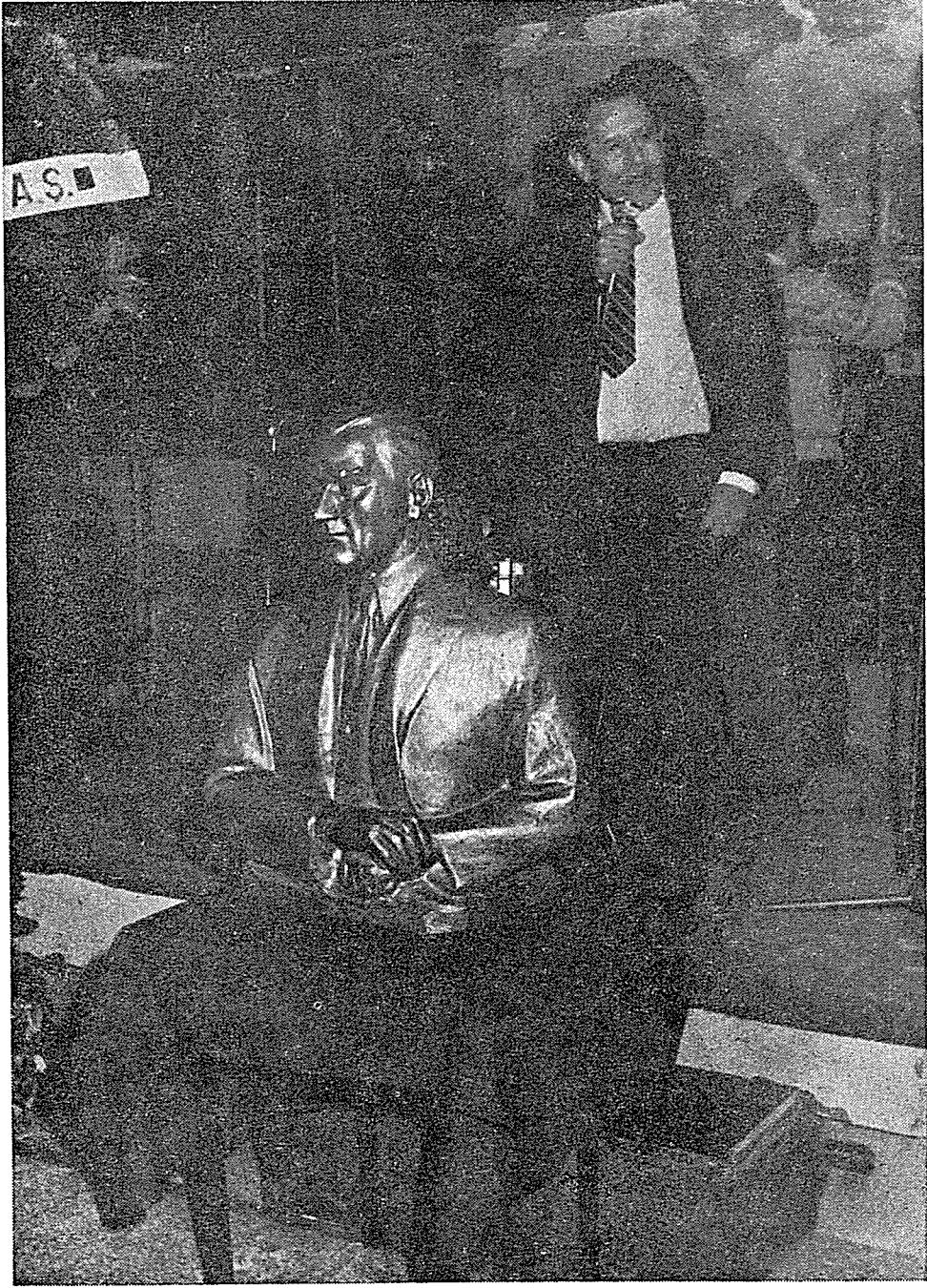
Anayasamızda yukarda işaret edilen 14 üncü maddesinde de şu hükümler yer almaktadır:

«Anayasaa yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbir, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosya bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğin sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla kullanılamazlar.

Bu yasaklara aykırı hareket eden veya başkalarını bu yolda teşvik ve tahrik edenler hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

Anayasanın hiçbir hükmü, Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz.

Görüldüğü gibi laiklik ilkesine bağlı kalındığı sürece «milli birlik ve beraberliğimizde» korunması sağlanmış, din, mezhep ve inanç ayrılığından doğan ve 12 EYLÜL öncesi içine düşülmüş olan kargaşalara bir daha meydan verilmemiş olur.

T.C. nin 62. yılı dolayısıyla, Cumhuriyet Bayramını kutlamak, aziz ve yüce ATAMIZI anmak amacıyla toplanılan günün açılış konuşmasını yapan, başyazarımız: Tahsin UFUK (29 Ekim 1985)

Atatürk'te Rasyonel ve Matematiksel Düşünce

Dr. M. Cemil UĞURLU

Çok yönlü evrensel bir deha olan Atatürk (1881 - 1938)'ün yaşamı boyunca yoğun biçimde gerçekleştirdiği olağan üstü başarılarının ilkinin, çocukluk çağında, 1893 yılında, orta öğrenimi döneminde, Selanik Askeri Rüştiyesi'nde matematik dersinde olduğunu ve bunun sonucu olarak, matematik öğretmeni yüzbaşı Mustafa efendinin, O'nun adına, «yetkinlik, olgunluk, kusursuzluk» anlamlarını taşıyan «Kemal» ismini, okuldaki resmi künyesine yazdırmak suretiyle eklediğini belirtmiştir. O, bu tarihsel olaydan sonra «Kemal» adını onurla, sürekli olarak kullanmış, başkaları da O'nu bu isimle yaygın biçimde anmışlardır.

Atatürk, matematiğe verdiği büyük önemi şöyle açıklamıştır: «Ben öğrenim devrimde matematik konusuna çok önem vermişimdir ve bundan hayatımın çeşitli safhalarında başarı elde etmek için faydalanmış olduğumu söyleyebilirim.» Gerçekten O, matematikle ilgisini askeri öğrenim dönemiyle sınırlamamıştır. Bunu kanıtlayan çok önemli tarihsel iki olay, ulusal ve evrensel büyük olayların yaşandığı Cumhurbaşkalığı döneminde, 1937 yılında gerçekleşmiştir. Birinci olay şudur: Atatürk, ülkenin tam anlamıyla yetkili ve sorumlu öğretmeni gibi davranarak «geometri öğretmenilerle bu konuda kitap yazacaklara kılavuz olarak», «Geometri» adıyla özgün bir kitap yazmıştır. İlk kez Atatürk'ün saptadığı ve bugüne değin değiştirmeksizin hemen hemen tümünü kullanageldiğimiz, yaklaşık elli kadar matematik terimini içeren bu yayını, tanınmış bilim tarihçisi Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı, «küçük fakat anıtsal bir yapıt» diye nitelendirmiştir.

Konumuzla ilgili ikinci önemli olay şudur: Atatürk, «Geometri» kitabının yayınlanmasından sonra, 19nra, 1937 öğretim yılında, derste

ilk uygulamayı, tarihi Sivas Lisesi'nde kendisi yapmıştır.

Özünde insanı (hümanist) olan Atatürk'ün düşünce yapısında, akılcı (rasyonalist), bilimci (scientist), gerçekçi (realist), olgucu (pozitivist), nitelikler egemen (dominant) olup, aynı zamanda eylem (aksiyon) adamı olan Atatürk'te bu temel nitelikler birbiriyle olumlu yönde etkileşerek bütünleşmiştir. Bunlardan konumuzla ilişkisi bakımından ön planda geleni, akılcı niteliktir.

Çağdaş ve dinamik bir devleti amaçlayan Atatürk'çülük özünde O'nun «Türkiye Cumhuriyeti» olarak gerçekleştirdiği düşünsel bir sistem olduğu için, kurucusunun düşünsel dominant niteliklerini, temel ilkeler olarak taşımaktadır. Atatürk'çülükte akılcılık (rasyonalizm), onsuz olunamaz (si ne gua non) ana bir ilkedir.

Akılcılık akımının en önemli özelliği Prof. Dr. Ahmet Mumcu'nun tanımıyla belirtirsek «gerçekleri ararken hep akla dayanmak, akla uygun olmayan olay ve davranışları gerçeğe uygun kabul etmemektir.»

Matematik, A. Einstein (1879-1955)'in çok özlü tanımıyla «kökeni deney değil, salt mantık (başka bir deyimle salt akıl) olan bir disiplindir.»

Matematik, insana özgü rasyonel düşüncenin en soyut ve en sistemli türünü olup bilimler alanında özel bir durum kazanmıştır. Bunu Aydın sayılı şöyle belirtiyor: «Bugün matematiğe, umumiyetle, diğer bazı ilim dallarının dili yada aracı gözüyle bakılmaktadır. İlmin rasyonellik vasfının matematikte çok belirgin olmasına karşı, tabiat olaylarının izahı, gözlem ve deneyler yapılması olgular arasında teoriler ve kanunlar vasıtasıyla münasebetler kurulması için ilmi bilgi ve araştırmanın çok önemli bazı başka vasıf-

ları matematiğe uygulanamayan hususlardır.

Bilim, özellikle doğa bilimleri, olayları olabildiğince çok sayıda gözlem ve deneylere dayanarak incelemek, olgu bilgisini ölçüyle temellen-direrek, olaydaki tüm değişkenleri saptamak ve bunları soyut kavramlara indirgeyip, sonunda, aralarında değişmeyen bir bağlantıyı bulmak etkinliği olduğu içindir ki, matematik, bilimlerin ortak dili ya da aracı olmuştur. A. Sayılı'nın deyişiyle belirtirsek «bilimin rasyonel biçimde düzenlenmiş bilgi olması niteliği, en büyük çapta bir önem taşır.» Bilim gelişmesinde akılcılığın rolünü A. Mumcu, çok özlü biçimde şöyle belirtiyor: «Aslında bilgilerin bir bölümünü kazanabilmek için deneyin kaçınılmazlığı inkâr edilemez. Ampiristlerin düşünceleri deneye dayanan bilim dallarında gelişmeye yol açmıştır. Ama kuşkusuzdur ki, deney yapmak için ön koşullar akla dayanılarak sağlanır. Deney sonucu geliştirme ise tamamen mantıksal, dolayısıyla akılsal bir işlemdir.

Öyle denilebilir ki, bilim ve uygarlığın gelişmesinde en büyük rolü akılcılık akımı sağlamıştır. Akılcılık ile deneyciliğin birleşmesi bizi gerçek bilme götürmüştür.»

Akılcılığı, Batı'da bir felsefi akım olarak yerleştiren iki büyük düşünürün, R. Descartes (1596-1650) ve L. Kant (1724-1804)'ın, aynı zamanda büyük matematikçiler olmaları gibi, Türkiye'de akılcılık ve bilimsel düşünme çağını açan bir büyük insanın, Mustafa Kemal Atatürk'ün de matematikçi olması bir rastlantı değildir. Çünkü böyle bir akımın yerleştirilmesini başarısını, ancak temel niteliğini yetkin biçimde taşıyan bir insan gerçekleştirebilir. Bundan dolayı seçkin akılcı bir kişinin aynı zamanda seçkin bir matematikçi olması, başarısını olağan üstü kılabilir.

Akıl ve bilim kavramları O'nun düşüncelerinde çoğu kez birlikte kullanılmış ve önemleri birlikte vurgulanmıştır. Bunu kesinlikle bilinçli olarak yapmıştır. Nitekim O, bir konuşmasında «Benim manevi mirasım ilim ve aklıdır, demıştır.

Atatürk'ün düşüncelerinin yapısında, rasyonel düşünme, matematikselsel düşünme, bilimsel düşünme çok belirginidir.

Bilimsel felsefecimiz Prof. Dr. Cemal Yıldırım'ın vurguladığı üzere «Bilimsel düşünme belli bir kafa disiplini gerektirir. Bu disiplini kazanmış bir kimse her şeyden önce gerçeğe döndüktür; olaylara saygılıdır. Yargılarında tutarlıdır. Bilimsel düşünme belli bir dünya görüşüne bağlıdır. Bu görüş rasyoneldir; her türlü mistik ve doğa ötesi görüşlerin karşısında yer alır. Doğada olup biten olayları doğüstü kuvvetlerin varlığını tasarlayarak değil, gene doğal olaylara baş vurarak açıklamaya gider.»

Prof. Dr. Özer Ozankaya, O'nun önder olma gücünün düşüncesini ve eylemini bilimin temel ilkelerini titizlikle uyararak saptamasından kaynaklandığını belirtmiştir.

Noelle Roger, O'nun başarılarının gizini girişeceği her atılımı hiçbir şeyi rastlantıya bırakmadan, zihninde ayrıntılarına dek hesaplayarak, işleyip olgunlaştırmasında buluyor. Hanss Froemgen, O'nu, «Matematikçi Kemal» diyerek anıyor.

Atatürk bir konuyu bir sorunu işlerken matematikçi mantığı ile değişik olasılıkları ve çözümleri irdeleyip değerlendirmiştir. O, kimi düşüncelerini açıklarken niceliksel terimleri yani matematiksel kavramları özellikle kullanmıştır. Matematikçi, ulusal eğitimimizdeki büyük önemini öncelikle vurgulamıştır. O'nun özgün, kısa ve öz (lakonik) anlatımı, matematikçi mantığa dayanmaktadır. Çünkü matematiksel bir ifadede, hiçbir terim, rasgele biçimde yer alamaz, çıkarılamaz, değiştirilemez. Nitekim O'nun düşüncelerinde, hiçbir sözcük hiçbir cümle rastgele kullanılmamış, belli bir mantıksal dizilim içinde bütünleşmiştir. O'nun hangi konuya ilişkin olursa olsun tanımları, tıpkı geometri tanımları gibi, sadece gerekli kavramları yeterli biçimde içermektedir.

Atatürk'ün düşüncelerinde, bütün bunların örnekleri zengin biçimde bulunmakla birlikte derginin teknik olanakları dikkate alınarak aşağıda verilen örneklerin sayısı sınırlı tutulmuştur.

Atatürk diyor ki:

«Bu dünyada herşey insan kafasından çıkar. Bir insanbaşının hiçbir şeyi tasavvur edemiyorum.»

«Akıl ve mantığın çözümleyemeyeceği sorun yoktur.»

Akılcılığını ve akılcılığı böylesine özgün ve lakonik biçimde anlatabilmeyi ancak rasyonel ve matematiksel düşünmede yetkin bir beyin başarabilir.

Atatürk 1924 yılında şöyle diyor:

«Benim için ordumuzun kıymetini ifade de ölçü şudur: Türk ordusunun bir birliği, eşitin mutlaka yener; iki mislini durdurur ve tesbit eder. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü fazlasını milletimizin yaradılıştan sahip olduğu cengaverlik zaten temin etmektedir. Fakat bu kıymeti mutlaka muhafaza etmek lazım.

O bu düşüncesinde, konuyu, bir denklem kurarcasına, matematiksel irdelemeden geçirmiştir.

1925 yılında köylümüzü aydınlatırken gerçekçi niteliğini de belirterek örneklemeyi sayısal kavramlarla bilinçle yapmıştır.

«Ben de çiftçi olduğumdan biliyorum, makinesiz ziraat olmaz. El emeği güçtür. Birleşiniz, birliklerle makine alırsınız. Senede yüz dönüm çalışır, on misli eker, yüz misli elde edersiniz. Bir de toprağa sevdiği tohumu bulup atmalıdır.»

O, aşağıdaki hayat ve ölüm tanımlarında, bilimsel düşünmenin temel bir ilkesine doğa olaylarını doğal nedenlerle açıklamak ilkesine, tam anlamıyla bağlı kalmıştır.

«Hayat herhangi bir tabiat dışı etkenin müdahalesi olmaksızın dünyaya üzerinde tabii ve zorunlu bir kimya ve fizik seyri neticesidir.»

«Ölüm, tabiatın en tabii kanunudur.»

Atatürk 1931 yılında aşağıdaki düşüncesini ifade ederken engin hümanizmasını, barış kavramını, matematiksel bir fonksiyon gibi yersel boyutta irdeleyerek maksimum değerleriyle belirtmiştir.

«Yurtta barış, dünyada barış için çalışıyoruz.»

O, daha 1922 yılında milli eğitimimizde matematiğin değerini şöyle açıklamıştır:

O, daha 1922 yılında milli eğitimimizde matematiğin değerini şöyle açıklamıştır:

«Bu memleketin asıl sahibi ve toplumumuzun esas unsuru köylüdür. İşte bu köylüdür ki, bugüne kadar bilgi nurundan yoksun bırakılmıştır. Bütün köylüye okumak, yazmak ve vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıttak kadar coğrafi, tarihi, dini, ve ahlaki bilgi vermek ve dört işlemi (Atatürk bu deyişle toplama, çıkarma, çarpma, bölme kastediyor) öğretmek, kültür programımızın ilk hedefidir.»

1924 yılında öğretmenlere şöyle diyordu:

«Cumhuriyet; fikren, ilmen, fennen, bedenlen kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister. Yeni nesli, bu özellik ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir.»

O, bu düşüncesindeki tüm kavramları bir matematiksel fonksiyonun terimleriymiş gibi güçlü bir mantıksal ilişkiyle sıralamıştır.

O'nun askerlikle ilgili düşüncesinde de yetkin bir matematiksel bir düşünce belirgindir.

«En büyük askerlik budur: Muhelif ihtimalleri çok iyi hesap etmeli, en iyi görüneni süratle tatbik etmeli.»

«Askeri plan arzuya göre değil, hesaba dayanarak tanzim olunmalıdır.»

«Savunma hattı yoktur, savunma sathı vardır. O sath bütün vatanıdır.»

Atatürk eğitimin, bir ulusun yaşamındaki bütün sonuçlarını matematiksel bir düşünmeyle irdeleyerek özetlemiştir.

«Eğitimdir ki, bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşatır veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terk eder.»

Denilebilir ki, O, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında doğmuş bir vatandaşımız olarak eğitimi yapmayı, hiç kuşkusuz gene evrensel bir deha olarak kendini kabul ettirecek, ama bu kez büyük olasılıkla, ünlü bir matematik bilgini, büyük hümanist ve akılcı bir düşünür olarak insanlık tarihinde yine seçkinleşecekti.

Dünya tarihlerinin
en büyük,
en kahraman askeri
ARSLAN MEHMETÇİK

ATATÜRK'LE İLGİLİ BİR ANİ

Samsun'a çıktığı zaman üstü başı yırtık, papuçları patlak, silahsız bir nefer gördü. Yüzünün rengi bakıra dönmüş olan bu asker, ağlıyordu. Atatürk:

"- Asker ağlamaz arkadaş, sen ne ağlıyorsun?"

Nefer irkildi, başını kaldırdı. Bu sesi tanıyordu ve bu çehre ona hiç de yabancı değildi. Hemen doğruldu, Anafartalar'daki Kumandanını çelik yay gibi selâmladı. O sualini tekrar etti:

— Söyle ne ağlıyorsun?

İç Anadolu'nun yürekli çocuğu içini çekti:

— Düşman memleketi bastı, hükümet beni terhis ediyor. Silahımızı elimizden aldılar. Toprağıma giren düşmanı şimdi ben ne ile öldüreceğim?

Büyük Kumandan:

"— Üzülme çocuğum, gel benimle" dedi ve Samsun deposundan nefere silâh verdirdi. Atatürk'ün yanına katılan ilk bahtlı Mehmetçik budur.

Sayın okuyucularımız!

Sol tarafta fotoğrafı görülen, Salih Sinan ORAK, Dergimizin yeni Yazı İşleri Müdürüdür. Kendisini tebrik eder, yazı ailemize ve dergimize hoş geldiniz der: BAŞARILAR DİLERİZ. Eski Yazı İşleri Müdürümüz, Servet Ekici ile nöbet değiştirerek, halef-salef olan müdürümüz, Salih Sinan ORAK, Boğaziçi-Arnavutköy Özel Esenış Lisesi mezunudur. Bilahare Yıldız Devlet Mühendislik Teknik Okulunda okudu. Muhterem okuyucularımıza, yeni Yazı İşleri Müdürümüz ile, daha güçlü olarak karşınıza çıkacağımıza inanıyoruz.

Saygılarımızla
T. Atatürk Dergisi

YAKIT SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

Büyük TÜRK Halkının ve Sayın BALIKESİR'ilerin
hizmetinde olmaktan kıvançlıyız.

MERKEZ: Dereboyu Cad. No. 1/A 10020 BALIKESİR

FABRİKA: Edremit Yolu 10 Km. Tel: 110 14 - 146 91

Tic. Sicil: 6080 Sanayi Sic.: 8530

TOPHANE BAYİİ

KAPUCUOĞLU ticaret

RECEP KAPUCUOĞLU VE ORTAKLARI
KOLLEKTİF ŞİRKETİ

Renkli televizyonlar - Videolar - Göstericiler
Müzik Setleri Buzdolapları Çamaşır Makinaları - Termosifon Şofben
Fırın - Ocak Elektrik Sübürgeleri - Kömür - Gaz - Aygaz Sobaları
Her Çeşit Aygaz Sanayi Ocak Ve Fırınları - Singer Dikiş Makinaları

PEŞİN VETAKSİTLE

☎ : 144 83 61 - 143 30 32

Boğazkesen Caddesi No : 226 - 230

TOPHANE - İSTANBUL

Atatürk ve Ekonomi

Yazan :

Prof Dr. Sermet ERGUN

Atatürk'ün ekonomik konulara olan ilgi ve düşünceleri üzerinde az durulmuş ve işlenmemiştir.

Atatürk ekonomici değildir, fakat iyi bir öğrenci, araştırmacı ve danışıcıdır. Bu bakımdan ekonomi ile ilgili konuları da incelemiş ve kararları ekonomi bilimine de uygun düşmüştür. Atatürk'ün devrimler gibi, ekonomi konusundaki araştırma ve düşünceleri de yeni değildir. Kurtuluş Savaşının en sıkışık anlarında da ilerisi için kendini bir öğrenci gibi hazırlamaktadır.

17.2.1923'de İzmir İktisat Kongresini toplamış ve ekonominin önemini aşağıdaki konuşmasıyla belirtmiştir:

«Fakat efendiler istiklâl tam için şu düstur vardır, hakimiyeti milliye için bir kanun vardır, diyoruz. Bugün de büyük muzafferiyetin âmilleri ve failleri bulunduğumuzu ifade ediyoruz. Bu noktada çok kati olan bir hakikat hep beraber tekrar etmek mecburiyetindeyiz. Bu kadar büyük, bu kadar mukaddes ve azametli hedefler yalnız kâğıt üzerinde düsturlarla ve kanun maddeleriyle ve sadece hırslarla, arzularla husul bulamaz. Tahakkuku tamını temin edebilmek için yegâne kuvvet, hâkiki en kuvvetli temel iktisadiyattır. Siyasi, askeri muzafferleriyetler ne kadar büyük olursa olsunlar, iktisâdi muzafferiyetler ile terviç edilemezlerse husule gelen zaferler pa-

yidar olamaz, az zamanda söner. uB itibarla en kuvvetli ve parlak zaferimizin dahi temin edebildiği ve daha edebileceği semaratı nafiayı tespit için iktisadiyatımızın, hâkimiyeti iktisadiyemizin temi nve tersin ve tevsii lâzımdır.»

Atatürk vatandaşlarının fert fert çalışkan ve zengin olması sayesinde, milli ekonominin gelişeceğini aynı kongrede belirtmiştir:

«Cümlemizin arzumuz şudur ki, bu memleketin etradı ellerinde numuneleriyle ziraa-tın, ticaretin, sant'aun, sâyn, hayatın bir mümessili olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet hakir değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışkanlar diyari denilsin, işte millet böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirdi, böyle bir tarihte en büyük makam, en büyük hak çalışkanlara ait olacaktır.»

24.8.1925 tarihinde Kastamonu'da çiftçi lerle yaptığı bir konuşmada:

«Müstehlik yaşamak iyi değildir. Müstahsil olalım» demek suretiyle üretimin önemini belirtmiştir.

T.B.M.M. nin 1.11.1937 tarihli toplantısı-nı açarken tekrar ekonomik hayatın tarifini yapacak ve ekonomik faktörler arasındaki a-hengin, birliğin önemini belirtecektir.

«Şimdi arkadaşlar, ekonomi hayatımızı gözde ngeçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki, ben ekonomik hayat denince; ziraat, ticaret, birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmıyan bir kül sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlat malıyım ki, bir millete müstakil hüviyet ve kıymet veren siyasi varlık makinasında devlet, fikir ve ekonomi hayat mekanizmaları birbirlerine bağlı ve birbirine tabidirler, o kadar ki, bu cihazlar birbirine uyarak aynı ahenkte çalıştırılmazsa hükümet makinasının motris kuvveti israf edilmiş olur, ondan beklenen tam verim elde edilemez. Bunun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi üç sahada, devlet, fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarıları neticelerinin hasılasıyla ölçülür.»

1.2.19331 günü İzmir Ticaret Odasında teşebbüsü tarif edecek.

«Yapmak, maddi ve manevi kuvvetleri, zekâ ve maharetler birleştirmektir» diyecektir.

Atatürk, Özel teşebbüsü, milli teşebbüs olarak kabul ve itibar etmektedir, memleketimizde ilk milli demiryolu inşaatına Cumhuriyetin birinci yılında ve özel teşebbüs tarafından başlanmıştır.

21.9.1924 günü Samsun - Çarşamba hat-tının inşasına başlanması töreninde aşağıda-ki konuşmayı yapmıştır:

«Efendiler,

Vatandaşlarımızın milli bir sermaye ile memlekette demiryolu inşa etmek teşebbüsü izaha muhtaç olmıyan bir çok noktai nazar-lardan fevkâlâde mühimdir. Böyle milli teşeb-büslerin Hükümeti Cumhuriyetimiz ve Riya-set tarafından ne kadar büyük memnuniyeti ve mefharetle karşılamakta olduğu sühuletle tahmin edilebilir. Demiryolu yapmakta ilk milli teşebbüsün tatbikatına bşalandığını biz-zat görmek fırsatı, benim için cidden mesut bir tesadüftür. Memleketimizin asırlardan be-ri yolsuz bırakıldığı ve bir demiryoluna olan ihtiyacın şiddeti düşünülürse, bu hususta mü teşebbis olanları ne kadar takdir etmek ve onlara ne derece muzahir olmak lâzım gelece-ği pek güzel anlaşılır. Nemliogullarını bu te şebbüs ve muvaffakiyetlerinden dolayı hara-retle tebrik ederim.»

1925'de Bursa'da kurulacak bir fabrika-nın temel atma töreninde aşağıdaki konuşma-yı yapmıştır:

«Bursa'da bir Dokumacılık Şirketi teşkil edildiğine memnuniyetle muttali olmuştum.

Büyük işler, mühim teşebbüslerimizin me saisi ile kabili temindir. Muhterem Bursa'lı-ları ufak, büyük sermayelerini kül haline getirerek bu güzel memleketin füyüzatından az zamanda azamî istifade edeceğ hakkındaki kanaatim çok kuvvetlidir.

Hükümeti Cumhuriyenin bu gibi millî teşebbüsleri daima himaye edeceğinizi zikrederim.»

Görülüyor ki, Atatürk, vatandaşların sermayeleri ile kuracakları her fabrikayı bir millî teşebbüs olarak kabul etmiştir.

Devlet ve özel sektör teşebbüslerini ayrı ayrı ve birbirine hasım olarak görmek istemiştir. Bu fikrini 19338 yılında;

«Devletçiliğin bizde manâsı, fertlerin hususi teşebbüslerini ve faaliyetlerini esas tutmaktır. Ancak büyük bir milletin bütün ihtiyaçlarını ve bir çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket iktisadiyatını devletin eline almak» şeklinde açıklayacaktır.

Bu suretle aynı zamanda hür teşebbüs ile devletçilik arasındaki ahengi belirtmiş oluyorlar.

Atatürk, kapitülasyonların memlekete olan zararlarını bilen bir kimse olarak kaldırılması için savaştığı halde yerli olsun, yabancı olsun sermaye düşmanlığı yapmamış, bilâkis yabancı sermaye içi ndahi, bugünkü ekonomik anlayışa uygun olarak 17.2.1923 İktisat Kongresinde aşağıdaki konuşmayı yapmıştır:

«Efendiler, iktisadiyat sahasında düşünürken ve konuşurken zannolunmasın ki, biz ecnebi sermayesine hasım bulunuyoruz. Hayır, bizim memleketimiz vâsidir. Çok sây ve sermayeye ihtiyacımız vardır. Binaenaleyh kanunlarımıza, riayetkâr olmak şartıyla ecnebi sermayelerine lâzım gelen teminatı vermeye har zaman hazırız. Ve şayanı arzudur ki, ecnebi sermayesi bizim sâyemize ve serveti sâbitemize inzımam etsin. Bizim için ve onlar için faydalı neticeler versin, fakat eskisi gibi değil. Filhakika mazide ve bilhassa tanzimat devrinden sonra ecnebi sermayesi memlekette müstesna bir mevkie malik oldu. Ve İmî ma-

nâsiyle denebilir ki, devlet ve hükümet ecnebi sermayesinin jandarmalığından başka bir şey yapmamıştır. Artık her medeni devlet gibi, millet gibi, yeni Türkiye dahi buna muvafak edemez.» »

Bu suretle Atatürk, yabancı memleketlere vatandaşlarımızı işçi olarak gönderme yerine, yabancı sermayenin memleketimizde fabrika kurmasının daha hayırlı olacağını hissetmiş gibidir.

Adana'da 16.33.1923 tarihinde yaptığı konuşmada, esnafı, dükkân sahiplerini fabrikatör olarak görmek istediğini ifade etmiştir.

«Bu gece milletin hakiki tabakasına men sup siz esnaf ve sanatkârlarla bir sofrada bulunmakla çok memnun ve mes'udum. Bu memnuniyet ve saadetim asıl siz sanatkârların ufak dükkânlarınız yerine muhteşem fabrikalar yapıldığını gördüğüm gün, en hakiki ve en yüksek derecesini bulacaktır.»

Atatür ekonomisinin yasaklarla değil ancak teşvikle gelişebileceğine inanmaktadır. Bu husus hayatı cephelerde, emirler ve yasaklar içinde geçmiş bir kimse için dikkatli çekicidir. Ekonomimizde devletçiliğin ağırlık bastığı bir sırada, 1.11.1937'de TBMM açış konuşmasında:

«Kesin zaruret olmadıkça, piyasalara karışılmaz; bununla beraber hiçbir piyasa da başboş değildir. Sıras gelmişken Cumhuriyetin tüccar telâkkisini de kısaca ifade edeyim: Tüccar, milletin emeği ve üretimi kıymetlen- direbilmek için, eline ve zekâsına emniyet edilen ve bu emniyete liakat göstermesi gereken adamdır. (Bravo sesleri, alkışlar). u bakımdan, ihracatçılar hakkındaki kanun, mura kabe hakkındaki kanun, teşkilâtlandırma hakkındaki hükümler, müspet neticelerini vermektedir.» diyerek, aynı zamanda tüccar tarifini yapacaktır.

Ekonomik hayatı geliştirmede ortaya atılan prensipler dün olduğu gibi, bugün için de geçerli olacaktır.

Vergiler hakkında:

«Hayatı ucuzlatmak icapettikçe, vergileri indirmek siyasetine devat edeceğiz, Tuz, şeker, çimento, sayı mvergilerinde iki sene içinde yaptığımız cesurane indirmeler, her bakımdan faydalı olmuştur.

TANITIMDA ATATÜRKLEŞMEK

Mim Kemal ÖKE

Ermeni tasarısı ocak ayında Amerika'nın «gündem»ine gelecek... Biz de Türkiye'de heyecanlı bir bekleyiş içerisindeyiz. Öyle bir «intizar» ki, sanki Türk insanı Edirne'den Kars'a tek tribün olmuş, «Adalet neredesin?» diye haykırıyor. Tarihi bir hak-sızlığın işlenme ihtimali karşısında kabımıza sığmıyoruz. Gideyim, bana diploma veren ülkelerin parlamenterlerine «bilimsellik nedir, sorayım diyoruz».

Müracaatınızı yapmadan, düşününüz: Pasaportunuzu mucizevi bir süratle alabiliyor musunuz? Azar ıstımeden dövizinizi cebinize koyup uçağa atlayabiliyor musunuz? Eğer, çıkarken görevli olduğunuzu ibraz etmediyseniz, maaşınızın dörtte birini Konut Fonu'na —bir gün nasılsa size de yarar tesellisiyle vermiş bulunmaktasınız. Ellisekiz dolar günlük harcırahla, vatan-millet uğruna, dördüncü sınıf bir otelde «punkçu»larla aynı koridor üzerinde kalmaya katlanırsınız da; muhatabınızı ne Kongre lobisinde bir kahve sohbetinde ne de Independence Avenü'de «hotdog»lu bir promenadla pek ikna edebilirsiniz! Ne de olsa serde «Şarkılık» var; Ömer Seyfettin'in hikâyesindeki gibi, çocuğunuzun rızkını keser, gene de «Pembe İncili Kaftan» usulü Türklüğünüzü gösterirsiniz. Bu arada her yudum bir belge, her lokma bir argüman olur. Vazifenizi yapmış olmanın verdiği huzuru gümrükçüye teslim eder, üniversitenize dönersiniz. Masanızda iki zarf.. Açılıyorsunuz; biri bölüm başkan yardımcınızdan; öğrenci kayıtları sırasında üniversitede bulunmadığınızdan dolayı ihtar! Diğeri, yurt dışında bir hocanızdan... Bulgaristan'daki Türkler'in durumunun tartışıldığı bir sempozyuma katılmadığınızdan dolayı sitem... Telefon çalıyor: Taahhüt ettiğiniz tarihten önce yurda döndüğünüz için döviz tahsisatının bir kısmını yüzde on faizi ile maaşınızdan keseceklermiş!

Kan-ter içinde yataktan fırlıyorum. Kâbusmuş. Üniversiteye giderken yolda Yakup Kadri'nin Atatürk'ünü hatırlıyorum: «Hudutsuz bir gurur; hudutsuz bir izzetinefis... İşte, milliyet duygusu onda böyle tecelli etmişti. Dünyanın en rint, en kalender ve en müsamahalı bir insanı olan Mustafa Kemal, bir yabancıнын hassaten bir Avrupalı yabancıнын bulunduğu yerde, dünyanın en kaygılı, en tedirgin ve en alingan adamlarından biri haline gelirdi.» Sınfa giriyorum. Dersimiz Atatürk'ün milliyetçiliği... Karaoşmanoğlu'ndan devam ediyorum. «Her mağrur adam, gururu nisbetinde alıngandır. Nitekim kim, onun alınganlığı da âdetâ bir «hypersensibilite» (aşırı hassasiyet) şekline girmişti... Bilmem hangi gazetede aleyhimize tefsir olunabilecek bir satır yazı mı intişar etmiş? Buna derhal cevap vermek lâzımdı. Elçilerimizden birisi, bilmem hangi

hükûmet reisinden istediği günde mülâkat mı alamamış? Bu elçiyi hakarete uğramış bir memur gibi derhal geriye çağırmalıdır. Avrupa devlet ricalinden biri Türkiye'den bahsederken kâfi derecede hürmetkâr bir dil mi kullanmamış? Türk devlet ricalinden biri de onun memleketinden aynı tavır ve ifadeyle bahsetmek fırsatını bulmalıdır.»

Bir öğrenci bugünü soruyor. Biz de temsilciliklerimizin varlığıyla o ruhun âdetâ manevi bir zincir gibi «memâlik-i ecnebiyye»yi kuşattığını söylüyoruz. Öğrenci istediği cevabı almadan peşimizi bırakacak gibi değil. «Eğer», diyor; «Bazı işadamlarımız yurt dışına çıktıklarında Bangkok'ta sarf ettikleri enerjilerinin, Monte Carlo'da harcadıkları servetin bir kısmını tanıtıma ayırsalardı netice böyle olur muydu?» Evet, siz de tanıtımda devlete olduğu kadar halka da, hepimize de düşen görevin olduğuna inanıyorsunuz. Ve, bir an dalyorsunuz. Aklınıza Amerika'da «Geceyarısı Ekspresi»nin oynadığı sinemanın kapısında «Türkiye'de olanların yanında bu film de nedir ki?» tarzında beyanname dağıtan «ilerici» öğrencilerimiz; Amerika Birleşik Devletleri'nin misafiri olarak NATO turuna çıkıp Brüksel'de kaldığı beş yıldızlı otelin lüks barında «kollektivismi» savunan âlimimiz; Montmartre'da Paris'in sıkı devrimcileriyle Napoléon konyak yudumlayıp Anadolu kadınının ezilmişliğini tartışan aydınımız; Londra'nın ünlü Harrods mağazasındaki alışveriş hummasında baklava paketletip, bu geleneksel Türk tatlısının vitrinde «Rumlaştırılması» karşısında sesini yükseltmeyen tüccar eşlerimiz geliyor da aramızdan bir Onasis çıkarmadığımızı hayıflanıyorsunuz!

Türkiye'nin yurt dışında tanıtılması için öncelikle para şart. Âmennâ. Yalnız, dünyadaki itibarımızın doruğuna ulaştığı Atatürk döneminde şimdikinden daha mı zengindik? Demek ki, maddî fonların yanında ilkin insanımızı küstüren bürokrasiyi kıracak bir zihniyet; onunla da beraber sade turistikimizden en yüksek kademedeki elçimize kadar benliğimizi saran bir şuur da gerekli. Yurt dışına satış bağlantıları yapılan ve belli ölçüde Ermeni Meselesi'ni işleyen «Duvardaki Kan» filmi için üçbine yakın üniforma diken terzi, kendisini işin maliyetinin alacağı ücretten hayli fazla olduğunu hatırlatan muhabire, «Bu çorbada bizim de tuzumuz olsun» cevabını veriyor. Doğu'daki çekimler sırasında yiğit Erzurumlu âdetâ bir gönül ordusu oluşturmuş, yapımcı Ramazan Bakkal'ın peşinde. «Emret, ne isterseniz yapalım» diye yakarıyor. İşte, tanıtımda Atatürkleşmek budur! Yoksa «Duvardaki Kan» ekrandaki leke olmasın haksız serzenişleriyle Ermeniler'den önce kolları sıvamak değil!

SARAYLI'nın BABASI

Hikmet Feridun ES

AŞK-I MEMNU'dan sonra, en beğendiğimiz dizi BUGÜNÜN SARAYLISI da bitti... Bu yazımda size, uzun zaman kendisiyle beraber çalıştığım SARAYLININ BABASI'nı anlatacağım.

Refik Kalit Karay sürgünde iken, Beyrut'ta çıkardığı gazeteyi, bir hafta bize gönderirdi. İşlerimden biri de, taşra basınında çıkan yerli haberleri aktarmaktı. Vilayet gazeteleri bende toplanırdı. Beyrut'tan gelen bu gazete de... Her sayısında, Refik Halit'in bir sohbet yazısı bulunurdu. unların çoğu memleket ve özellikle İstanbul hasretiyle dolu idi... Biri o kadar hoşuma gitti ki, makasla kestim, dizgiye gönderdim diye yazı işleri müdürünün masasına bıraktım. Müdür «OLMAZ!...» gibilerden başını salladı. Refik Halit YÜZELLİLİKLERDEN idi. Türkiye'de yalnız bir kez yazısı yayınlanmıştı ama, bunu yapanlar büyük belaya uğramışlardı. Yazı işleri müdürü bunları, ACEMİ ÇAYLAK bana anlatmaya çalışırken, gazetenin sahibi Necmeddin Sadak odaya girdi. Merak etmişti, Refik Halit'in yazısına bir göz gezdirdikten sonra:

«Çok güzel!...» dedi... «Tehlikeyi göze almaya değer...»

Ve, yazı yayınlandı. Babıâli'de herkes bizi mde başımızın derde gireceğine emindi. Yolda rastladıklarımız gülererek soruyorlardı:

«Hapishaneye ne getirelim?... Karpuz mu kavun mu?...»

Aradan 3 gün geçti. Henüz bir şey yok.. O günlerde Atatürk de İstanbul'da... Necmeddin Bey matbaaya geldi ki, etekler zil çalmakta... Gece DOLMABAĞÇE'ye çağırmışlar... Atatürk Refik Halit'in yazısını pek beğenmişti...

Bu hatırayı başa almamı nnedeni şu: İki de bir Atatürk ile Refik Halit'in birbirlerinden nefret ettikleri ileri sürülür... Tamamen aksine... Vakıa başlangıçta bazı talihsiz olaylar geçmişti. Refik Halit, YÜZELLİLİKLER ile beraber vatandan ayrılmıştı... Lübnan'da Zahale adında bir dağ köyünde yaşıyordu... Parası suyunu çekmek üzere iken... Bir gün kapısının postacı!... Bir çek!... endi emrine yazılmış...

Lübnan-Fransız ankası'na... Ço kiyi debir para... Ama kimden geldiği belli değil... Her ay bu ay çekler devam etti durdu. Kimden geliyor du, sürgündeki bu Türk yazarına bu paralar?.. Atatürk'ten...

Bi rgece ÇANKAYA'da sofrada, konuşulurken, Beyrut'tan yeni dönen bir arkadaş Refik Halit'in darda olduğunu söylemişti. Paşa, sesini çıkarmamış, hüzünlü bir dalgınlığa gömül müştü. Ertesi sabah da çek yola çıkmıştı...

Zaten Atatürk'ün, YÜZELLİLİKLERİ, Refik Halit'in yüzüsuyu hürmetine affettiği söylenir. KARAY, Türkiye'ye döndüğü zaman ise şaşırınız. Atatürk'ün bahsi açılınca gözleri bulutlanırdı. Yazılanların tamamen aksine, Refik Halit'de memleket, İsmail ve özellikle Mustafa Kemal sevgisi dindirilmeyen bir hasret haline gelmişti. Ülkeye döndüğü halde...

Onu ilk kez, sürgün dönüşü, bir akşamüstü, çalıştığım gazetede, bir işi dönüşünde gördüm. Muhabirler odasında... ir tahta masanın üstüne çıkıp, kenarına ilişmiş CİN GİBİ BİR ADAM... Vücudu zekâ pırlıtlı bir ateş böceği sanki... Tanışmadığımız halde, beni görünce anlamıştı:

«Çık paraları» dedi. «Kaç yazı kullandınsa, Kâzım Şinasi'den tıkr tıkr alacağım.»

Şaka ediyordu tabii...

Necmeddin Sadak da muhabirler odasında, fakat üzgün görünüyordu. Gazetede ki ortağı, Refik Halit'in istediği maaşı fazla bulduğundan onu Halit Lütfi'ye kaptırmışlardı. Ama sonra KARAY, AKŞAM'a geçmişti. Uzun zaman beraber çalıştık.

Yazı dışında tuhaf bir merakı vardı; Şiir söyler gibi yemek tarifi yapmak... Çılbırı ve omleti herkes ondan öğrenmişti. Ama aşçılığı sadece teoride kalıyordu...

Sonra HÜRRİYET'e geçti. Yazılarında kalabalığı heme kavramasını biliyordu. NİLGÜN romanını yazdığı zaman, Türkiye'de doğan kız çocuklarını nhemen hemen yarasına bu isim konulmuştu... İşte, büyük kalabalıklar üstünde Refik Haldit'in etkisi...

SANAYİ SEKTÖRÜNDE BİLGİSAYAR KULLANIMI

Prof. Dr. Kemal KURTULUŞ

İstanbul Üniversitesi

İşletme Fakültesi

GİRİŞ

İleri Teknoloji Çağı olarak nitelendirilen çağımıza damgasını vuran en önemli teknolojik gelişme, hiç kuşkusuz ki bilgisayarlardır. Üçüncü Sanayi Devrimi olarak nitelendirilen bu yeni buluş, birçok kimsenin hatta konuyla ilgili birçok uzmanın tahminlerinin ötesinde bir kullanı malanı bulmuştur çağımızda. Gelişmiş ülkelerde imalat sanayiinde hizmetler sektörünün tüm alanlarına kadar bilgisayarların girmediği kullanım alanı yok gibidir. Başta A.B.D. olmak üzere endüstrileşmiş ülkelerde çok büyük kapasiteli kendi kendini yenileyebilen süper bilgisayarlardan normal bilgisayarlara, kişisel bilgisayarlardan ev bilgisayarlara varan mamul yelpazesi içinde bilgisayarların kullanım alanları yanında kullanım yer ve zamanları da çok hızlı bir biçimde artış göstermektedir. Böylece bilgisayar yeni bir mamul olarak çok az sayıda mamule nasip olacak bir biçimde büyümesini birden çok boyutta aynı anda ve hızlı bir biçimde yürütebilmektedir.

Bu yazımızın amacı, yukarıda belirtildiği gibi bu denli önemli ve belki de çağdaşlaşmanın veya modernizasyonun en önemli bir ölçüsü olarak düşünülebilecek olan bilgisayarların ülkemiz sanayi işletmelerinde ne ölçüde kullanıldığını, kullanım alanlarının ve problemlerinin neler olduğunu, en yaygın kullanılan bilgisayar dillerinin hangileri olduğunu ve bilgisayar personeline ait bazı önemli bilgileri son dört yıllık dönem (1981 - 1985) içinde karşılaştırmalı olarak özet bir biçimde sunmaktadır. Böylece

son yıllarda ülkemiz sanayi işletmelerinin bilgisayar kullanımında ne ölçüde bir gelişme gösterdiklerini tespit etmek mümkün olacaktır. Ayrıca böyle bir belirleme, bilgisayarların ülkemiz sanayi işletmelerinde gelecekteki kullanımı hakkında bir değerlendirme yapılmasına da imkân verecektir.

BİLGİSAYAR KULLANIMINDA 1981 - 1985 DÖNEMİNDEKİ GELİŞMELER

Son dört yılda ülkemiz sanayi işletmelerinde bilgisayar kullanımıyla ilgili olarak yapılan iki ayrıntılı araştırma sonuçları mukayeseli olarak değerlendirildiğinde ilk çarpıcı bulgu, son dört yıllık süre içinde bilgisayar kullanımının büyük işletmelerden küçük işletmelere doğru hızlı bir yayılma gösterdiği'dir. Nitekim 1981 yılında ülkemizin ortalama olarak yaklaşık 1000 işçi çalıştıran dev işletmelerinde bilgisayarlardan yararlanma 4/5 oranı civarında iken 1985 yılında 4/5'in üzerinde bir yararlanma oranına üçte bir iriliğe sahip yani ortalama olarak yaklaşık 300 işçi çalıştıran sanayi işletmelerinde ulaşılmıştır. Bu sonuç bize bilgisayar kullanımının ülkemizde özellikle son yıllarda hızlı bir biçimde dev sanayi işletmelerinden büyük ve orta boy işletmelere doğru yayıldığını göstermektedir.

iBilgisayarların kullanım alanları incelendiğinde ülkemizde bilgisayarların çoğu kez rutin işletmecilik sorunlarının çözümüne yönelik alanlarda kullanıldığı görülmektedir. Bu alanların başında genel muhasebe, stok ve envanter yönetimi, faturalama, ücret bordroları düzenleme ve maliyet muhasebesi

gibi alanlar gelmektedir. 1981-1985 dönemine bu açıdan bakıldığında bilgisayarların kullanım alanlarının batı ölçülerine göre ülkemizde henüz rutin alanların dışına çıkmadığı görülmektedir. Böylece ülkemiz işletmelerinde bilgisayarların henüz yöneticilerin karar almalarını kolaylaştıracak ve alınacak kararların isabet derecesini arttıracak bir biçimde oluşturulacak yönetim bilgi sistemlerinin destekleyicisi olarak kullanılmadığı söylenebilir. Kısaca ifade etmek gerekirse ülkemiz sanayi işletmelerinde bilgisayarlar henüz ilk öncü kullanım alanlarında kullanılmaktadırlar. Kuşkusuz yakın bir gelecekte ülkemizde bilgisayarları kullanan işletme sayısı artarken bilgisayar kullanım alanlarının da genişleyip çeşitleneceğini beklemek gerekir.

Kullanılan bilgisayar dillerine bakıldığında en çok kullanılan bilgisayar dillerinin Cobol, Basic, PRG-II ve Fortran olduğu görülmektedir. 1981 yılına oranla 1985 yılında Cobol ve Basic dillerinin kullanımında önemli bir artış izlenmiştir. Bu sonucu doğal karşılamak gerekmektedir. Çünkü Cobol, işletmecilik alanında en yaygın kullanılan bilgisayar dillerinden biridir. Basic ise son yıllarda özellikle kişisel bilgisayarlarda çok yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Kısaca belirtmek gerekirse kullanılan bilgisayar dillerinde son yıllarda Cobol ve Basic lehine hızlı bir dönüşüm gözlenmektedir.

Bilgisayarın kullanımında başa-rısızlıkla karşılanan alanların başında üretimle ilgili alanlar gelmektedir.

Atatürk ve Kültür Meseleleri

Bir ecnebi muharrir, bir gün bana dedi ki:
«Atatürk hakkında, onu yakından tanıyanların hâtıraları yazılıyor, siz bunlar için ne düşünüyorsunuz?»

Ona şöyle cevap vermiştim:

«Atatürk'ü bir çok kimseler tanımış, yanında, muhitinde bulunmuştur, fakat herkes kendi görüşüne göre hâtıralarını tesbit etmektedir ve bunlar ayrı ayrı değer taşırlar. Onun için, aynı olaylar üzerinde bir çok görüşleri bir araya toplamak ve bir tarih metodu süzgecinden geçirmek gerektir. Bunu ise, istikbalin müverrihi yapacaktır.»

Her vesile ile üzerinde durmak istediğim nokta, Atatürk'ün fikir ve kültür hayatından bildiklerimi, işittiklerimi ve kendisinden aynen not ettiğim yazıları yayınlamaktır. Bu kısmın, en az işlenmiş olduğunu sanıyorum. Ancak, bu mevzulara ne için önem verdiğimi anlatmak için, okuyucularımın sabrına güvenerek biraz bizim neslin hususiyetlerinden bahsedeceğim.

Bizim nesil, «M. Kemal Paşa» adını bir kurtuluş sembolü olarak tanıdı. Çocukluğumuzun en mâsum ve heyecanlı devirlerinde, Anadolu'nun İstiklâl savaşı içinde, o çetin günlerin sona ermesine dua ederek, ilkokul sıralarında bir şeyler öğrenmiye çalıştık. Büyük anne ve babalarımızın kutsal tanıdığı bir Padişaha karşı, babamızın isyan duygularına şahit olduk ve onu «Kuvay-ı Milliye» hareketine katılmış bulduk. Asırların yaşattığı Türk - Osmanlı devletinin çöküntüsünün sarsıntıları içinde büyüdük. Öyle bir nesle mensup olduk ki, millî heyecanımızı aile, şehir ve vatan muhitinde en derinden hissettik. Bunu askerî bir zafer ve Cumhuriyet devri takip etti. Bursa ız Öğretmen okulunda iken, Lozan sulh müahedelerini, mektep sıralarında takip ettik ve Cumhuriyetin ilânını yine bir öğrenci olarak şenlikle kutladık. 1925 yılının sonbaharında henüz üç haftalık bir öğretmen iken, şapka giyerek, İzmir'de Cumhurbaşkanı Gazi M. Ke-

mal'i karşıladığımız vakit, bir vatan kurtarıcısını yakından görmek ve sözlerini işitmekle mutluluk duyan, bir aydınlar zümresi içinde idim. Bu tarihten sonra yine bir öğrenci olarak İsviçre'de ve İstanbul'da Fransız mektebinde okurken, Türk okullarında edindiğim bilgilerime yabancı kitaplardan öğrendiklerimi ekledim. Millî tarihim ve millî kültürümüz hakkında bir çok istifhamlarla fikrim doluyordu. unların çözülmesini, o kültür muhitlerinde bulamadım. Fırsat buldukça Atatürk'e bu tereddütlerimin hallini sorardım. Asıl düğüm noktaları şu idi. Mensup olduğumuz Türk milletin Osmanlı devrinden önceki tarihi ve medeniyet sahasındaki eserleri nelerdir? Sadece askerî zaferleri veya mağlûbiyetleri olan, siyâsî teşekkülünden gayrı, medenî eserlerden mahrum bir millet mi idik? Buna içten inanmıyordum, fakat kitap olarak da, o zamanlar okuyacak, belleyecek pek az şey vardı veyahut ben tanımıyordum. M. Kemal bu sorularıma çok ilgi göstermiştir. Türk Tarih kurumu kuruluş günleri, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin hazırlık ve açılış safhaları esnasında, Türk Tarih ve medeniyeti üzerindeki çalışmalar ve tartışmalar, bir Devlet başkanı olan Atatürk'ü meşgul eden başlıca konu idi. Mütemediyen okuyan ve bu mesele için okuyanları bilginleri etrafında toplayan Atatürk'ün muhitinde, daima fikirlerin ortaya atılması ve bunların formüllere bağlanması şart gibi idi. Etrafındakileri konuşturur, fakat kendisi de mutlaka bir konuşma ile meseleleri açar ve fikirleri toplardı.

İşte, bu durumlara şahit olmuş bir insan sıfatıyla çeşitli meseleleri yakından not etmiş veyahut da not ettirmişimdir. Bunlar Atatürk'ün kendi hayatına ait hâtıralar olduğu gibi çeşitli meseleler üzerindeki düşünceleridir. Ekseriya konu, Türklerin medeniyet tarihindeki yer meselesine gelince, çok uzun konuşmalara sebebiyet verirdi.

1936 yılının sonbaharındayız. T. T. Kurumu meşhur Alaca-Höyük kazılarını en verimli bir surette ilerletiyor. Diğer tarih ve dil çalışmaları devam ediyor. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin açılış senesidir. Atatürk «Maarif Vekâletinin» resmî ünvanının «Kültür Bakanlığı» olarak kullanılmasını istemiştir. İşte bu tarihlerde (1936 sonbaharı) Cenevre Üniversitesindeki tahsilime devam için gideceğim gece, konuşmalar kültür meselesi üzerinde cereyan ediyordu.

Sorular şunlardı: Kültür ve demektir? Kültürün vazifesi, rolü hedefi ne olmalıdır? Türk kültürçüleri bu rolü nasıl yapmaktadırlar?

Bunlar üzerinde konuşulacak ve bir kişi de not tutacaktı. İşte o notlardan bir kısmını aynen veriyorum.

Bu sorulara şöyle cevap verdiğim tesbit edilmiş.

«Kültür, bir milletin bütün tarihî seyrini gösteren bir harekettir. Bugün yaşayan milletler varlıklarını ispat ve idame için çalışırlar, fakat onların dayanacağı bir esas, kökünü kendisinden alacağı bir kültürleri bulunmazsa, temel sağlam olmaz. Onun içindir ki tarihlerinde kültür izi bırakmayan milletlerin en nihayet yalnız adları kalmıştır. Türk milleti beş altı yüz sene önce kültürlerinin bir safhasına dayanarak, bütün cihanı istilâ fırsatını bulmuştu. Ancak bu istilâ yalnız askerlik kudretiyle değil, milletin yüksek kabiliyeti ve madî delilleri elimizde bulunan kültürüyle olmuştur. Halbuki sonraları bunun ihmali yüzünden o devlet maziye karıştı, yok olmak derecesine vardı. Türkiye Cumhuriyeti, kültürünü bugünkü şartlar içine inkişaf ettirmektedir. Burası muhakkak olmakla beraber, Türk kültürçüleri eskiye de ehemmiyet vermekte, eskinin ve tarihin derinliklerini araştırmaktadır...»

Bu mesele üzerinde diğer konuşmalar da olmuş ise de aynen not edilmediği için burada bildiremeyeceğim.

Atatürk'ün bu konu üzerinde sözleri şudur :

«Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. u sözü burada ayrıca izaha lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyetinin okullarında bir çok vesilelerle eser halinde tesbit edilmiştir.

VARMALI GENÇLER

Kötü kişilere tutsak olmadan
Hızlanıp hedefe varmalı gençler
Ona buna bahaneler bulmadan
Çalışıp kafasını yormalı gençler

Vurgunculuk yokdur ana yasada
Büyük küçük kalmamalı tasada
Varlar yoklar konuşulup masada
Düşman karşısında durmalı gençler

Hakime bıraktı yerini kadı
Cumhuriyet getirdi neşeyi tadı
Bu vatan bölünmez bir bütün dedi
Verdiği ikrarda durmalı gençler

Gülüp eğlenmeli elele verip
Birlikde bahçenin gülünü derip
Küslüğün yerine barışı kurup
Hastanın hatırın sormalı gençler

İnsanlığa alışmalı yılmadan
Doğru yoldan yürümeli bölmeden
Ellerin malında gözü olmadan
Kazanıp sefasın sürmeli gençler

İbretle görmeli topalı körü
Toplunun içinde olmalı yeri
Babasından önde oğlundan geri
Böyle mücadele vermeli gençler

Albayrağa sahip olsun destinde
Kurtlar yürümesin kuzu postunda
Kuşlar gibi türküyenin üstünde
Uçup kanadını germeli gençler

Doğu batı deyip kalmasın hakda
Yokluğun üstüne varmalı nokda
Yangında kazada varile yoksa
Açılan gençler

Hakkın varlığını üstün tutmalı
Ali Gürbüz derki ileriye gitmeli
Güvenerek yatağında yatmalı
Orduyla baş başa vermeli ençler

Ali Gürbüz

Mustafa Kemal Bingazi'de

Trablusgarp isyanını söndürmek için oraya gitmiş olan Mustafa Kemal, vazifesini bitirip tekrar Makedonya'ya döneceği sırada Bingazi'de bulunan bir doktordan şu mealde mahrem bir mektup almıştı: «Buraya uğramadan gitme...» Bu doktor sonraları Büyük Millet Meclisinde mebus olmuş olan doktor Mustafa Şevket'tir.

Mustafa Kemal, bu dâveti kabul etti ve Trablusgarp dönüşü Bingazi koyuna girdiği zaman bir çok kayıklar vapura yanaştılar. Bunlar, Mustafa Kemal'i karşılamaya gelen insanları taşıyordu. Mustafa Kemal bu tezahürat arasında karaya çıktı.

İstikbale gelenlerin başında Doktor Mustafa Şevket vardı. O, Mustafa Kemal'i sahile yakın küçük bir otele götürdü. Bu otelde onun için küçük bir yatak odası ve bir küçük salon hazırlamıştı. Salonda konuşuluyordu. Bir aralık Bingazi Polis komiseri Hüseyin Bey — ki Büyük Millet Meclisinde Elâzığ mebusu olmuştur. — telâşla salona girdi ve heyecanlı bir sesle:

— «Şeyh Mansur hazretleri teşrif ediyorlar» dedi.

Komiser efendi bu sözü söyledikten sonra kapının yanında divan durur gibi bir vaziyet aldı. Beş dakika sonra salondan içeri heybetli bir şeyh efendi girdi.

Mustafa Kemal bu Şeyh Mansur'un kim olduğunu evvelden işitmişti. O, Bingazi şehrinin ve çevresinin kralı gibi idi. Osmanlı imparatorluğu'nun Bingazi'de bir mutasarrıfı, bir hükûmet teşkilâtı polisi ve jandarması, hattâ bir piyade alayı vardı; fakat hükûm ve nüfuz yine bu Şeyh Mansur'un elinde idi. Polis komiserinin telâşı Mustafa Kemal'in bildiklerini takviye ediyordu. Artık Mustafa Kemal kiminle karşılaşmış olduğunu biliyordu. Şeyh efendi salona girip bir kaç adım ilerledi; fakat

Mustafa Kemal yerinden kılmıdamamıştı. Hattâ oturmak için ona yer bile göstermedi ve derhal şu sözleri söyledi:

— «Şeyh Mansur... Sen hiç sıkılmaz mısın? Buradaki devlet teşkilâtını kendi hükûm ve iradene râm edebileceğini zannederek bir takım cür'etkârlıklarda bulunuyorsun, bu küstahlığın derecesini takdir etmiyor musun? Ben sana haddini bildireceğim.»

Bingazi'de devlet otoritesine boyun eğdirmiş olan Şeyh Mansur, Mustafa Kemal'in bu sözleri karşısında salondan çıktı gitti.

Mustafa Kemal'in, bu hiç umulmayan muamelesi oradaki polis ve jandarmaları şaşırtmıştı. Bunun farkına varan Mustafa Kemal onlardan bu telâşın sebebini sordu. Polis ve jandarma şeflerinin cevaplarından anlaşılan mâna şu idi:

Şeyh Mansur bütün bu mıntıkaya hakimdi. Mutasarrıf bey onun emriyle hareket ederdi. Onlara göre, mutasarrıfın emirleri, Şeyh Mansur'un istekleri demektir. Bu biçare adamlar Mustafa Kemal'e bu hakikatları söylerken onu Şeyh Mansur'un şerrinden korumak istiyorlardı.

Mustafa Kemal bunları dinledikten ve Şeyh Mansur'un o mıntıkadaki nüfûz ve kudretinin derecesini anladıktan sonra Mutasarrıf bey'i, otele davet etti. O tarihte Bingazi mutasarrıfı Galip bey isminde bir zattı. Çok geçmeden mutasarrıf geldi. Galip bey ilk bakışta genç, kibar, zeki bir adam görünüyordu. Mustafa Kemal'in mutasarrıfa ilk sualı şu olmuştur:

— «Ben buraya bir davet üzerine geldim. Bu davetten, muhakkak sizin haberinizi olsa gerektir. Nezâket icabı, beni karşılamamız lâzım gelmez mi idi?»

Mutasarrıfın cevabı:

— «Sizi Bingazi'ye ben davet etmedim. Gerçi bu davetten haberim vardı, ancak davet sahipleri benim hasımlarımdır.»

Bu sözleri işiten Doktor Mustafa Şevket tehevvrle ayağa kalktı ve müteheyyiç bir sesle:

— «Efendim, dedi, bu zat hitabınıza lâyık değildir. O, Şeyh Mansur'un sadece bir uşağıdır. Ona ne diye davetten haber verecektim?»

Şiddetli bir münakaşa ile başlayan bu ilk mülakatı Mustafa Kemal yatıştırdı; çünkü onun maksadı başka idi. Onun takip ettiği büyük gaye Bingazi'de hürriyeti tesis etmektir.

Mustafa Kemal bu gaye için çalışmağa koyuldu ve bir kaç gün Bingazi muhitini tetkik ile vakit geçirdi.

Kurban Bayramı

Kurban bayramı gelmişti. Bingazi'de piyade alayı kumandanı Miralay Arif Bey'di. Bayramdan bir gün evvel Mustafa Kemal asker arkadaşlarla bayramlaşmak için, bayram günü bütün kuvvetleri kışlada toplamasını bu kumandanadan rica etti. Mustafa Kemal, hâti-rasını takdir ile andığı bu gayet anlayışlı ve kahraman Türk kumandanından, derhal muvafakat cevabı aldı. Bu muhavereye hazır bulunan Mustafa Şevket şu teklifi yaptı:

— «O gün Mutasarrıf bey'i de beraber götürelim».

Bayram sabahı Mustafa Kemal, Doktor Mustafa Şevket ve mutasarrıf Bingazi şehri dışındaki askerî kışlada bulunuyorlardı. Kurbanlar kesiliyor, karşılıklı bayram tebrikleri yapılıyordu. Mustafa Kemal, Alay kumandanına şu ricada bulundu:

— «Kumandan bey, bu kutlu günde bütün kuvvetinizi görmek ve onları selâmlamak benim için çok büyük şereftir. Bunu rica edebilir miyim?»

Kumandan muvaffakat etti ve yürüdüler.

Arazi üzerinde

Şimdi Bingazi alayı, «saff-ı harp nizamı»nda duruyor. Alayın merkezine tesadüf eden noktada Mustafa Kemal, ve zabitler hey'eti ve

nihayet mutasarrıfla Doktor Mustafa Şevket bulunuyorlardı.

Mustafa Kemal kumandana dedi ki:

— «Askerlerinizi baştan nihayete kadar görebilir miyim?»

Kumandan tereddütsüz, «evet» dedi. Daha bu «evet» sözü havada dalgalanırken arkasından bir ayaklanma âlameti koptu; bunu yapanlar alayın subayları idi. Bunlar: «Buna ne lüzum var» diyorlardı. Derhal ilâve etmeliyiz ki bu isyanı koparan zabitler alaylı kimselerdi; hiç mektep görmemiş Harbiye Okulundan çıkmamış insanlardı.

Alay kumandanı büyük bir enerji göstermek azmiyle bu âsilere haykırdı:

— «Ne lüzum var ne demek; ben emrediyorum.»

Subaylar ayak dirediler. İtaat etmek istemiyorlardı.

— «Bu olamaz, diyorlardı, bu bey bir er-

kân-ı harp (kurmay) zabitidir. Muhakkak bizi imtihan etmek istiyor. Biz imtihan geçir-miş insanlarız».

Mustafa Kemal için iç yüzünü anlamıştı. Âsi hey'eti teskine lüzum görerek:

— «Arkadaşlar dedi, ben buraya sizi im-tihan etmeğe gelmedim. Siz lütfedip toplandı-nız ve bana askerlerinizin mükemmeliyetini göstermek nezaketinde bulundunuz. Ben bunu görürsem sizin için faydalı olur. Rica ederim, herkes kıt'asının başına gitsin. Ben sadece önü-nüzden geçip askerî kıt'aları selâmlayacağım. Başka maksadım yoktur.

Mustafa Kemal'in dediği oldu ve bu su-retle kenisi oradaki askerî kıt'aları teftiş et-miş bulundu. Bu iş bittikten sonra bütün o iti-raz eden kumandan ve zabitleri yanına topla-yarak:

— «Arkadaşlar, dedi, sizi tebrik ederim. Dünyanın bir ucunda, Osmanlı İmparatorlu-ğu'nun bu unutulmuş köşesinde, ne büyük me-şakkatle askerlik tatbik edegelmektesiniz... Ben İstanbul'a ve Makedonya'ya avdetimde si-zî misal olarak zikredeceğim.»

Mustafa Kemal'i dinleyenler memnun ve mutmain olmuşlardı. Mustafa Kemal onlara şu teklifte bulundu:

— «Size hoşlanacağınız kısa bir tatbikat yaptıracağım, ister misiniz?..»

Mustafa Kemal'e, kumandaniyle, zabitleri ve neferleriyle artık emniyet getirmiş olan o hey'et, bu teklifi sevinçle karşıladı.

Bingazi Güneyinde bir alay tatbikatı:

Mesele şu idi: yüzü Bingazi'ye dönük bir piyade alayı, solundan gelen bir düşmana kar-şı yürüyecekti. Tatbikat yapıldı. Hayalî düş-mana karşı alay muvaffak olduğu sırada arka-sından, hiç tahmin etmediği bir düşmanın ba-tıdan gelen düşmanı kovduktan sonra kendi sağında beliren yeni düşman üzerine kuvvetler tevcih edildi. Bu yeni düşman, Şeyh Mansur idi. Hakikatte bu, manevradan başka bir şey değildi; askerliğin politik meseleleri halletme-sine matuf bir tatbikat idi. Şimdi cephe ters olmuştur; hedef Şeyh Mansur'un evi idi.

Mustafa Kemal öyle tertibat almıştı ki kuvvetler çok geçmeden Şeyh Mansur'un evini sarmış bulunuyorlardı. Bu sırada Şeyh'in evin-den beyaz bayraklı bir adam çıktı ve koşarak Mustafa Kemal'in yanına geldi: Teslim...

Mustafa Kemal:

— «Peki kabul ediyorum, dedi, bu akşam benimle konuşmağa gelsin. Şimdi muhasarayı kaldırıyorum.»

M. Kemal'in karşısında Şeyh Mansur:

Şimdi Mustafa Kemal'in karşısında Şeyh Mansur ve daha bir çok insanlar vardır.

Mustafa Kemal, Şeyh Mansur ve diğer ha-zır bulunanlara inkılabın mânasını anlatıyor, inkılabın bir emrivaki olduğunu söylüyor. M. Kemal'e teslim olmuş olan Şeyh Mansur'un bir nokta üzerinde endişesi ve ısrarı vardır. O, elinde tuttuğu Kur'an-ı Kerimi, Mustafa Ke-mal'e göstererek şunu söyledi:

— «Siz Halife-i Zîşan Efendimib hazretle-rine fenalık yapmayacağınıza dair, bu kitap üzerine yemin eder misiniz?»

Mustafa Kemal tereddütsüz şu mukabele-de bulundu:

— «Ver bana o kitabı...»

Ve Kur'anı alıp öperek şu sözleri ilâve et-ti:

— «Ben bu kitabı tebcil ve takdis ederim. Vu bunun namına namusum üzerine yemin e-derim ki Halife denilen adama bu kitabın ha-ricinde hiçbir fenalık yapamayacağım».

Biri söylediği sözlerin mânasını anlayan, diğeri işittiği sözlerin mahiyetini kavrayama-yan iki adam, Mustafa Kemal ve Şeyh Man-sur, bu gösteri üzerinde mutabık kaldılar. Çün-kü onların biri, Mustafa Kemal, ne yapacağını tasarlamıştı ve imparatorluğun bir köşesi olan Bingazi'de hürriyeti kurmak hususundaki ka-rarı kat'î idi. Öteki, Şeyh Mansur, kendini kur-tarmağa çalışan bir hürriyet düşmanı idi. Bu iki düşünce sevgiyle ve orada hazır bulunan-ların da iştirakiyle bir anlaşma yapıldı.

Devlet otoritesi hâkimdir

Mustafa Kemal muvaffak olmuştur. Şim-di Bingazi'de mutasarrıf bey, yeni hükûmet hâkimdir; alay kumandanı, yani ordu hâkim-dir; jandarma ve polis şefleri, yani devletin inzibat vasıtaları hâkimdir. Hüküm ve nüfuzu kırılan bir adam vardır: Şeyh Mansur... Ve ora-da artık hâkim olmayan diğer bir adam daha vardır: Mustafa Kemal... Çünkü, O, Bingazi'yi terk etmiştir. Fakat Bingazi'de hâkim olanlar hiç şüphe yok ki, Mustafa Kemal'in kendilerine verdiği cür'et ve cesaretle hükûmet otoritesini ellerine alabilmişlerdir.

ATATÜRK'ün Sevdikleri

İstiklâl Marşının Bestecisi Zeki Üngör

İstiklâl Marşının meşhur bestecisi olan Zeki Üngör (Viyolonist Osman Zeki Bey) 78 yaşında 1958 Nisanında aKdıköy'ündeki evinde hayata gözlerini yummuştur. Mehmet Akif'in güftesi ve onun bestesi ile meydana gelen İstiklâl Marşı yıllardır yurdumuzun üstünde tıpkı şanlı Türk bayrağı gibi ufuklardan ufuklara dalgalanmakta ve bu şair ile bu bestecinin adlarını Türk milletine sevgi ile, saygı ile hatırlatmaktadır.

Zeki Üngör, bu memleketin yetiştirdiği kıymetli evlâtlar arasına İstiklâl Marşı ile girmemiş, belki bu marş ile hizmetinin ve şöhretinin şahikasına ulaşmıştır.

Hakikatte o, bu memlekete garp müziğini tanıtmak ve sevdirmek için uzun bir mücadele hayatı geçirmiş bir sanat kahramanı olarak tebci edilmeye layıktır.

Mütarekede Beyoğlu sanki bizim değildi, o tarafta bir Türk sosyetesinin topluluğuna rastlanamazdı. Tek topluluk, Union - Fransez'de bir Türk orkestrasının verdiği haftalık konserlere inhisar ediyordu. Türkler ve yabancılar, bu salonun sandalyelerinde birbirine üstünlük ddiasında bulunamazlar ve onu dinlerken, kendilerini müsavi hakta ve şerefte hissederdilerdi.

Bu orkestra, Sarayı Hümayun orkestrası idi; Şefi daha genç yaşlarında saç ve şakakları ağarmış boylu boslu güzel bir insandı. Viyolonist Zeki Bey, Orkestranın mensubları ve şefi yakaları kapalı koyu láciverd bir saray üniformasının içinde, ciddi bir disiplin altında yerlerini alırlar, gözlerini şeflerinin kumanda değneğinin hareketine dikerlerdi; Salonu garp üstadlarının Türk yaylarından yükselen sesleri ve duyuları doldururdu; Ben Zeki Beyi ilk defa orada tanıdım.

Zeki Bey, 1880 de Üsküdar'da doğmuştu, büyük babası Hilmi Bey Saray mızıkasında miralaydı, torunu kendi yaşadığı havanın içinde büyümek istemiş ve Saray mızıkasına yazdırmıştı; Saraya muallim olarak getirilmiş olan büyük bir sanatkâr Vundra Bey, Zeki'de istidat sezerek onunla yakından meşgul oldu. Zeki de kemanını kollarında ağı hissedinceye kadar, yarım asra yakın bir zaman elinden bırakmadı.

Akif «İstiklâl şiirini Ankara'da ibda ettiği zaman, Saray mızıkası şefi, onu bir kimnasyonel halinde besteledi.

İstiklâl Harbinin mahrumiyet Anadolu'sunda, bir orkestranın yeri tabiatıyla yoktu; Fakat Zeki, İstiklâl Savaşının gür sesini, ağır tempolu ve ve-kârlı bir beste içinde notaya ve se-se dökerken, milletin asil sesine İstanbul'dan da iştirak etmiş oluyordu.

Gazi Mustafa Kemal, İstiklâl marşını arzu ederek onları Ankara'ya çağırttı; İstiklâl Marşı hiç bir zaman bir yürüyüş havası değil, milli kindi, beğendi.

Maddi imkânları dar Ankara'da, Riyaseticumhur orkestrası için kışla arandı, kısa bir müddet sonra Şengül hamamının sokağındaki Türk Ocağının basık salonlarında, Garp müziği terbiyesi aşılayan büyük orkestranın haftalık konserlerine başlaması devlet merkezi Ankara'da büyük bir hareket uyandırmıştı. Yabancı elçiler, aileleri, Türk aydınları, orkestranın giriş kartlarını elde etmek için tavassutlar arar oldular.

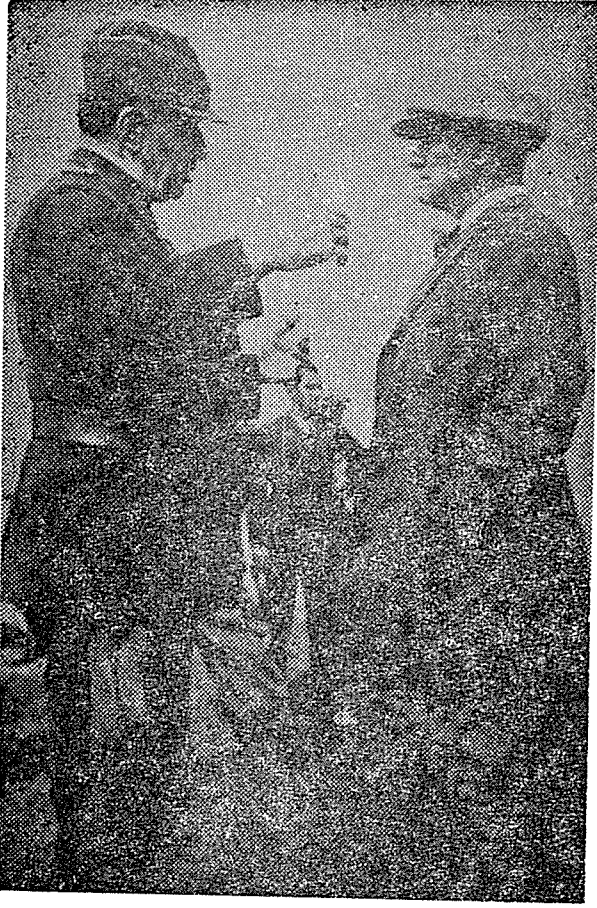
Cebecide bir aralık Azarbeycan Cumhuriyeti Elçiliği olan bina ve civarındaki bahçeler 1927 de istimlak edilerek, ilk Musiki Muallim mektebi kuruluyordu. Zeki Bey hem mektebin müdürü hem orkestranın şefi olarak, garb musikisi terbiyesini memlekete yayacak hareketin tatbikçisi olarak önde idi. Orkestrada genç kabiliyetler yükseliyor, Avrupa'da yetişen, genç elemanlar, mektepde vazife alıyorlardı. İlk günler, belki de tam bir marifçi olmayan olamayan Zeki Beyle, etrafındakiler ve maarifçiler arasında mücadeleler, ihtilâflar çıkıyor, fırtınalar kopuyor, fakat hareket durmuyor, «Riyaseticumhur filârmoni orkestrası repertuvarlarını genişletiyor, orkestranın ve mektebin bütün elemanlarını birbirine bağlayan sanat dâvacılığı çözülmüyor ve garb müziğine o kadar zevki meyli olmayan Mustafa Kemal de kendisi gibi bir garblı dâvası güden Zeki'yi koruyordu.

Zeki, artık mesuttu. Öncülük ettiği çığır açılmış, hızlanmıştı. Bir ömür verdiği dâva tutmuştu; Altmışına yaklaşmış, kulakları pek güç duyuyor, o her şeye sinirleniyordu. Mevkiini yeni hamleler ya pacak şeflere, müdürlere bırakarak evine çekildi.

Zeki Üngör gözlerini yumdu ama açılmasına çalıştığı çığır hızlanmış, meyvalarını vermiş, zaman ölçüsünü aşan bir gelişimle genç nesli tamamiyle sarmış, pek çok istidat ve kıymetler bu hayata karışmıştı; Zeki bundan dolayı itminan içinde öldü.

Ne Mutlu Türküm Diyene G. M.K.

İstiklâl Savaşımızda tarih bilgisi'nin rolü

Cumhuriyetimiz, kırk yıllık bir zaman temeli üzerinde yükselmektedir. Bugünkü istikrar bulan varlığımızın, zaman ölçüsü ancak bu yıllar içindedir. Türk tarihinin bu yurttaki, binlerce yıllık geçmişine nazaran, bu yarım asır, çok kısa bir zamanı kaplamaktadır. Ancak, bu tarih en yakın dünümüzdür; yaşadığımız, gördüğümüz, işittiğimiz vak'aların günleri içinde sayılıdır.

Yaşamakta olduğumuz, bu günü anlamak için en yakın tarihimizin türlü safhalarını incelemek ve öğrenmek zorundayız. Çünkü kırk yıl önceki, Türk yaşayışı ve zihniyeti ile, bugünkü arasında büyük farklar vardır. Bugünün gençlerinin, yaşadıkları senelerle ölçülen bu geçmişe, bir daha dönmek için, milletçe çekilen ıstırapları en iyi bilmeleri icabeder.

Tarih, bugünkü müesseselerin aslını inceleyerek, onları iyice anlamak fırsatını verir. Bu inceleme, en yakın dünümüzden başlayarak, mümkün olduğu kadar gerilere doğru gidilerek yapılır. Çünkü asıl o zaman olayların

Kurtuluş Savaşımız, Zafer Anıtları için incelemeler ve Lozan Muahedesi

derin sebepleri anlaşılabilir. Fakat şuna dikkat etmek yerinde olur ki, geçmişin bu günü anlatmasından ziyade, bugünkü durum geçmişini daha iyi izah eder. Bugünün neticelerini gördüğümüz hadiselerin, tarihteki ilk izlerini ve kuruluşunu anlamak ise daha çok kabildir.

Onun için tarih okumak ve bilmek, hemen herkes için ve her meslek için, lâzımdır.

Konu olarak, üzerinde durmak istediğim mesele, İstiklâl savaşımızda tarih bilgisinin birçok meseleleri halletmekte ve umumî efkârı hazırlamakta, nasıl bir faydası olmuştur? Bunu belgelere dayanarak izah etmeye çalışacağım.

Atatürk İstiklâl savaşımızın başkumandanı, Büyük Millet Meclisinin Reisi sıfatıyla, Cumhuriyetimizin kurucusudur. İstiklâl savaşımızda millî birlik O'nun etrafında toplandı. Orduyu askerî dehasıyla idare ederek, zafere ulaştırdı. Bir taraftan da Büyük Millet Meclisinde bütün hukukî kuvvetleri topladı. Millete, memlekete ait her meslenin hallini B. M. Meclisinden çıkarttı. Ankara'da, 23 Nisan 1920 tarihinde toplanan bu Meclis tarihimizin en buhranlı meseleleriyle karşı karşıya kalmıştır. Burada fikirler ve zihniyetler ekseriya çok farklı olmuştur.

İşte Atatürk'ün de Meclise, kâh riyaset ederken, gösterdiği otorite ile, kâh kürsüde söz söylerken ,hitabet, siyaset, ilim ve fen bakımlarından da, üstün kuvvetini sezmek mümkün değildir.

İnönü, bir makalesinde bu mesele için şöyle der:

«Atatürk'ün cemiyet ile söyleşmek ve onunla iş görmek hevesi bu memlekette pahası ölçülmez iyilikler yapmıştır. 1919 ihtilâline girdiğinden itibaren, fikirlerini kongrelere, heyetlere ve fertlere anlatmaya çalışıyor. Nihayet çetin silâh hareketleri ile hallolunacak muğlak davalar için, her şeyden evvel cemiyetle konuşma etmeğe, yani cemiyet yapmağa teşebbüs ediyor. Bu zihniyetin en büyük eseri 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisinin meydana gelmesi olmuştur. Harp ve ihtilâl içinde bulunan bir milletin meselelerini Meclis ile idare et-

mek kolay bir iş değildir. Atatürk'ün cemiyet içinde yer tutmak ve çalışmak hassasıdır ki, bu temiz ve çetin idareyi bize temin etmiştir.»

Atatürk İstiklâl savaşı esnasında beş büyük mesele ile uğraşmış ve mücadele etmiştir.

1. Askerî cephelerde, 2. Yabancı devletlere karşı güdülen siyasette, 3. Osmanlı hükûmetine karşı, 4. Büyük Millet Meclisinde, 5. Halkı, fikirleriyle hazırlamada. Bütün bunlara etkisi olan bir mesele üzerinde duracağım: Tarih bilgisi.

Atatürk tarihi, kendi ifadesine göre mektep sıralarındaki derslerinden itibaren, çok se-verdi. Bütün hayatının her devresinde muhtelif tarih kitapları okumuştur.

Benim de şahidi olduğum, sırf tarih üzerindeki çalışmaları, bu konferans konusunun dışında kalıyor. Çünkü bu yazılarımda bundan önceki devreyi ele alacağım.

Atatürk İstiklâl savaşımızın türlü safhalarının belgelerini «Nutuk» kitabında toplamış ve olaylar hakkındaki düşünceleri kendisi tarafından izah ve tesbit edilmiştir. «Nutuk» örneğine az rastlanan bir tarih vesikasıdır.

Atatürk, askerî olaylar için harp tarihi bilgilerine, kendi hayatındaki tecrübelerini de katarak istifade etmesini bilmıştır.

Şimdi yazılı vesikalar üzerinde bir sıralama yapalım:

Atatürk Meclisteki konuşmalarında tarihten misaller getirir. Memleketi dolaşırken, halk toplantılarında söz söylerken, tarihî mevzular, en heyecanlı hitabelerini teşkil eder.

28 Eylül 1925'te Atatürk Samsun'dadır. İstiklâl Ticaret mektebinde bir toplantıda nutuklar veriliyor: Atatürk onlara cevabında tarihten bahsediyor ve diyor ki:

«Bizim milletimiz derin bir maziye maliktir. Milletimizin hayatı asarını düşünelim. Bu düşünce bizi elbette altı, yedi asırlık Osmanlı Türklüğünden, çok asırlık Selçuk Türklerine ve ondan evvel bu devirlerin her birine muadil olan, Büyük Türk devrine işaretle iktifa ediyor.

Yine aynı nutkun bir başka noktasında, o toplantıda bir öğretmenine tesadüf ettiği için, en yakın maziden bahsediyor.

«Bilirim ki bugünkü intibahı düne, maziye medyunuz. Her halde babalarımızın, analarımızın ve mürebbiyelerimizin, ruh ve dimağlarımızın inkişafında feyizli tesirleri vardır.

İzah etmek istiyorum ki ilk ilham, ana baba kucağından sonra mektepteki mürebbinin lisanından, vicdanından, terbiyesinden alınır. Bu ilhamatın mazhar-ı inkişaf olması millet ve memlekete büyük ve derin alâka yaratan fikir ve duyguların menbaı bizatihi, memleket ve millettir. Milletın müşterek arzu ve temayülüne temas etmek, onun icabatına hasr-ı mevcudiyeti, hareket düsturu bilmek, hakikî yolda yürüyebilmek için yegâne esastır.»

Şu satırları «Nutuk» tan alıyorum:

«Hayat demek, mücadele, müsademe demektir. Hayatta muvaffakiyet mutlaka mücadelede muvaffakiyetle mümkündür. Bu da, mânen ve maddeten kuvvete, kudrete istinad eder bir keyfiyettir. Bir de insanların meşgul olduğu bütün mesâil, maruz kaldığı bilcümle mehalik, istihsal ettiği muvaffakiyetler, maşerî, umumî bir mücadelenin dalgaları içinden tevellüt edegelmiştir». Bu hayat düsturundan sonra tarihe geçiyor ve diyor ki:

«Akvam-ı şarkiyenin, akvam-ı garbiyyeye taarruz ve hücumu, tarihin belli başlı bir safhasıdır. Akvam-ı şarkiyeye meydanında, Türk unsurunun başta ve en kavi olduğu malûmdur. Filhakika Türkler, kablelislâm ve ba'delislâm, Avrupa içerisine girmişler, taarruzlar, istilâlar yapmışlardır. Garba taarruz eden ve istilâlarını, İspanya'ya, Fransa hudutlarına kadar temdit eden Araplar da vardır.

Fakat her taarruza karşı daima, mukabil taarruz düşünmek lâzımdır. Mukabil taarruz ihtimalini düşünmeden ve ona karşı emniyete şayan tedbir bulmadan hareket edenlerin akıbeti mağlûp ve münhezim olmaktır, münkarız olmaktır. Garbın, Araplara mukabil taarruzu Endülüste acı ve şayan-ı ibret bir felâket-i tarihiye ile başladı. Fakat orada bitmedi. Takip, Afrika şimalinden de devam etti».

TURİSTİK OTEL DUYGU

* BAR AMERİKÂN

* KALORİFER

* ASANSÖR

* BANYOLU ODALAR

Tel. : 167 41 - 230 16 - 125 16

İnönü Cad. 14/1

ADANA

Atatürk'ün Muvaffakiyet Sırları

Atatürk'te Vatan mefhumu ve millet sevgisi :

Atatürk'ü büyük yapan ve O'nun muvaffak kılan iki unsur mevcuttur.

1 — Vatan mefhumu,

2 — Millet sevgisi.

1 — Vatan mefhumu : Mustafa Kemal 1919'a kadar asker kumandan olan bir şahsiyetle o zamanın, vatan toprakları addedilen sınırlarında çarpıştı ve ordular idare etti.

Trablus - Garb'a giderken, gençliğinin en heyecanlı bir devri içinde; bir vatan parçasını kurtarmağa koşmuştu. Birinci dünya harbinde bir an önce harp meydanlarında vazife görmeye başlamak için, bulunduğu Ataçemililerlikten kurtulmağa çalıştı.

M. Kemal için vatan toprakları korunurken hayat feda etmenin fiili örnekleri önünde cereyan etmişti.

Nice vatan evlâtlarının harp meydanlarındaki ölüm iniltilerini O, kulaklarıyla işitmiş, gözleriyle görmüştür. Devlet sınırlarını terketmenin acısını büyük hüznle hissetmiştir.

Balkan harbi esnasında Trablusgarp'ten dönüşünde Mısır'a geldiği vakit, Makedonya'nın üşman eline düştüğü haberini almıştı. Bu haberden en büyük acıyı hissettiğini daima söylerdi. Doğduğu, büyüdüğü ve inkılâp fikirlerinin beslendiği şehir (Selânik) için, hayatının sonuna kadar hasret çekmiştir.

En canlı hatıraları, çocukluğunun masum olayları, gençliğinin en ateşli anları o muhitte geçmişti. Atatürk, hisleriyle, hâtıralarıyla daima bu şehrin bir çocuğu idi; en çok anlatmasını sevdiği hatıraları hep o muhit içinde geçenlere ait olurdu. Hattâ ölümüne takaddüm eden günlerde heyecanlı bir rüya gördüğünü

anlatırken, Selânik'te bir komitecilik vakasının cereyanı esnasında Salih ozok ile beraber bulunduklarını söylemişti. Bu olayları anlatmaktaki maksadım şudur:

M. Kemal, bir çok Türk ailelerinin yerleşmiş olduğu Osmanlı İmparatorluğu'nun bu bölgesine, derin hisleri ve gençliğinin canlı hatıralarıyla bağlı bulunmasına işarettir.

Başkumandan Mareşal Gazi M. Kemal İzmir'e muzaffer ordusu ile girdiği vakit, önünde kaçan düşman ordusunu kovalamak, Makedonya'ya el uzatmak isteyebilirdi. Nitekim o sırada böyle bir hareketin yapılması için bazı sözler de geçmemiş değildi.

Fakat M. Kemal yekpâre ve kuvvetli olabilecek bir Türk vatanının sınırlarını aşmak azmi ile bu işe başlamıştı.

Zafer neşesi, Başkumandanı istilâ hırsı ve hisleriyle hareket ettirmemişti.

O «Millî hudut dahilinde vatan bir küldür» cümlesini (23 Temmuz 1919) Erzurum kongresinde tesbit etmiş bulunuyordu. Mısak-ı Millî ile tayin edilmiş olan bu Türk vatanını düşman istilâsından kurtarmak gayesiyle vatan evlâtlarının kanı dökülmüştü.

İşte Atatürk'te vatan fikri böyle şekillenmiş ve bugünkü vatanımızın her bir sınırında harbetmiş bir insanın görgüsü ve kuvvetiyle, Türk için bir vatan bütünlüğü tesbit ve kabul etlemişti. İlk Cumhurbaşkanı Atatürk, bu vatanın «hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir küle» olduğunu devletlere kabul ettirmiştir.

Atatürk, kendi zamanında yaşayan ve milletler için İmparatorluklar peşinde koşan, devlet ve hükûmet reislerinin ideallerini asla be-nimsemedi. Hayâller kurmadı ve böyle hayâl

olabilecek fikirleri hiçbir zaman bizlere telkin etmedi.

Sınırlarını, en son Türk nesillerinin kanlarıyla yoğurup çizdiği bu Türk vatanında, o vatan mefhumunu mânalandırdı.

O, bir ölüm haberi karşısında, yurt toprağı için bana şu cümleleri yazdırmıştı:

«Yurt toprağı! sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedi hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın. Türk toprağı! sen, seni seven Türk milletinin mezarı değilsin. Türk milleti için yaratıcılığını göster.» (1930)

Atatürk bu hitaplarıyla yurt toprağına kutsi hüviyetini verirken, onun yaratıcılık ve hayatiyet mefhumları üzerinde duruyor.

İşte Türk Gençliği, Atatürk'ün sınırlandırdığı bu vatan toprakları mukaddestir, onun üzerinde dost elleri sıkılır, fakat düşman ayaklarını bastırmamağa azimli olduğumuzu, bütün dünya bilir.

Millet sevgisi :

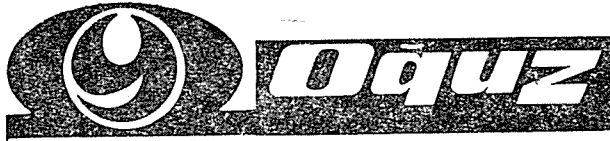
Atatürk, mukaddes vatan topraklarının üzerinde yaşayan, milletin sevgisiyle iş başarma yolunu tutmuştur. O, bu sevgiyi şu sözleriyle izah ediyor:

«Millet sevgisi kadar büyük sevgi yoktur.

İstiklâl harbinde benimde milletime ettiğim bir takım hizmetler olmuştur zannederim. Fakat, bunlardan, hiç birini kendime maletmedim. Yapılanın hepsi milletin eseridir dedim. Aranacak olursa doğrusu da budur. Mazide sayısız medeniyet kurmuş bir ırkın ve milletin çocukları olduğumuzu isbat etmek için, yapmamız lâzım gelen şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz. Bugüne ve yarına bırakılmış daha bir çok büyük işlerimiz vardır. İlmi araştırmalar da bunlar arasındadır. Benim arkadaşlarıma tavsiyem şudur: Şahsınız için değil, fakat mensup olduğumuz millet için elbirliği ile çalışalım. Çalışmaların en büyüğü budur.»

Atatürk'ün bu sözlerinde hepimiz için bütün bir program mevcuttur. Millet sevgisi kaynağından ilhamını alan her fert, o büyük varlık için, bir çok hizmetler yapmak kudretini kendinde bulur. Şahsî menfaatlerin üstünde elbirliği ile çalışarak vücuda getirilen işler, milletin bütünü için faydalı neticeler verir. Türk gençliği! Atatürk'ün bu sözlerindeki kuvveti benimseyerek kendimize rehber yaparsak milletimiz için değer sayılacak işlerin yapıcıları oluruz.

Atatürk fikirleri ve prensipleri tatbik mevkiinde gördüğü zaman huzura kavuşurdu.

F.K. Ford - Taunus - Transit - Granada - Consul GXL - CAPRI - ESCORT - ANADOL

İTHALAT - TOPTAN - PERAKENDE

YEDEK PARÇA
TİCARET ve SANAYİ A.Ş.

F. K. - FORD - TAUNUS - GRANADA

CONSUL - GXL - ANADOL - İNGİLİZ TRANSİT

Y E D E K P A R Ç A L A R I

☎ : 13 42 50 - 13 88 58 - 25 43 35

Tel: 16 03 01 - 16 23 14 - 16 21 17

1369 Sokak No. 45 Basmane - İZMİR

2830. Sok. No: 24/E 1. San. Sitesi-İZMİR

ATATÜRKÇÜLÜK

Taha AKYOL

Prof. Erol Güngör'e göre bugün Atatürkçülük, Türkiye'nin ülke ve millet olarak bölünmezliğinin, laik cumhuriyetin ve demokrasinin devam ettirilmesini ifade eder. Metin Heper'e göre de Atatürk, bir «meşruluk karizması»dır.

Bu yorumlara göre, Türkiye'nin bütünlüğünü, bugünkü demokratik laik cumhuriyeti benimsemiyorsan, ister sağcı, ister solcu ol, kimse sene «Atatürk Düşmanı» diyemez. Öyle bir tavır, hür fikirler üzerinde fanatik ve dogmaik bir baskı anlamına gelir.

15 Kasım gazetelerini okudum. Ya Behçet Kemal Çağlar seviyesinde «Şarklı» bir duygusallık veya «dogmatizm» ağır basıyordu. Tabii istisnaları var.

Atatürkçülük sosyolojik olarak bir «meşruluk karizması» olduğna göre, onu doğru yorumlamak ülkemizdeki fikir ve vicdan hürriyetinin sınırlarını da tayin edeceği için fevkalâde önemlidir.

HANGİ ATATÜRKÇÜLÜK

Celâl Bayar Atatürkçü'dür. İnönü de Atatürkçü'dür. Orta Avrupa otoriter rejimlerine özenen Recep Peker de Atatürkçü idi. Sovyet Rusya, Galiev se sonraki Nasırcılık karması bir otoriterliği savunan Kadro dergisi de Atatürkçü idi.

Demokrat ruhlu ve demokrat fikirli Fethi Okya rda Atatürkçü idi. 27 Mayıs'çılar, 27 Mayıs'tan sonraki darbecilik modaları, Talat Aydemirler, Doğan Avcıoğlu'lar, Atatürkçü idi. Darbe teşebbüslerine karşı çıkan İnönü ve Gümüşpala da Atatürkçü idi. Bunların hepsinin kendi görüş ve doğrultularında Atatürk'ün sözlerinden gerekçeler getirmeleri de mümkün.

kündür. Bu da Atatürk'ün «bugün Atatürk»ü olarak anlaşılamadığını gösterir.

DOGMATİZMİN BİN YÜZÜ

Dogmatizm belki bir tek ideolojidir ama bin bir suratlı olarak karşımıza çıkar. Her akımın dogmatığı vardır. Adam çıkıyor, «Atatürk hiçbir ittifak sistemine girmedi, öyleyse NATO'dan çıkalım» diyor. Atatürk zamanın da ittifaklar sistemine dayalı bir dünya yoktu ki?...

Adam çıkıyor, sanki «takrir-i sükûn» dönemini normal bir hayat nizamı saymak mümkünmüş gibi, demokrasiyle birlikte gelişen hürriyetlerin yasaklanmasını savunuyor, çünkü bunlar «Atatürkçülük'ten sapma» imiş.

İnkılâp dönemleriyle inkılâbın normal hayat haline gelmesi dönemleri her rejimde farklı olmuştur. Bugün «ilerisi veya suçu, bucu bir diktatörlük hülyasıyla Atatürk'ün inkılâp dönemi uygulamalarını onun «dogmatik» modelymiş gibi sayarak hürriyetler üzerinde baskı savunmak, Atatürk'ün mizacına da aykırıdır.

Efendim, din eğitimi Atatürkçülüğe aykırı imiş.

Türbeler kapatılınca, Hamdullah Suphi tenkit eder? Bu milletin Fatih'in türbesini ziyarete serbest olmasını ister. Atatürk'ün cevabı:

— Haklısın çocuk, fakat bana müsbet zihniyet neslin yetişmesi için bir 10-15 sene ver, sonra açarız hepsini...

Atatürk'ün amaçladığı normal hayat düzeniyle, bir geçiş dönemi olan «inkılâplar dönemi»ni karıştırırsak «takrir-i sükûn» hayatını şimdi kimin kurması gerektiği kavgasına gireriz ki bu her şeyi tahrip eder.

Atatürk'ün ekonomi meseleleri, içtimai ve fikri inkılâplar üzerindeki düşünceleri

Atatürk diyor ki: «Bir içtimai heyet, aynı gayeye bütün kadınları ve erkekleriyle beraber yürümeye terakki, temeddün etmesine fennî imkân ve ilmi ihtimal yoktur».

Bu cümlede aydınlık bir fikrin ifadesi içinde, geniş bir medeniyet programını bulmak mümkündür.

M. Kemal gerek askerî, gerek siyasi hayatında cemiyet problemlerini daima gözönünde tutmuştur. Türkiye Cumhuriyeti devletinin siyasi tarihi içinde, bir inkılâplar serisi mevcuttur. İşte bu bakımdan dünya umumi efkârı en geniş mânasıyla bu problemlerin tahlil ve tetkiki ile daima meşgul olmuş ve olmaktadır. Atatürk, çok ender faniye nasip bir inkılâpçı olarak herkeste ilgi uyandırmaktadır. Bu durum, bilhassa ölümünden sonra onun hakkında ve eserleri üzerinde gerek Türkiye'de gerekse yabancı basında görülen, yayınların çokluğu ile ölçülebilir. Bu geniş ilginin sebebini yukarıda naklettiğim cümle içinde bulmak mümkündür. O, milleti için bu günkü dünya medeniyeti yollarını seçmiştir. Bunun için fennî ve ilmi imkânları düşünürken, cemiyeti teşkil eden kadın ve erkeğin medeniyet yolunda müşterek çalışmalarını esas telâkki etmektedir.

Atatürk'ün on beş yıllık devlet başkanlığı zamanında pek çok siyasi olaylar yer almış ve kendisini bu meseleler üzerinde her bakımdan kesin kararlar almış ve sevk etmiştir. Ancak, bütün bu işler yanında içtimai, fikri ve iktisadi gelişmelere çok önem vermiş olduğunu o devrin olaylarını incelerken görmekteyiz.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Atatürk devrini kısaca üç safhada mütalâa etmek yerinde olur.

1 — Millî birliğin teşekkülü ile, düşman istilâsına karşı T.B.M. Meclisi hükümetinin askerî kuvvetle zafer temin etmesi ve memleketin sınırları, Misak-ı Milliye göre, tesbit edilerek bu fiilî durumun Lozan antlaşması ile bütün devletlere tanıtılması (18 Mayıs 1919 — 24 Temmuz 1923).

2 — Devlet şekli olarak Cumhuriyetin ilânı (29 Ekim 1923) ve düşmandan kurtarılmış vatanda iktisadi gelişmenin sağlanması.

3 — Türk milletinin içtimai, fikri ve iktisadi durumunun, medenî dünyanın kabul ettiği seviyeye çıkarılmasıdır. (1923-1938)

Bu üç safhadan birincisi resmî belgeler ve görgü şahitlerinin hatıraları ile tarihe geçektir.

Ancak Atatürk'ü, Doğu ve Batı âleminde milletlerarası şöhrete ulaştıran ve bugün dahi, ilim adamların bu eserler incelemeye götüren sebepler, yukarıda ayırdığım bilhassa son iki safhadır. Bunların incelenmesi ciltlerle kitap dolduracak mahiyettedir.

Şimdi bu meselelerden bilhassa iktisadi konular üzerinde biraz duralım.

Cumhurbaşkanı Atatürk, hükümetin 1934 yılında, beş senelik iktisadi plânlarını tetkik etmekte iken, elime eski harflerle yayınlanmış «İktisat esaslarımız» adlı bir broşür geç-

mişti. Bunun kabında şu cümle yazılı idi: «Milletimiz mazisinden değil artı kistikbalin-
dan mesuldür.»

Henüz Cumhuriyet ilân edilmeden evvel ve Lozan konferansının, iktisadî sebepler yüzünden anlaşma olmadığı için, dağıldığı zamanda, Şubat 1923 te İzmir'de toplanan «Türkiye İktisat Kongresi»nin kabul ettiği esasları (çiftçi, tüccar sanayi ve işçi grupları, 1130 kişi) ve söylenilen nutukları içine alan bu kitapta, dikkate değer pek çok bilgi bulmuştum. Atatürk o zaman bu broşürü eline alarak, o tarihten on bir yıl önce söylemiş olduğu nutuktan bazı cümlelerinin altını çizmişti. İşte onlardan bir kısmını buraya naklediyorum:

«Tarih, milletimizin itilâ ve inhitatı sebeplerini ararken bir çok siyasî, askerî içtimai sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok ki bütün bu sebepler içtimai hâdiselerde müessirdirler. Bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla alâkadar olan, o milletin, iktisadiyatıdır. Tarihin ve tecrübenin teksif ettiği bu hakikat, bizim millî hayatımızla ve millî tarihimize tamamen mütecellidir. Hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa itilâ, inhitat sebeplerinin iktisadî meselelerden başka bir şey olmadığı derhal anlaşılır» (S. 53).

«Yeni Türkiyemizi lâıyk olduğu mertebeye-i resanete isal edebilmek için, behemahal iktisadiyatımıza birinci derecede ve en çok ehemmiyet vermek mecburiyetindeyiz. Zamanımız tamamen bir iktisat devrinden başka bir şey değildir...» (S. 54).

Atatürk bu münasebetle birçok tarihîizahlar vererek şöyle devam etmektedir.

«Türkiye B. M. Meclisi ve hükümetinin milletten aldığı veçhe istiklâl-i tam, hâkimiyet-i milliye umdelerine istinaden milleti zengin, memleketi mamur etmekten ibarettir...

İstiklâl-i tam için ş düstur var: Hâkimiyet-i Milliye, hâkimiyet- iktisadiye ile tarsin edilmemelidir» (S. 60).

Gazi M. Kemal nutkun sonlarında şunları belirtiyor:

«Bence yeni devletimizin, yeni hükümetimizin bütün esasları, bütün programları, iktisat programından çıkmalıdır... Evlatlarımızı o suretle talim ve terbiye etmeliyiz, onlara o suretle ilim ve irfan vermeliyiz ki, âlem-i ticaret, ziraat ve sanatta bütün bunların faaliyet sahalarında müsmir olsunlar, faal ol-

sunlar, faal olsunlar, ameli bir uzuv olsunlar. Binaenaleyh maarif programımız, gerek iptidai tahsilde, gerek orta tahsilde verilecek bütün şeyler bu nokta-i nazara göre olmalıdır. Maarif programlarımız gibi şuebat-ı devlet için tasavvur olunacak programlar dahi iktisat programına istinat etmekten kendini kurtaramazlar. Esaslı bir program tesbit etmek, program üzerine bütün milleti hema-henk olarak çalıştırmak lâzımdır». (S. 65).

Bu nutuktaki telkinlerinden biri de her ferdin kendi üzerine düşen vazifede çalışan olmasıdır. Meselâ «Bu yeni Türkiye'nin adına çalışanlar diari denir» diyerek milletimizi her bakımdan teşvik etmektedir.

«Siyasî, askerî muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsunlar, iktisadî muzafferiyetler ile tetviç edilmezlerse, husule gelen zaferler payidar olamaz; az zamanda süner... uB itibarla en kuvvetli ve parlak zaferimizin dahi, edebildiği ve daha edebileceği semeratı-nafiayı tesbit için iktisadiyatımızın, hâkimiyet-i iktisadiyemizin temin, tersin ve tevsii lâzımdır».

Bu sözlerin büyük değeri, henüz kurulma devrinde olan ve askerî muzafferiyetin üzerinden beş ay geçmiş olmakla beraber, sulh muahedesinin bilhassa kapitülasyonlar hakkında ki mukabil tekliflerin, Türkiye tarafından kabul edilmemesi, zamanına rastlamasıdır.

Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyetini kuruçuluk vasfı, safha safha tetkik edildiği zaman, millet ve memleket işlerinin çeşitli cep-heleriyle uğraştığını ve her biri üzerinde esas prensiplere sahip olduğunu daima müşahede etmek mümkündür.

Yine aynı İktisat Kongresinde diyor ki:

«Kılıç kullanan kol yorulur, nihayet kılıcı kınına koyar: Lâkin, sapan kullanan kol, gün geçtikçe daha ziyade kuvvetlenir ve daha çok kuvvetlendikçe, daha çok toprağa malik ve sahip olur.» Atatürk'ün, Cumhuriyet ilân edilmeden önce, bu kongre vesilesiyle verdiği nutukta, iktisadî meselelere ne kadar önem verdiğini anlamak mümkündür. O, devlet idaresinde, iktisadî işlere önem verilmesi lüzumuna en baş mesele olarak işaret etmiştir.

Sulh muahedesinden sonra ise, Cumhurbaş-başkanı olarak Atatürk, daima memleket ekonomisiyle yakından ilgilenmiştir.

Cumhuriyet'i kurmadan önce, din zümreleriyle iyi ilişkileri vardı. Cumhuriyet'in kuruluşundan kısa bir süre sonra, dinin toplumu-muzdaki ve kültürümüzdeki etkisini kaldırmak için elinden geleni yaptı.

Atatürk gibi büyük bir önderin yönettiği yaygın bir devrim, basit formüllere icra edilemez. Türk inkılapları da, baman boyunca, türlü değişimler geçirmiştir. Sürüp gitmekte olduğu için, daha çok değişecektir de...

Kurnaz birtakım siyaset ve düşünce adamlarımız, Atatürkçülüğe kendilerine göre şekil vererek ya safсата yapıyorlar ya da sinsi eylemlere girişiyorlar. 1921 ve 1922'deki birkaç konuşmasıyla Mustafa Kemal'in dindar gibi göstermek kolaydır... Aşırı sağ ve sol yatkinmiş diyebilmek için bazı cümlelerinden söz açmak yeterlidir. Ona, ekonomik alanda, devletçi demek de mümkündür, özel sektörücü demek de...

Şu dönemde, Atatürkçülüğün temel ilkele-rini korumayı samimiyetle istiyorsak, Atatürkçülüğün siyasal, toplumsal, iktisadi ve kültürel hayatımızda bir ideoloji olarak uygulanmasını milletçe özlüyorsak... Entelektüel âlemimiz de «Kemalizm» ve «Atatürkçülük» kavramla-rını tanımlamak ve geleceğin Türkiye'si için yeniden yorumlamak zorunludur. Ama, bunun yapılması, gerek üniversiteler içinde, gerek tümüyle aydınlar çevresinde, özgür bir ortam bu lunmasına bağlıdır. (Atatürk'ün fikir hürriyeti konusundaki güzel sözleri Atatürkçü önder-lerimize ışık tutabilir.)

Atatürkçülüğün ne olduğunu, ne olmadığını saptayamadık. Konu berraklığa kavuşmadıkça, kimler yobaz, kimler ise istirmarcı, kimler milliyetçi, kimler sağcı ya da solcu, kimler ilerici ya da gerici, kimler laik velya mürteci belli olmuyor.

Kimler Atatürkçü? Acaba Atatürkçü geçinenlerin hepsi, Atatürk'ün özlediği ve anlattığı yeni Türkiye için dürüst çabalarda bulunuyorlar mı? Atatürkçüyüm diyenlerin her birinde vicdan rahatlığı var mı? Atatürkçülük nedir? 1981'de yüzüncü yıldönümü dolayısıyla atılan ve halkı bıktıran bazı nutuklardaki boş laflar mı? Yoksa tutarlı, dinamik, Türk ulusunun tarihi ve çağdaş kişiliğine uygun bir siyasal ve kültürel düşünce sistemi mi?

Türk Bayrağı

Canım kurban olsun sana,
Türk Bayrağı, Türk Bayrağı...
Coşkunluk verirsin bana,
Türk Bayrağı, Türk Bayrağı!.

Al rengini severim çok,
Ay-yıldızın bir eşi yok,
Gökyüzünün üstüne çık,
Türk Bayrağı, Türk Bayrağı!.

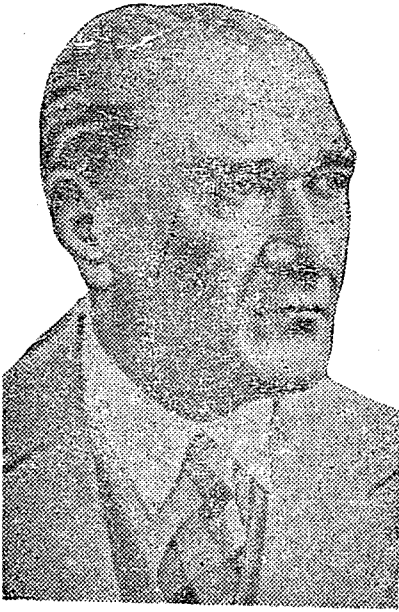
Candan özge canımızsın,
Damarlarda kanımızsın,
Şerefimiz, şanımsın,
Türk Bayrağı, Türk Bayrağı!.

Ali Osman ATA

Millete Selam

Selâm aziz kardeşim, selam ey vatandaşım,
Millete saygı ile eğilir benim başım...
Hepimiz bir yurttan bir arada yaşarız,
Hepimiz millî birlik ülküsüne koşarız,
Sen, ben değil biz varız hep elele, başbaşa
Yayılсын Türk'ün sesi vatanda baştanbaşa.
Daima ve her zaman birlik olalım, birlik
Birlikten doğar ancak; bütün düzenlik dirlik...
Tanısam, tanımasam selâmlıyorum siiz,
Taşıyorum kalbimde ebedî sevginizi.
Selâm köyde, şehirde çalışıp yaşıyana,
Selâm gönlünde millet sevgisi taşıyana.
Hepimiz albayrağın gölgesinde te kkalbiz,
Hepimiz aynı sevinç ve neşe içindeyiz,
Emelimiz insanlık uğrunda yükselmektir,
Uygarlığı nyolunda hızla ilerlemektir.
Hepimiz; aynı ülkü içinde çalışalım,
Birlikte çalışmanın zevkine alışalım,
Çünkü; vatanımızda yapılacak işler çok,
Ey asıl Türk; yüce Türk yükselmeni nsonu yok.

Ali Osman ATAK

ATATÜRKÇÜLÜK VE İRTİCA

Yazan: Talat HALMAN

«İRTİCA hortluyor» diyorlar. Bence yanlış. İrtica hortlamıyor. Çünkü hiçbir vakit ölmedi ki... Gözü korkunca sindi, o kadar. Ve ne zaman fırsat bulduysa başını kaldırdı, ortalığı bulandırdı. Şimdi, içerdeki gericilerin desteği ve dışardaki birtakım kara güçlerin para yardımıyla, gövde gösterilerine başlıyor. İrtica, ne bir hortlaktır, ne de bir gölge... Uyu-yup uyanan, susup çığlık atan, boyun eğip ayağ fırlayan bir canavardır.

Elbette zor bir iş «İrtica» kavramını tarif etmek... Allah'a inanan, İslâmiyet'in ahlak kurallarına sadık yaşayan herhangi bir mümine «Mürteci» denilemez. «Gerici» ya da «mürteci» dediklerimiz, din devleti kurmak amacıyla istismar ve baltalama eylemlerine girişen, orta çağların teokrasisini diriltmeye çabalayan yobazlardır.

«Demokratik» gibi görünen bir düzen içinde, «mümin» ile «mürteci»yi, «imamı bütün»le «gerici»yi ayırmak zorunlu olduğu ölçüde zor da... Üstelik, yaşamakta olduğumuz dönem, «kavramlar kargaşası»ndan öte, bir «abuk sabuk kuramlar ve kuruluşlar» çağı...

Ülkemizde pek çok gerçek Atatürkçü var. Ama, yalan-yanlış Atatürkçüler az değil. Sah-te Atatürkçüler de bir hayli. Bambaşka ideolojilere hizmet eden, ünlü ya da ne idüğü belirsiz birçok kimseler —kimisi faşist, kimisi komünist, kimisi liberal, kimisi muhafazakâr

vs.— sık sık Atatürkçülük kalkanı arkasına gizleniyorlar.

Gerçek Atatürkçü olan bazı büyüklerimiz de 1980'lerde, siyasal ve ekonomik baskılar altında, önceki dönemlerde tanık olmadığımız dini jestler yaptıkları için, laiklik konusunda kamuoyu büsbütün şaşırdı: Cumhuriyet tarihinde ilk defa bir Cumhurbaşkanı ile bir Başbakan «umrê» yaptı, he mde görev başında iken... Ve yanılmıyorsam ilk defa günümüzde ki memleketi bir kere değil, iki kere tam anlamıyla «hacı» olmuş bir Başbakan yönetiyor. Atatürk hayatta iken değil Cumhurbaşkanı'nın değil Başbakan'ın, değil bir bakanın yüksek düzeydeki herhangi bir bürokratin veya subayın «hacı» olması düşünülebilir miydi?

Atatürkçülüğü kesinlikle tarih edemediğimiz için, bir ideoloji olarak uygulamaya kalkıştığımızda bocalıyoruz. Atatürk, sürekli gelişen ve bazı konularda değişik (hatta çelişkili gibi görünen) düşünceler dile getirmişti:

1920'lerde, gününün Osmanlıcasını kullanıyordu. 1930'larda, bugün bile pek az dil devrimcisinin göze alacağı kadar iler bir yeni Türkçe'yle söylevler verdi. Ama, diyorlar ki, ölümünden önce, öz Türkçe'sini daha ılımlı yapmış.

Bazı dönemlerde, Sovyetler Birliği'ne yaklaştı, baze* sırt çevirdi.

İkinci plana itilen kültür ve sanat

Doç. Dr. ANIL ÇEÇEN

TÜRKİYE son beş yıldır başdöndürücü bir hızla ekonomiye yöneldi. Kalkınmanın ve çağdaşlaşmanın tek yolunun ekonomik gelişme olduğu vurgulanırken, diğer alanlar ve konular hep ikinci plana itilmektedir. Her işin başının ekonomi olduğu ve her konuyu ekonominin belirlediği ileri sürülmektedir. Gelişmiş ülkelerin ve uluslararası kuruluşların önerdikleri ve uygulanması için baskı yaptıkları öneriler gündeme gelirken, bunlara en yeni bilimsel ve siyasal bulgularmış gibi sarılmaktadır. Bunların tek seçenek olduğu savunulurken, en küçük bir eleştiri veya karşı çıkma, katı tepkilerle karşılaşmakta, toplumun düşünen merkezleri susturulmak istenmektedir. Yeni yasalarla basın ve üniversiteler susturulurken, toplumun dinamik güçleri de baskı altına alınmakta ve Türkiye'de çağdaş-demokratik bir tartışma ortamı engellenmektedir. Yarım yüzyılı çoktan geçen cumhuriyet ve demokrasi birikimlerinin ülkemizde oluşturduğu çağdaş birikim bastırılarak susturulmak ve dağıtılmak istenmektedir. Ödünsüz ve katı ekonomik uygulamaların ancak böylesine ortamlarda gerçekleşebileceğini, bunları savunan siyasal merkezler çok iyi bilmektedirler.

KÜLTÜR OLGUSU

Ne var ki, ekonominin de bilim, sanat, hukuk ve politika gibi özde bir kültür olgusu olduğu unutulmaktadır. İnsanların ve toplumların yaşamla ilgili tüm ilişkilerini ve değerlerini kapsayan kültür; bilim, sanat, hukuk ve politika için olduğu gibi, ekonomi için de belirleyicidir. Toplumların kendi kültür yapıları ve değerleri ile bağdaşmayan ve çelişen ekonomik programlar dış desteklerle de olsa uzun ömürlü olamazlar ve bir noktadan

sonra o toplumdaki kültürel birikimin tepkileri ile karşılaşılır. Dünya ekonomi tarihi incelendiğinde, gelişmekte olan toplumların ve gelişen toplumların kendi toplumsal ve kültürel yapılarına uygun yöntemler ve programlar geliştirebildikleri oranda başarıya ulaşabildiklerini göstermektedir. Belirli merkezler, bloklar ve kamplar ile bütünleşmeye yönelik ekonomik programlar bir süre sonra uluslaşma sürecini tehlikeye atmakta ve ulusal birliği, kültürel bütünlüğü sarsıcı sonuçlar yaratmaktadır.

Toplumları ulus yapan ana öğe kültür olduğu gibi, uluslaşma sürecini hızlandırarak başarıya ulaştıran da kültürel birikimin yerinde ve doğru olarak değerlendirilmesidir. Gelişmiş ülkelerin yaşadıkları kalkınma süreci ayrıntıları ile ele alındığında ekonomi ile kültürün yan yana gittiği, ekonomik kalkınma uğruna kültürün feda edilmediği anlaşılmaktadır. Kendileri bu dengeli gelişmeyi sürdürerek belirli bir noktaya gelen gelişmiş ülkeler ise gelişmekte olan ülkelere kendi yararlarına olan ekonomik programları çeşitli baskılarla empoze etmekte ve bu ülkelerin ulusal kültür birikimlerini tehlikeye atarak toplumsal bunalımların doğmasına neden olmaktadır.

BATI ÜLKELERİNDE

Nitekim son yıllarda ülkemizde suç oranlarının artması, açlık ve yoksulluğun ilerlemesi, işsizliğin büyük boyutlara ulaşması, fahişeliğin yaygınlık kazanması, intihar ve adam öldürme olaylarının hızla tırmanması ödünsüz ve katı ekonomik politikaların toplumumuz insanını ne derece zorladığının açık göstergeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Ekonomik kalkınma uğruna yığınlar feda edildiği zaman, bu insanları yaşatan ve onları ayakta tu-

tan kültürleri parçalandığında halkın ayakta kalma gücü kalmamakta, onları yaşatan kültürel değerleri eskisi gibi etkin olamamaktadır. Yabancı ülkelerin kendi kültürel yapılarına uygun olarak geliştirdikleri yöntemleri kopyacılık ve taklitçilik gibi yöntemlerle aktarmak, gelişmekte olan ülkeler için kısa zamanda toplumsal yaraların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kendi kültürleri ile bağdaşmayan uygulamalar, ekonomiye kültürel parçalanma ve yozlaşma ile beraber, toplumsal yaralara giden yolu açmaktadır.

Batı ülkelerinin kalkınma süreçlerine dikkatle bakıldığında, bu ülkelerdeki endüstrileşme olgusunun beraberinde bir bütünleşme olayını getirdiği gözlenmektedir. Feodal yapıların parçalanmasıyla beraber açık pazara açılan yapılar daha geniş çevrelerde bütünleşmeye giden yolu açmışlardır. Feodal yapıların dar ve sınırlı kapsamı aşılırken, birçok küçük çevrenin ve bu çevrelerde yaşayan halkların bütünleşmeleri günde emgelmiştir. Endüstri devriminin yarattığı ekonomik canlılık ve açılma daha geniş ve büyük pazarları gündeme getirmiştir. Üretimde artış ve giderek artan malların satılması için yeni pazarlar aranması, belirli bölge halklarının bir araya gelmesine ve giderek bütünleşmesine giden yolu açmıştır. Ekonomik gelişmeler ile beraber kültürel bütünleşme olgusu da gerçekleşmiştir. Endüstri devriminin başdöndüren hız ile gelişmesi, kendi kültürünü toplumda yaratmış, üretimin artışı ile beraber bu kültür de yaygınlık kazanarak daha geniş bölgelerin insanlarını belirli bir kültürel çatı altında bir araya getirmiştir. Endüstrinin açık pazarın ve kapitalist gelişmelerin yarattığı kültür, çevre halklarının bütünleşmesinde

ve giderek ulusal bir yapıya girmesinde belirleyici ana etken olmuştur. Gelişmiş ülkelerin ekonomik başarılarında kültürel değişimin ve bütünleşmenin yadsınamayacak derecede önemli bir rolü bulunmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler, gelişmiş ülkelerin geçmişlerini yerinde ve doğru olarak değerlendirerek, kendileri açısından önem taşıyan konularda dersler çıkarmak zorundadırlar. Bugün Batı'nın örnek olarak gösterilen gelişmiş ülkeleri, hem kendi kültürlerine uygun düşen ekonomik modelleri aramışlar ve bulmuşlar, hem de kendileri için kaçınılmaz görülen programların kültürel yapısını toplumları içerisinde yaygınlaştırmışlardır. Böylece geniş halk kitlelerinin ekonomik gelişmelerin dışında kalması ve giderek topluma yabancılaşmaları önlenmiş, hem de halkın yürütülen programlara ve ekonomik politikalara sahip çıkmaları sağlan-

mıştır. Ekonomi ile kültür uyum içerisinde bulundu mu toplumsal bunalımlar düşmüş, insanların toplumsal yaşama yabancılaşmaları önlenmiş ve böylece suç, intihar ve yolsuzluk oranları iyice düşmüştür.

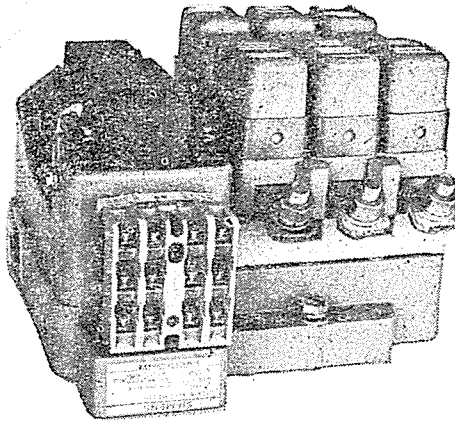
Günümüz Türkiye'sinde yaşanan olay ise hem tarihin verilerine, hem de bilimsel bulgulara ters çizgilerde gelişmektedir. Toplumu, kültürü ve insanı unutarak yalnızca ekonomiyi düşünen bir zihniyet, ödünsüz tutumu ile çeşitli uzlaşmazlıklara yol açmakta ve toplumumuz ile beraber insanımızı da yaralamaktadır. Kendi kültürü ile ters düşen ekonomik değerler, toplumda yaygınlık kazandı mı, insanlarımız da büyük bir boşluğa düşmekte ve toplumun yapısı derinden sarsılmaktadır. Yalnızca Batı sistemini ayakta tutmaya ve dış borç-kredi yolları ile bu sistemi yaşatmaya yönelik uygulamalar sürerken, dış borçların ödenmesine ön-

celik verilmekte, kendi insanımıza yönelik yatırımlar, sosyal yardımlar ve güvenlik sistemi gerilemektedir. Bu gerileme ile zaten kültürel değerleri altüst olan insanımızı daha da zor günler beklemektedir.

Bir ülkenin gelişmesi ve kalkınması, hiçbir yerde katı bir ekonomizm ile gerçekleşmemiştir. Toplum yönteminin karmaşık yapısının diğer yönleri de gözönüne alınmadıkça, ekonomi kadar kültür, bilim ve hukuk önemsenmedikçe geleceğin Türkiye'si için mutlu olabilmek son derece zor görünmektedir. Ekonomik atılımlar ile beraber, kültürel ve bilimsel atılımlar beraber gitmelidir. Suskun üniversite, turizme yamanmış bir kültür yapısı ve politikası, özgürlükten yoksun bir bilimsel yaşam ile, ancak uydu politikalar geliştirebilir ve uygulanabilir. Türkiye'nin aydınlık geleceği için bir an önce ekonomizm batağından kurtulmaktasayısızar yararlar bulunmaktadır.

SIEMENS

3 TA Serisi Kontaktörler

3 TA serisi kontaktörler, motor ve benzeri cihazların uzaktan kumandalarında, aydınlatma, elektrikle ısıtma, kondansatör ve diğer elektrik tesislerinin şalt sistemlerinde kullanılır. Termik röleleri takılı kontaktörler ayrıca her türlü elektrik cihazını aşırı yüklenmeye karşı korur.

Nominal işletme akımını açan kontaktörlerin ömrü, 2,5 milyon defa açıp - kapamaya olanak sağlar. Ömrünü dolduran kontaktör elemanları, yedekleriyle kolaylıkla değiştirilebilir.

Bu değişiklik normal şartlarla iki defaya kadar yapılabildiğinden kontaktörlerin mekanik ömürleri 7,5 milyon defa açma - kapamaya elverişlidir.

Her türlü elektrik cihazını aşırı yüklenmeye karşı koruyan termik röleler, 0 ve 1 boy kontaktörlerde doğrudan doğruya kontaktör üzerine, diğer boy kontaktörlerde ise ayrı olarak monte edilir.

ETMAŞ ELEKTRİK TESİSAT ve
MÜHENDİSLİK A.Ş.

SIEMENS A.G. Türkiye Umumî Mümessili

İSTANBUL
Mecidi Mebusan Cı J.35
P.K. 213 Fındıklı
Telefon: 45 20 90
Teleks : 22 290

ANKARA
Atatürk Bulvarı 169 Kat 6
Kavaklıdere - Ankara
P.K. 48 - Yenisehir
Telefon: 18 22 05
Teleks : 42 352

İZMİR
1378. Sokak No.4 Kat.1
P.K. 481 İzmir
Telefon : 13 86 19
Teleks : 52 376

ADANA
Atatürk Caddesi
Uğurlu Apt. Kat 1
Telefon : 12 962
Teleks : 62 135

BURSA
Tanpınar Cad. 14/1
Yuva Apt.
Telefon : 14 631

SAMSUN
Kılıç Dede Mah.
İsmet Paşa Cad. 132
Uyku Apt. Kat. 5
Telefon : 29 70-

Atatürk'ün Sohbetleri

Amerika'nın Türkiye Büyük Elçisi Charles Charles Sherrill'e, 1932 yılında Türk tarihi üzerine yaptıkları bir konuşma esnasında anlattıkları:

— Bizim Türk milletimiz eski ve şerefli bir millettir. Zaten Orta Asya'nın Altay yayiasında yetiştiği için kartalın meziyetlerini dانا gençliğinde kazanmıştır. Ta uzakları görür, hızlı bir uçuşu vardır ve bu ruhu barındıracak kadar kuvvetli bir beden sahibidir. Zaten maddi olsun, dımağı olsun hiçbir sıkıcı hudut içinde durmaz yaradınışta olduğundan yüksek anayurdunun, dünyadan uzak vaziyetine karşı isyan etmiştir. İşte o zaman bu ilk Türkler başarıları alarak dünyanın hem doğusuna hem batısına yayıldılar. Yılmaz atalarımızın bütün bu ilk saldırışlarıyla bugünün Türk milleti olan bizler pek ziyade alakadarez. Ancak en büyük alâkamız onların Çin büyük duvarını paralayarak o vakte kadar korunabilmiş Çin medeniyetinin tâ yüreğine sokulmalarına, yahut şimali garbiye doğru dönerek geniş Iskandinavya sahasına girmelerine ait olmadığı gibi, tarihin Atilla dediği büyük bir Türk kumandasında Orta Avrupa'ya akın etmesine veya kardeş milletlerin bu gibi istilâ hareketlerine de taallük etmez; biz tabii olarak ve başlıca o grupla alâkadarız ki tam batı istikametinde yakın şarka doğru gelerek bugün Sümer medeniyeti, Hitit medeniyeti denilen medeniyetlerle Anadolu'nun başka, tarihten önceki medeniyetlerini kurmuşlardır. Garp medeniyeti, Asya kıt'asındaki insan denizinin bu birbirini kovan dalgaları önüne bir büyük set kurdu ve bu set en sonra Bizans İmparatorluğu şeklinde meydana çıktı. Bu imparatorlukla atalarımız döğüşmeğe başladılar. Zafer tam pençemize girerken bu sefer garp'ten gelen başka bir dalga —Haçlılar— Anadolu'ya saldırarak kat'i zaferimizi yani, büyük harp mükafatı ve geniş imparatorluk sembolü olan İstanbul'u almamızı tam iki yüz sene, 1453 senesine kadar geri bıraktı.

1920 yılının ilk aylarında Milli Mücadele'nin kargâhı haline getirilmiş Ziraat Mektebi'nde kalmakta olan Mustafa Kemal Paşa burada, Anadolu'ya geçen gazeteci Yunus Nadi'yi kabul etmiş ve Yunus Nadi'nin hatırladığına göre 4 veya 5 nisan 1920 akşamı yemekten sonra kendisiyle uzun bir hasbihal'de bulunmuştur. Mustafa Kemal Paşa, Mütareke esnasındaki faaliyetlerine değindikten sonra, Milli Mücadele'ye imânını açıklanmış ve asla ümitsizliğe düşmemek gerektiğini izah etmiştir. Bu sohbetin bir bölümünü Yunus Nadi'nin kaleminden veriyoruz:

— Nadi Bey, dedi, Tokatlıyan'ın karşısında bulunan sokaktaki evde oturduğum zaman, biliyor-sun ki, artık İstanbul'da iş görmekten en ufak ümi-

di dahi kesmiş olmak mevkiinde idim. Sonra Şişli'de bildiğin evde oturdum. Fakat bütün bu ikametler esnasında hep Anadolu'ya geçerek memleketi artık buradan kaldırılacak bir manivelâ ile kurtarmak zihniyetine salık olmuştum. İşte görüyorsun, şimdi Ankara'dayız ve yine karşı karşıyayız. Arkadaşlarıma lâf anlatamamak neticesi olarak yeniden yeniye müşkülâta maruz kalmadık değilse de maksada doğru çok mesafe katettiğimiz de muhakkaktır. Paşa:

— Abe çocuk, hani kahve?..

Dediği zaman saat gece yarısından sonra ikiye gelmişti. O zamana kadar çocuk üç defa kahve getirmişti. Paşa getirilen kahveleri hesaba katmıyor, bir kere verilmiş olacak kahve emir ve kumandasının mütemadiyen tatbik olunup gitmesini istiyordu. Şimdi vaziyeti mütalâa ediyorduk. Ben Kuşçılardan çektiğim telgrafa aldığım cevabın Ankara'da gördüklerimizle tamamen itilâf edememesi şeklinde gizli bir isticarabın zebunu idim. Paşa sakladım ki kendi huzuru azamî emniyet ve itminanı mucip idi. Fakat üst tarafı da insana bir boşluk, bir çöl hissi vermekte o kadar kuvvetli idi.

— Öyle görünür Nadi Bey, dedi, öyle görünür Zaten bu büyük işin zevki de işte buradadır. Bu çölden bir hayat çıkarmak, bu inhilâlden bir teşekkül yaratmak lâzımdır. Maamafih sen ortadaki boşluğa bak. Boş görünen o saha doludur, çöl sanılan bu âlemde saklı ve kuvvetli hayat vardır. O millettir, o Türk millettir. Eksik olan şey teşkilâtır, işte şimdi onun üzerindeyiz.

Atatürk'ün tarih sorularına verdiği cevaplardan örnekler

Atatürk 1930 yılının yaz aylarını Yalova da geçirmekte idi. Yalova kaplıcalarındaki çalşıma odasına tarihe ait bir ço kkitap götüröl müştü. Geceleri etrafında toplanan siyasî şahıslardan gayri tarihçilerin ve ediplerin iştirakiyle çeşitli mevzular konuşuluyor, yazılar okunuyor ve münakaşalar yapılyordu. Bu sırada Paris Sefirimiz bulunan Atatürk'ün eski ve samimi arkadaşı Fethi bey (Okyar) izinli olarak Türkiye'ye gelmiş, Yalovada Atatürk'ün misafiri bulunuyordu. Gündüz yemeklerinde veya gezintilerinde Fethi bey İngiltere Parlametosundan bahseder ve oradaki siyasî partilerden söz açarak o zaman ki hükümetimizin bilhassa iktisadî politikasından ve demiryollarının bir nesle fazla külfet verdiğinden bahsederdi. Cumhurbaşkanı Gazi M. Kemal, bu tenkidleri sükûnetle dinler, bazılarına cevap verirse de daha çok Fethi beyi konuşturma yolunu tercih ederdi. ir gün, Yalova köşkünün birinci kat balkonunda Fethi bey bu işleri yeniden konuşmaya başlayınca, Atatürk derhal şu teklifte bulundu «Fethi bey, siz bu dediklerinizi yapabilmek için bir siyasî parti kurunuz. Ben size bu işte müzahir olacağım.»

1930 yılının Ağustos ayında, «Serbest Cumhuriyet fıkrası», cumhuriyetçi, milliyetçi, laik ve iktisadî siste molarak liberal prensipleriin kabul ederek kurulmuştu. öylece Yalova'da siyasî faaliyet en heyecanlı devrelerini geçiriyordu. Fakat bu arada da, Atatürk tarih çalışmalarını ihmal etmiyordu. Bir gece toplantısında herkesi konuşturmak için, bana bazı sualler yazdırdı. Sorulardan bir kısmı, üzerinde çalıştığım mevzulardandı. Cecaplar ve rili, fakat kendi dikte ettiğı sualler yeniden tashih ederek, cevaplar üzerinde izahata başlayınca ben söylediklerini yazmak istedim ve elimdeki kâğıtlara not tutmağa başladım. Hat tâ bazan anlamadığım kelime olunca durakladığımı gören Atatürk, bunun yerine bir başka kelime kullanmıştır. Meselâ bir cümlede «itimada lâyıık zâmandır» diye söyleiğı sırada ben bu kelimenin buradaki mânasını anlama-

dığımı söylemem üzerine O, «zâmandır» yerine «teminattır» diye değıştirmiştir. Şimdi söz konusu sorulara ve bunların cevaplarına geçiyorum:

Sorular şunlardır:

1 — İnsanların tarihten alabilecekleri mühim dikkat ve intibah dersleri neler olmalıdır? Bugünün hâdiselerinden birini izahamedar olarak tarihî bir nokta-i nazar söyleyebilirmisiniz?

2 — Tarihî hâdiselerin âmilleri nelerdir? Bu âmillerden sizce en ehemmiyetlisi hangisidir?

3 — İnsanların nereden ve nasıl geldikleri hakkında, beşeriyetin bugünkü umumî telâkkisine yaraşabilecek esas ne olabilir?

4 — Medeniyet ne demektir?

5 — u işBleri bütün dünya ve beşeriyette ilk yapmış ve yaymış olan insanlar hangi ırktandır? u ırkın ilk yurdu neresidir?

Birinci Suale Cevap:

«İnsanların tarihten alabilecekleri mühim dikkat ve intibah dersleri; bence devletlerin umumiyetle siyasî müesseselerin teşekkülünde, bu müesseseleri nmahiyetlerini tebdilde ve bunların inhilâl ve inkırazlarında müessir olmuş olan sebepler ve âmillerin tetkikinden çıkan neticeler olmalıdır. Meselâ, Osmanlı İmparatorluğunun doğmasını mucip olan sebep ve âmillerin tetkikinden çıkan netice, mühim olduğu gibi, bu İmparatorluğun batması sebep ve âmillerinin tetkikinden çıkacak netice de o kadar mühimdir. Bu tetkiklerde, şüphesiz siyasî müesseseyi kuran milletlerin her nokta-i nazardan harsları derecesi mütalâa olunur; şahısların müspet veya menfi tesirleri nazarı dikkate alınır.

Siyasî müesseselerin değışmesine misal olarak bu günün bir hâdisesini de tahlil edebiliriz. Malûm olan sebepler ve âmillerin tesiri altında, Türkiye Cumhuriyeti teşekkül etti. Müdafai Hukuk cemiyeti esas olmak üzere siyasî bir Fırka vücuda geldi (C. Halk fırkası).

Bu fırkanı nkarşısında teşkil edilmek istenilen bazı siyasi zümreler, cumhuriyetçilik ruhuna mali kolmadıklarından yaşamak hakkı bulamadılar. C. H. fırkası memlekette tek kaldı. Büyük Millet Meclisinin umumî heyeti, bu fırkanın mensuplarından ibaret oldu. Reiscumhur ve Hükümet ricali b ufırkanın erkânından, bu fırka mebuslar heyetinin intihap ve itimat ettiği zatlar oldu. Reiscumfur Gazi'nin ve O'nun fırkası olan C. H. fırkasının esas prensipleri ve bu prensipler icabını tatbik eden bu günkü hükümet, Cumhuriyet temelini sağlamlaştıracak vasıflarda ve mahiyettedir. Bunun böyle olduğu senelerden beri görülen tavrı hareket ve eserlerden kolaylıkla anlaşılabilir. Hususiyle Gazinin tebellür eden ideali ve değişmez olduğu anlaşılan karakteri bu hususta itimada lâyık (zâmandır) teminattır. Fakat bu vaziyetin devamından hatıra gelen ve görülen mühim mahzurlar vardır. İlk söylenebilecek mahzur, Meclis yalnız bir fırka mensuplarından olursa, o fırkanın iktidar mevkiinde tuttuğu Hükümetin icraatının kâfi derecede münakaşa ve tenkit edilmemiş olmasıdır. uB noksan iki sebepten neşet edebilir.

Birincisi, Meclisin kendi fırkasından olan Reiscumhur ve onun intihap ettiği Başvekil ve arkadaşlarına çok itimadı olabilir. Bu sebeple Meclisten geçen ve geçmiyen işleri uzun uzadıya tetkike lüzum görmiyebilirler. İkincisi, aynı fırka arkadaşı olmak, arkadaşlıkta lüzumsuz ve zararlı bir hassasiyet uyandırabilir.

Tenkit ve muaheze ile birbirini güvendir-memek gibi bir vâhim uyanabilir. uBnlardan başka sebepler de inzıam eder, yavaş yavaş Hükümet ve onu intihap eden Reiscumhur, Meclisten aldıkları ve bazı mühim ve heyecan verici hâdiseler münasebetiyle alabilecekleri selâhiyetleri tenkitsiz tatbika alırlar. Bu hal âdet derecesinde kökleşebilir.

Bizde Gazi zamanında böyle bir ihtimal aslâ hâtıra gelmez. Fakat Gazi'den sonra, onun yerine gelecek herhangi bir Devlet Reisi, aynı tarzı takibe devam edebilir. Hattâ devam etmek isteyebilir. Çünkü az tenkitli veya tenkitsiz iş görmek, her hareketli tenkit göreceğün düşünerek hareket etmekten daha kolaydır; zamanla bu vaziyetin nasıl bir şekil alacağını kestirmek güçtür.

Devlet Riyasetine gelen zat, bilhassa muktedir, faal olur, Devlet ve Millete kendi şahsına muhabbet ve takdir kazandıracak büyük hizmetler yaparsa, zahiren Meclis vaziyetine ve Cumhuriyet şekline gayet hürmetkâr ve itaatkâr görünürse, tehlike büyür. İstenmediği halde Devletin hakikatte mahiyeti değişebilir. Bu yeni mahiyetin yeni ismini takınması zaman meselesi olur. İşte, bu esaslı mütalâaya mebni olmalıdır ki, Reiscumhur Gazi'nin tensip ve teşvikiyle olduğu anlaşılan yeni bir fırka, Serbest Cumhuriyet fırkası teşekkül etmiş bulunuyor. Temiz fikirler etrafında teşekkül eden ve tabii bir surette Cumhuriyet temeli üstünde yükselecek olan bu fırkanın mevcudiyeti, hatıra gelen mahzurların vücut bulmaması için, esaslı bir tedbirdir. Memlekette C. H. fırkası ve S. C. fırkası birbirini kontrol edecek, birbirinin fikirleri, niyetler hareketleri hakkında efkâr-ı umumiyeyle tenvir edecektir. Bu sayede şahsî selâhiyetlere dayanarak, şahsî hareketler milletin gözü önünde bulundurulacaktır. Milletin şahıslara, kendini unuttacak ve kendi in kaptıracak kadar meclup olması, iyi netice vermez. Bunun tarihte misalleri çoktur.

Meselâ Roma tarihinde İmparator Oğüst diye şöhret alan Oktav'ın elinde 500 seneden beri devam eden Roma Cumhuriyeti, sessiz sedasız, yavaş yavaş hemen mutlak bir hükümdarlığa döndü. Oktav daima Senatoya ikkat ve hürmet ederdi. Zevahiri kurtarmıya çalışırdı. Hürriyet taraftarlarını hoşnutsuzluğa sevketmezdi.

Oktav, hayat kaydı şartıyla Konslüllüğü reddetti; diktatörlüğü aslâ kabul etmedi. Oğüst herkesin iyiliğine çalışırdı. Efkar-ı umumiye kendisiyle beraberdi. Senantoya kendisini çok sevdirdi, her ne vakit iktidardan çekilmek istediye, Senato rica ile kendisine iktidarı muhafaza ettiriyordu. Senato Oktav'ın Oğüst unvanını verdi. Bu unvan o zamana kadar yalnız mâbutlara verilirdi. Oktav bu yeni unvanla bir nevi kudsiyet iktisap etti. İşte bütün bu tevcihler ktav'ı askerî ve sivil bütün iktidar ve selâhiyetleri, yavaş yavaş nefsinde toplamıya sevketti. 44 sene devam eden bir Oğüst devri, Cumhuriyetin unutulmasına kâfi geldi. Oğüst'ten sonra, içlerinde Neron da hi bulunan İmparatorlar Roma Devletini yihıncaya kadar Roma'da taht sahibi oldular.»

KÜLTÜR VE EKONOMİ

Yazan: Sevim SARPER

Ekonomi politikası ve kültür hayatı bir bütündür. Şuurlu, iyi yetişmiş siyasi kadrolar bu bütünlüğü kalkınma yolunda tükenmez bir güç kaynağı halinde seferber etmeyi bilmıştır. Milli kültürün yapısını, sihirli gücünü tanımayan siyaset adamları ise kalkınmayı yalnızca ekonomik bir faaliyet olarak ele almış, rakamlar yığınının arkasındaki insanı görmemiştir. Kültür hayatının milli çizgilerine en az istatistik tablolara kadar değer veren devlet adamları kalkınma yolundaki bütün engelleri halkın gönül gücüyle aşmasını bilmıştır.

Bir ülkede uygulanan ekonomi ile ilgili genel tercihler o ülkenin "Ekonomik Politikası"nı tayin eder. Planlı ekonomi, bir tercihtir. Ferdi teşebbüse ağırlık vermek de yine bir tercihtir. Ekonomi politikası, üretim faktörleri arasında dengeler kurarak ülke ekonomisini büyüme hedeflerine götürmenin tedbirlerini düşünür. Bilindiği gibi üretim faktörleri insan, sermaye, arazi, iptidai maddeden meydana gelir. Ne kadar yatırım yapılacak, istihdam hacmi ne olacak, kamu kesimi, özel kesim yatırımlarında ne kadar yüzdeye sahip olacak, kalkınma hızı olarak tesbit edilen hedefe nasıl ulaşılacak sorunlarının hepsi, ekonomi politikasının unsurlarıdır.

Ekonomi politikasının temel dayanağı ülkenin insanıdır, halktır. Halkın fedakârlığı, disiplini, inancı, ekonomi politikasının başarıya ulaşmasının temel şa'tıdır.

Dünya üzerinde iktisadi başarıyı gerçekleştirmiş bütün ülkelerde kalkınmanın gerçekleşmesinde halkın inancının büyük yeri vardır. Kapitalist veya Marksist modellerle kalkınmış ülkelerde insanıyla, insanının kültür dünyasıyla bütünlüğe bir ekonomi politikasını görürsünüz. Bu ülkelerde siyasî iktidara sahip kadrolar ekonomi politikasına öncelikle kendileri inandı ve sonra kendi halklarını inandı mayı bilmişlerdir.

Müstemleke idarelerinde ise ta-

mamen aksi bir yönetim vardır. Sömürgeci devletin genel valileri, halka değer vermeyen, halka saygı duymayan bir yönetim üslubu içindedirler. Biz yaptık, tamamdır felsefesi ile hareket ederler. Onlar herhangi bir ekonomik kararı açıklamak lüzumunu duymazlar. Mesele bir zammın gerekçesini açıklamak yerine arzu etmeyen bu zamlı malı veya hizmeti kullanmaz der, sözü keserler. Neticede mutlak başarısızlık olur. Çünkü halk yoktur, halka saygı yoktur.

Halbuki hür, parlamenter demokratik sistemle idare olunan ülkelerde halk vardır. Halkın iradesi vardır. Yöneticiler halkın reyi ile iktidar olduklarından halka, halkın kültürüne saygı duyarlar. Saygı duymak zorundadırlar. Ekonomi politikasını tesbit ederken halkın kültür değerleri ile bütünlüşmeye büyük önem verirler.

Kültür, müşterek mâzinin ürünüdür. Bir milleti tarih, san'at, dil ve düşünce alanlarında sahip olduğu milli mirasının gölgesinde gelecek nesillere tanıtip sevdiren onun edebiyat ve kültürüdür. Milli kültür sahip olduğu manevî kudret, dinamizm ve güvenle halkı ayakta tutar, birbirine bağlar, millet olma şuuru na götürür. Aynı vatöan çocuklarının ruh, fikir ve güzel sanatlar dalarında gelişmesini ve olgunlaşmasını, ortak hayat üslubuna ulaşmasını edebiyat ve kültür sağlar.

Kültür beşerî ilimlerin en yaygın ve en önemli dalıdır. Kültür günlük yaşayışımızda, dinî ve estetik kıymetlerimizde, hattâ sevinç ve sıkıntılarımızda, özetle her çeşit sosyal münasebetlerimizde kendini gösteren bir hayat tarzıdır. Kültür, insanın doğuşundan sonra içinde yaşadığı cemiyetten aldığı tesirlerin toplamıdır.

Kültür, insana şahsiyet verir. Bilgi, inanç, ahlâk ve töreye bağlılık, alışkanlıklar insan şahsiyetini teşkil eden kültür unsurlarıdır. Bütün bu unsurlar aynı zamanda hayat tarzının şekillenmesinde ağırlık sahibidir. İnsanlara sıkıntılara

tahammül gücünü kültür verir. Sabırlı, soğukkanlı, yapıcı olmak yine kültür yapısıyla ilgilidir.

Biz ülke olarak, devlet olarak ekonomi politikamızı tesbit ederken kendi öz halkımızın kültür değerlerini ne ölçüde tanıyor ve bu değerlere ne kadar saygı duyuyoruz? Ekonomideki başarı grafiğimizin bir türlü yükselmeyişine milli kültürü ihmalimizin sebep olduğu kayıpları görüyoruz, bunları anlamak istiyor muyuz?

Kültür ve ekonomi dengesi ni kuramamış, kültür değerlerine ağırlık vermeyen bir iktisat siyasetinin başarılı olması mümkün değildir. Siyasî iktidarlar kalıcı başarılarla ulaşmak için önce milletin kültür yapısını çok iyi tanımak zorundadır. Halkla bütünleşmeden başarılı olmak mümkün değildir. Büyük kitlelerin gönül gücünü aşabilmiş bir teknolojik enerji henüz bulunmuş değildir.

Bu güce ulaşmanın yolu riyâsız sevgidir. Ancak bu sevgiyi duyanlar kendi insanların derdi ile dertlenir. Dertlerin çaresini düşünür, arar, bulabilir. Çıplak ayakların bağrında dolandığını yürek yakıklığıyla duymayanlar milletlerinin gönül gücü ile kaynaşamazlar.

Ekonomi politikası ve kültür hayatı birarada ele alınınca temel, "insan" olur. İnsanı esas alan, ekonomi siyasetinin öncelikle yetişmekte olan nesle eğilmesi tabiidir. Bir ülkenin yetişmekte olan nesilleri eğer kendi san'at, dil ve edebiyatlarının mazisini, gelişmesini, güzelliklerini değerini bilmezse şahsiyet bulacakları milli kültür mirası hazinelerinden yoksun kalmak tehlikesiyle karşılaşılır. Bunun sonucu manevî boşluklar ve telâfisi güç bunalımlardır.

Şiirli devlet politikaları bu gerçekler görülerek düzenlenebilir. Aksi halde kültür hayatından habersiz, temelsiz, güçsüz bir iktisat politikasının başarısızlığını artan acılarla millet çekecektir. Devlet hayatında yalnız iyi niyetli olmak yetmez. Bilgiden mahrum iyi niyet âciz kalmaya mahkumdur.

NASIL ULUSLARARASI BİR İŞADAMI OLUNUR?

Yazan : Akira UENO

Japon Nomura Research Enstitüsü
Ekonomi Bölümü Şef Araştırmacısı

Özetleyerek çeviren :

Süleyman AKYOL
ASO Dış Ticaret Servisi

Çağdaş teknoloji ve makinalaşmanın son derece geliştiği günümüzde, kuruluşların büyümesi ve ekonomik gelişmesinde insan unsuru ve özellikle yöneticinin etkinliği de önemini korumaktadır. İşletmelerin büyümesi artık milli sınırlar içinde kalmamakta, uluslararası pazarlara açılmayı gerektirmektedir. Daha kaliteli ve daha fazla üretim ve pazarlama konularında işletmelerin yönlendirilmesi büyük önem taşımakta, bu da nitelikli, tecrübeli ve aktif yönetim ve yöneticiyi gerekli kılmaktadır.

İşte Japon Nomura Research Enstitüsü Ekonomi Bölümü Şef Araştırmacısı Akira Ueno'nun derlediği ve Odamız Dış Ticaret Servisi elemanlarından Süleyman Ak-yol tarafından çevirilerek özetlenen bu yazıda Uluslararası bir iş adamının bilmesi ve uygulaması gerekli teknik ve yöntemler incelenmiştir.

“— Gelişmekte olan ülkelerle ticari ilişkiler kurup bunları geliştirmek ve o ülke koşullarında belli bir yer edinebilmek için bazı şartların olması gerekir. Bu şartlar :

ULUSLARARASI TİCARİ FAALİYETLERİN UYGULAMA YÖNLERİYLE BİRLİKTE YAKİNEK BİLİNMESİ

Bunu sağlamak için şirketlerin “uluslararası işadamlığı” kavramını geliştirici adımlar atması gerekir. Bu tür bir işadamlı olmanın temel ve ilk şartı üretim, satış, muhasebe ve personel yönetimi konularında tam bir bilgiye sahip olmaktır. Bunun yanı sıra o ülkenin dili iyi bilinmelidir. Zira dili çok iyi bilse dahi yeteneksiz bir kişi, sorunların üstesinden gelemeyebilir. E-

ğitimcilerin sorumluluk yüklenebilecek elemanları yukarıda belirtilen konularda yeterli bilgilerle donatmaları gereklidir.

POZİTİF YAKLAŞIM VE CANLILIK

Uluslararası işadamlığı için ikinci koşul, yapılan işe şevkle sarılmaktır. Pozitif düşüncelerle ve hevesle bir konuya eğilen kişi, o ülkenin yapısını, kültürünü, dilini, dinini ve geleneklerini anlamaya çalışacak ve çalışmalarını buna göre yönlendirecektir. Çekingen karakterli olanların amaca ulaşmada zorlanacağı kesindir.

JAPON MODELİ YÖNETİMİN FAYDALI YÖNLERİNİ ADAPTE EDEBİLECEK YETENEĞE SAHİP OLMALIDIR

Etkin bir yönetim gösterebilmek için Japon Tipi yönetim şeklinden yararlanmak gerekir’ Bu yönetim biçiminde ekonomik durgunluk sırasında işçilerin işine son vermek yerine, şirket içinde işçilerin de katılacağı bir yönetim oluşturarak, maliyetlerini düşürmek ve üretimi artırmak için çaba harcanır. Bu yönetim politikası, IBM, Hewlett-Packard, Eli Lilly gibi birinci sınıf Amerikan şirketlerinde başarıyla uygulanmakta olup verimliliği artırmaktadır.

SARTLARDAKİ DEĞİŞİKLİKLERE ADAPTE OLACAK ESNEKLİĞE SAHİP OLMALIDIR

Zaman zaman yurt dışında beklenmeyen değişiklikler meydana gelebilir. Bu değişikliklere dinamik bir yaklaşımda bulunabilmek için esneklik şarttır. Muhtemel gelişmeleri erkenden tahmin edip, izleyebilecek bir global bilgi ağına gerektirir. Bu çok masraflı ama çok gereklidir. Ancak bu konuda mahalli yörelerdeki fikir üreticilerinden de yararlanılabilir.

TEMEL POLİTİKALARA BAĞLI KALARA KÜĞÜVEN UNSURU GELİŞTİRİLMELİDİR

Uluslararası bir üretim ünitesi kurabilmenin temel ilkesi küçükten başlayarak büyüektir. Bunun yanı sıra hata yüzdesini düşürecek bir kalite üstünlüğü yaratılmalıdır. Bu başlangıçta masraflı olsa dahi, zaman içinde kaliteye duyulan güven sonucu, piyasanın giderek büyümesine ve kârlılığın artmasına yolaçağından, (Temel Politika - Kaliteli) ilkesine sıkı sıkıya bağlı kalınmalıdır.

Kalite - Kontrol çemberi kuracak kadar ikna edici olunmalıdır.

Japon tipi yönetim şeklinin pozitif özelliklerinden biri de, çalışanların fikirlerini nen iyi şekilde temsilini sağlayacak bir kalite kontrol çemberinin oluşmasını sağlamaktır. Zira yönetim ve işçi ikilisi aynı sandalın içindedir ve birinin başarısı diğerini de olumlu etkileyecektir. İşçi başarıda payı olduğunu bildiği sürece, kendini iyice işine verecek ve kalite konusunda oto-kontrol yapacaktır.

YABANCI LİSAN BİLİNMELİDİR

Ne kadar çok yabancı dil bilinirse o kadar uluslararası olunabilir. Ancak günümüzde lisan bilgisi ikincil bir gerek olmaktadır. Zira gelişmiş bir ticari yetenek sayesinde çok daha fazla işler başarılmaktadır. Her iki yeteneğe de sahip insan sayısı az olduğundan, Japon şirketleri bunun üstesinden gelmek için uluslararası çapta (kariyer geliştirme programları) uygulamaktadır. Görevli personel rotasyon şeklinde işbirliği yapılan ülkelere gönderilmekte ve o ülkelerin lisansı, tarihi, kültürü, sosyal gelenekleri hakkında bilgi toplanarak, buna göre üretim programlamasına yön verecek doneler elde edilmektedir.

Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yenilikler

Yazan : Av. NİHAT BOZKURTÇAM

3167 sayılı 'Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin (elinde bulunduranların) Korunması Hakkında Kanun' (1), özellikle konusuna ilişkin önlemleri ve uygulanacak müeyyideleri kapsamına almaktadır. Kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde, genel kurallara uygulanacaktır (Mad. 1, Kapsam).

Bankaların, çekle işleyecek hesap açarken ve çek karnesi verirken, bu işlemlerin gerektirdiği özene göstermeye ve bu kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirmeye mecbur oldukları belirtilmektedir. (Mad. 2, Genel Mesuliyet).

Bankaların, çek karnelerinin her yaprağına, çekle işleyen hesabın bulunduğu şubelerin adını ve keşidecinin hesap numarasını yazmaya mecbur oldukları, çek karnelerinin bankalar tarafından bastırılacağı ve bankaların, çek karnesi verdikleri müşterilerinin açık kimliklerini T. Cumhuriyet Merkez Bankası'na bildirmek zorunda oldukları hükme bağlanmaktadır. (Mad. 3, Çek Karneleri).

Çek hesabının bulunduğu banka şubesi, çek ibraz edildiğinde, karşılığının bulunması halinde, ödemek zorunluluğunda bulunmadır; çekin karşılığının kısmen bulunması halinde ise, bu miktarın ödenmesinin gerektiği; çek hesabının açıldığı bankanın dışındaki herhangi bir şubesine ibraz edilen çekin, asıl şubesinden provizyon (karşılık) istenmek suretiyle ödeneceği hususları hükme bağlanmıştır (Mad. 4, İbraz ve Ödeme).

Çek karşılığının tamamen veya kısmen ödenemeyeceğinin tespiti halinde, ibraz tarihi ve ödenmeme sebebi çekin üzerine yazılarak, çek hamiline geri verilecektir (Mad. 5).

Muhatap banka (çek hesabının açıldığı banka), hesap sahiibinin, vekil veya temsilcilerinin elinde bulunan bütün çek karnelerini geri vermesini; düzeltme işlemleri yerine getirilmeden bir yıl süreyle çek keşide edemeyeceğini ve aksine davranışlarının cezai müeyyideleri gerektireceğini, 10 işgünü içinde hesap sahibine iadeli taahhütlü mektupla bildirmek zorundadır (Mad. 7, İhtar).

Hesap sahibi, ihtar mektubunu aldığı veya almış sayıldığı tarihten itibaren 7 işgünü içinde çek tutarını veya karşılıksız kalan bölümünü % 10 tazminatı ve gecikme faiziyle birlikte hamil) çeki elinde bulunduran) adına muhatap bankaya yatırdığı takdirde, çek keşide etmek hakkını yeniden kazanır (2).

Düzeltilme hakkı, karşılıksız çekin ibraz tarihini izleyen bir yıl içinde ancak iki defa kullanılır (Mad. 8, Düzeltme Hakkı).

Yeterli karşılığı olmadığı için çekin ödenmediği ve hesap sahibi hakkında gereken bilgiler, ilgili banka tarafından T. Cumhuriyet Merkez Bankası'na bildirilir. Bildirme, düzeltme hakkı yok ise, çekin ibraz tarihinden, düzeltme hakkı var ise, bu sürenin sona erdiği tarihten itibaren 10 işgünü içinde yapılır. T. Cumhuriyet Merkez Bankası, durumu en fazla 30 işgünü içinde bankalara duyurur.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın duyurusunun şube tarafından öğrenildiği ve en çok duyuru tarihini izleyen 15 günün bitiminden itibaren 1 yıl süreyle hesap sahibine veya vekil ve mümes-sillerine çek karnesi verilmez ve çekle işleyecek hesap açılmaz (Mad. 9, Bildirme ve Duyuru).

Karşılığı bulunmasa veya yetersiz kalsa bile, muhatap banka, müddetinde ibraz edilen yirmibin liraya kadar olan çekler ile bu miktar üzerindeki her çekin yirmi bin lirasını keşidecinin dışındaki hamile ödemeye mecburdur. Bu husu, hesap sahibi ile banka arasında çek karnesinin verilmesi sırasında yapılmış ve dönülmeyecek bir kredi sözleşmesi hükmündedir.

Birinci fıkradaki sorumluluk tutarı, Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yayımlanan toptan eşya fiyatları yıllık endeksindeki artışlar göz önünde bulundurularak, T. Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından artırılabilir (Mad. 10, Bankanın Mesul Olduğu Miktar).

CEZAI MÜEYYİDELER

Banka tarafından yapılan ihtar (Mad. 7) aldığı veya almış sayıldığı tarihten itibaren yedi işgünü içinde geçerli bir sebebe dayanmaksızın çek karnelerini geri vermeyenlere, ilgili bankanın ihbarı üzerine yirmi bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezası verilir (3). İlgili banka, bu ihbarı yapmakla yükümlüdür.

Kanunda belirtilen düzeltme işlemi (Mad. 8) yapılmadığı halde, bir yıllık süre (Mad. 7) içinde veya 16'ncı maddede yazılı 'sanığın bankalarda çek hesabı açmasının ve çek keşide etmesinin yasaklandığı' süre içinde çek keşide edenler, eylemleri başka bir suç oluştursa bile, üç aydan altı aya kadar hapis ve yirmi bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır (Mad. 13). İhtara ve Yasaklamaya Uymayanlar).

Bu kanuna göre çek bastırabilecek kuruluşlar dışında çek kar-

nesi basan veya bastırılanlar hakkında, Türk Ceza Kanunu'nun 323 üncü maddesi uygulanır (Mad. 14, Yetkili Olmadığı Halde Çek Karnesi Basan veya Bastırılanlar) (4).

Bu kanunun 3, 4, 5 ve 13'üncü maddelerinde yazılı yükümlülükleri yerine getirmeyen ve geciktiren banka hakkında, on bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezasına; 7 ve 9'uncu maddelerinde yazılı yükümlülükleri yerine getirmeyen veya geciktiren banka hakkında ise, beş yüz bin liradan iki milyon liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur (Mad. 15, Bankalara Uygulanacak Cezalar).

İbraz süresi içinde veya üzerinde yazılı keşide tarihinden önce ibraz edildiğinde (Mad. 4), yeterli karşılığı bulunmaması sebebiyle kısmen de olsa ödenmeyen çek keşide eden kişiler bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. Mahkeme, ayrıca işlenen suçun mahiyetine göre, bir yıl ile beş yıl arasında belirleyeceği süre için, failin bankalarda çek hesabı açmasının ve çek keşide etmesinin yasaklanmasına karar verir. Yasaklama kararı bütün bankalara duyurulmak üzere T. Cumhuriyet Merkez Bankası'na bildirilir.

Sözü edilen eylemlerden dolayı takibat yapılması, çek hamilinin şikâyetine bağlıdır. Şikâyetten vazgeçme, hüküm kesinleşinceye kadar geçerlidir. Eylemi işleyen düzeltme hakkını kullanmak suretiyle zararı karşılamış olması veya düzeltme hakkı yok ise, 8'inci maddede yazılı süre içinde çek bedenin karşılıksız kalan kısmını % 10 tazminatı ve gecikme faiziyle birlikte muhatap banka veya herhangi bir şubesine yatırması halinde, şikâyet hakkı doğmaz (Mad. 16, Karşılıksız Çek).

KANUNUN GEÇMİŞTEKİ OLAYLARI KAPSAMINA ALMASI

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, karşılıksız çek keşide etmiş olanlar hakkında hazırlık soruşturmasına başlanılmış veya dava açılmış ve mahkûmiyet hükmü kesinleşmemiş olması halinde,

a) Yürürlük tarihini takip eden üç ay içinde çek tutarının veya

karşılıksız kalan bölümünün % 10 tazminatı ve gecikme faiziyle birlikte muhatap bankaya veya herhangi bir şubesine yatırılması,

b) Çek tutarı ödenmemiş olsa bile şikâyetten vazgeçilmiş olması,

c) Çek tutarının daha önce ödenmiş bulunması, hallerinde, hazırlık soruşturmasında kovuşturmayla yer olmadığına, açılmış davaların ise düşürülmesine karar verilir (Geçici Madde).

Kanunun 1, 2, 3, 4, 5 ve 16'ncı maddeleri ile Geçici Maddesi Kanunun yayımı tarihinde (3 Nisan 1985); diğer maddeleri, yayımından altı ay sonra yürürlüğe girer (Mad. 17, Yürürlük).

- (1) Resmi Gazete, Sayı: 18714, Tarih: 3 Nisan 1985.
- (2) 3095 sayılı Kanuni faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun, Mad. 1: Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse faiz ödemesi sene-

lik % 30 oranında (yüzde otuz) yapılır.

- (3) 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, Mad. 19, 1. bent (2787 sayılı yasayla değişik): Ağır para cezası, üç bin liradan üç yüz bin liraya kadar tayin oluncak bir paranın Devlet Hazinesi'ne ödenmesinden ibarettir. Nispi para cezasının sınırı yoktur.

- (4) 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, Mad. 323 (2275 sayılı yasayla değişik): İtibarı amme kâğıtlarının veya kıymetli damgalarının imalinde kullanılan filigranlı kâğıtları taklit eden veya taklit edilmiş olan filigranlı kâğıdı satın alan veya ahara satan ve yanında saklayan kimse, fiili daha ağır bir cezayı istilzam etmediği takdirde, iki seneden beş seneye kadar hapis ve iki yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

(Not: Bu maddede yazılı ağır para cezası, 2790 sayılı kanunla doksan katına çıkarılmıştır.)

Perihan Hanımlar kendi evlerine taşındı...

Bütün sevdikleri
"güle güle otur..."
demeye gidecek.

Kimbilir,
Perihan Hanım'a
ne hediyeler gelecek!

Siz, İş Bankası'na uğrayın.
Bir "Mavi Armağan" alın...
Sunun Perihan Hanım'a.

Perihan Hanım, neye ihtiyacı
varsa onu alsın
"Mavi Armağan"ıyla...
Yeni evine.

"Mavi Armağan", seçkin,
saygın bir para
armağan etme
biçimidir.

İş Bankası'nda hesabı
olsun olmasın, herkes
"Mavi Armağan"dan
yararlanabilir.

Armağan edeceği parayı Mavi Armağan
olarak sunmak isteyen, bir İş Bankası'na
uğrar... Sunacağı kimse(nin) adını, soyadını
özel "ödeme çeki"ne yazar... Armağan
etmeyi düşündüğü parayı yatırır... Özel zarfı
içinde Mavi Armağan'ı alır.
Sunulan kimse, Mavi Armağan'ın ödeme
çeki ni dilediği İş Bankası'na getirir...
Parasını gönülce değerlendirebilir.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

"Paranızın, istikbalinizin emniyeti!"

1986 yılında Sayın Başbakan Özal'dan ne istiyoruz?...

Sayın Başbakanımız;

Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi, Meclis Başkanımız ve milletvekillerimiz, tüm siyasi partilerimiz, bütün hükümet ricali; tüm muhalefet partileri, büyük Türk halkı, asil ve büyük milletimiz, 2000 li yıllara dünya medeniyeti önünde adım adım, yaklaşıyoruz. Malûm olduğu üzere, 2000 yılına 15 yıl gibi kısa bir zaman dilimi, kısa bir süre kalmıştır! Türkiyemiz fakirdir, halkımız yoksuludur; Kalkınan medenî milletlerden her sahada geri kalmış durumdayız. «Çağdaş dünya ve dünya insanlığı» ilmi inkişaflarla, birçok mucidi icatlarla, ilmin zirvesine gelmiş bu hududu çizgiyi de açmıştır. Baş döndürücü bir hızla uygar uluslar, fezada uzayın boşluklarında fabrikalar kurmaya çalışmaktadırlar! Buralardaki sanayi kuruluşlarını dev robotlar yöneteceklerdirler. Biz kısaca dünya insanlığına göz attıktan sonra kısa bir ilmi mütalâ yaptıktan sonra; Sayın Başbakan'dan ne istediklerimizi sıralayacağız. Büyük Türk Milleti - Atatürk Türkiye'si nasıl huzur kazanır? Nasıl Türkiye yükselir? Halkımız ne istemektedir? Maddeler halinde Sayın Başbakan Turgut Özal'a bir bir sıralayacağız. Ve Başbakanımız bu gerçeklere eğilmelidir!

Madde 1 — Tabipliğin devletleştirilmesi, sosyalizasyonun umuma teşmil edilmesi yani Sosyal Sigortaların, birey olarak bütün aile fertlerinin 1986 da sigorta kapsamı bünyesine dahil edilmesidir!

Bu maddedeki talebimiz TÜRK insanının sağlık davasının sıhhat kazanabilmesi herkesin ihtiyarlıkta emeklilik hakkı alabilmesi, medenî vasfımızı ortaya koymamız demektir!..

Madde 2 — Millî işsizlik kanunu: Bu kanun yüce meclisten çıkmak suretiyle iş yerinden çıkartılmış işçilere, iş yerinde ödenen maaş kadar iş buluncaya kadar devletçe maaş verilmesi. Tüm insanlara işsizlik sigortası ihtas edilerek tüm çalışmayan insanlara, günlük yömme verilmesi. Bu kanun kapsamı

gereğince işten çıkartılmış memurların, da işsizlik sigortası kapsamına alınmasını talep ediyoruz...

Madde 3 — Devlet devreye girmek suretiyle, tek vardiye yapan fabrikaların üç vardiyeye çıkartılması, işsizliğe çare bulunması reçetesi demektir.

Madde 4 — Doğu yörelerimize hükümet yatırımlarının acilen kaydırılması. Yıldırım hızıyla teksif edilmesi (!) 1986 yılı içinde en az 100 fabrikanın bacasının tütürülmesi, Türkiye'nin doğusunda kurulacak fabrikalardan, 25 yıl süreyle vergi alınmaması, diğer ülkelerden getirilecek makinaların gümrük muafiyeti tanınması suretiyle özendirerek, hem ecnebi sermayeyi hem de özel sektörümüzü bu sayede doğruya yatırım kampanyasını başlangıcını hükümet devamını özel sektörümüz ve ecnebi sermaye temin edecektir. Bu sayede bu yörelerimiz halkı kırsal bölgelerimiz işsizlik ve sefaletten kurtarılacaktır. Konumuz Türkiye ve büyük Türk Halkı ve Türkiye'nin menfaatleridir!..

Madde 5 — Enflasyonun 1986 yılında: yüzde 25, 25'lere düşürülmesi, belirli bir seviyeye belirli bir düzeye getirilebilmesi için ithalatta ve ihracatta hükümetçe teşvik kanunu: Bazı vergilerin muafiyeti, ihracatçı zümreden peşin vergi almaktan imtina edilmelidir! Örneğin: İhraç edeceğimiz her maddenin parası Türkiye'ye döviz olarak intikal ettikten sonra vergi olarak tahsil edilmelidir. İthal edeceğimiz madde ve mamullerde de peşin vergi sisteminin kaldırılması. Bütün Türkiye için bütün işletmeler için, bütün Türk Ulusu için bütün vergi mükellefleri için vergi adaletinin Amerika'daki gibi, Avrupa'daki gibi (esas = esas) hale getirilerek, bütün masrafı zaruriyenin vergi indirimine tabi olması! Amerika'da vergi vatandaş sayfiye masrafları, eğlence yerleri masrafları hizmetçisinin masrafı kapısındaki köpeğinin bakım ve masrafı içtiği sigarası, ev kirası tahsildeki çoluk çocuğunun, bütün masrafları çıktıktan sonra vergiden düşüldükten sonra hükümet yüzde at-

mış vergi alır. Bizde buna razıyız. Burada hükümet ev kirasını tanımamaktadır. Sene sonunda çocuklarımız için vergi indirimi güllüncüdür. Ve bu vergi sistemiyle bunun tatbikıyla kendi paramızı kendimizden hepimizi medenî hırsızlıkla vergi kaçakçılığına sebebiyet vermektedir!! Vergi adaleti istiyoruz..

Sosyal Sigortaları ve sosyalizasyonu gerçekleştirmesini istiyoruz. Bu Sosyalizmdir: Komünizm değildir! Tabipliğin devletleştirilmesi ile tabibe en az yarım milyon, bir milyon maaşla tabip tatmin edilecektir! Teknik kadromuza mühendis-mimar, «Sanat Enstitüsü Mezunlarına» ve bütün devlet memurlarına aylık net olarak yarım milyon bir milyon maaş mutlaka verilmelidir. Hayat seviyesi üstüste verilen zamlarla bu hale getirildiğine göre istediğimiz çok değildir; sayın Başbakanımız! Asgari ücret 1200 liradan 10000 liraya çıkartılmalıdır! 1 kilo et fiyatına insan çalıştırılmaz! İşçinin de eline üç-beş yüzbinlira maaş mutlaka verilmelidir... Çalışanlar tatmin edilmelidir!

Madde 6 — Biz halis isteklerimize devam ediyoruz, Lise mezunlarının sınavsız olarak üniversiteye kabul edilmesi, yetersiz üniversite kontenjanlarının gece üniversitelerinin kurularaktan da yüksek öğretimde çiftte tedrisat sistemine gidilerek; ölüme mahkûm olmuş olan lise mezunlarını: Yüksek öğrenim sağlamasını temin etmektir! Üniversite mezunlarına fazla vermekten korkmamalıyız! Üniversite sokaklara dökülmelidir! Kültür seviyemiz yükseltilmelidir! «Okumak isteyen her insana» yüksek tahsil sağlamalıdır. İlkokuldan başlayarak ortaokul ve liselerimizin tümünün mesleki liseler haline getirilerek gençliğin koluna bir altın bilezik vererek vasıf kazandırılmalıdır!. Üniversite bitirmese bile: küçük bir işyerinde bir atölyede çalışabilmelidir. Bir fabrikada çalışabilmelidir... Bunlarda olmasa bile, kendisi küçük bir dükkan açabilmelidir! Saygılar sunuyoruz: Sayın Başbakanımız! Allah sizleri muvaffak etsin. Saygılarımızla..

T. Atatürk Dergisi

Sanayide feza üretimi

ŞEVKET KAYA

Haziran ayı sonlarında Amerikalıların uçurmak istedikleri, fakat teknik bazı sebeplerle uçuşunu erteledikleri feza sefinesinde (Space Shuttle) bu sefer ilk defa olarak astronot olmayan bir üretim uzmanı fezaya gönderilecektir.

McDonnell Douglas girmasının mühendislerinden biri olan 35 yaşındaki Mr. Walker'ın uçuşu, endüstri alanına yep yeni bir çağ getirecek nitelikte olacak ve bir evrim yaratabilecektir. Firma başkanı, mühendisinin feza sefinesinde yürüteceği tecrübeleri gazetecilere şöyle açıklamıştır: "Bu, yeni bir hizmet alanıdır. Öyle bir alan ki, gelecekteki sınai ve ticari faaliyetimize heyecan verici yeni teknolojiler getirecek ve genellikle beşeriyete büyük hizmetler ifa edecektir."

Mr. Walker'ın yeni teknolojilerle fezada ilk üreteceği madde, özellikle diyabet hastalıklarının tedavisine büyük ilerlemeler getirecek yeni bir ilaçtır. Feza sefinesinin bundan önceki dört uçuşu sırasında yapılmış olan testlerin sonucuna dayanarak bazı hormonlarla üretilecek bu ilaç, yer yüzünde yapılan ilaçtan 700 defa daha geniş ve dört defa daha saf olarak elde edilebilecektir. Bilginlere göre Mr. Walker'ın bu deneyi başarı ile sonuçlandığı takdirde, McDonnell Douglas ile, Johnson ve Johnson firmasının bir bölümü olarak bu teşebbüse katılan Ortho Pharmaceutical şirketi bu girişimin öncülere olacaklar ve ilaç maddeleri piyasasında birçok Milyar Doları bulan geniş bir pazarı kaplayabileceklerdir.

Yapılan bu deneylerden yararlanacak olan yalnız firmalar değildir. Hükümet de bu kazançlardan hak iddia edecektir. İblindiği gibi, feza sefinesi işi, NASA (National Aeronautics and Space Agency) nın teşebbüsüdür. Ağır mali yükleri gerektiren feza sefinesinin bu suretle firmalara yaptığı teknik yardıma karşı onların ka-

zançlarından NASA'nın pay istemesi doğaldır.

Bugün için A.B.D. fezada Batı Almanya'dan, Japonya'dan ve Fransadan daha üstündür. Bu üç ülke, uydu haberleşmeciliği ve havacılık alanlarında bir hayli gelişme kaydetmişlerdir. Ama, Amerikan firmalarının yapacakları feza üretiminde A.B.D.'nin bu üstünlüğü muhafaza etmesi büyük önem taşır. Bu bakımdan NASA'nın mali yükü gittikçe ağırlaşmaktadır. Başgımsız bir araştırma kuruluşu olan Center of Space Policy Inc. Başkan yardımcısının dediği gibi, A.B.D. otomobilde kaybetmiştir, çelikte kaybetmiştir, ama fezada Amerikan endüstrisi üstünlüğünü mutlaka korumalıdır.

Şimdiye kadar özel sektörün feza girişimlerinden edindiği en büyük kazanç, uydu haberleşme sisteminden gelmiştir. Bu teknolojinin başlangıç tarihi 20 yıl önceye, yani Amerikan feza programının başlamasından 6 yıl sonraya rastlar. Bu teknoloji şimdi her yıl 1,5 milyar Dolar kadar gelir sağlamaktadır. Fakat, analizcilerin ifadelerine göre, fezada üretilecek her çeşit maddenin, 1996 yılından 8 milyar dolarlık bir endüstri yaratacağı hesaplanmaktadır.

Yapılan bu hesaplara bakılırsa, bu günden feza üretimi girişimine başlayan sanayi, ürünlerini piyasaya sürmesi için en azından 10 yıl kadar beklemleri gerekecektir. Bu alanda daha önceden yapılmış bir tecrübe olmadığı için, şimdiden öngörülemeyen bazı aksamlar çıkabilir ve yapılan mali fizibilite gerçeğe dönüşebilir. Her ne kadar Reagan İdaresi, feza istasyonları tesisi vaatleriyle ticari feza politikasını kuvvetle destekliyorsa da, bu politik vaatler henüz kâğıta geçmiş değildir. Buna rağmen bir takım firmalar, bu bilinmeyen sahaya cesaretle atılmak niyetindedirler. Şimdiye kadar 15 kadar şirket NASA ile kooperatif anlaşma imzalayarak feza üretimi ara-

tırmaları teşebbüsüne girmişlerdir. Bunlar arasında Westinghouse, John Deere and Company, Hewlett Packard, Arthur D. Little, Teledyne gibi büyük firmalar da vardır. Bunlardan başka, 20 kadar firma daha teşebbüse katılmak için NASA ile görüşmeler yapmaktadırlar.

Önümüzdeki 10 yıl içinde birçok şirketlerin feza sefinesinde üretim tecrübeleri ve uygulamaları yapacakları anlaşılıyor. Bu girişime katılan firmalar, 10 yıllık tecrübe devresinin hemen arkasından fezada üretime başlayacaklarını ummaktadırlar.

Minnesota Mining and Manufacturing Co. firması, 23 kişilik feza araştırma ekibi ile bu yıl sonuna doğru başlatacağı feza testlerini 10 yıl kadar sürdürerek, endüstriyel maddeler için süper incelekte kaplayıcılar ve filmler imâl etmeyi planlamıştır. Bu araştırmacıları yöneten zatın ifaesine göre, her ne kadar bu girişim biraz pahalıya malolacaksa da, yer yüzündeki laboratuvarlarda yapılan aravtırmalara nazaran hem çok zaman kazandıracak, hem de, üretimin kalitesi ve yoğunluğu nedeniyle, büyük miktarda kazanç sağlayacaktır.

Hükümet de bu riskin yüklenmeye değer olduğu kanısındadır. Bir pazar araştırması kuruluşu olan Uluslararası Araştırma ve Geliştirme müessesesine göre, birçok maddelerin fezada imali, içinde bulunduğumuz yüzyılın geri kalan kısmında iş âlemi için gerçekten hızlı bir gelişme yaratacaktır. 1987 de fezada üretilecek ilaç maddelerinin perakende değeri 100 milyon dolar civarında olacak ve 1996 da bu değer 5 milyar dolara ulaşacaktır.

İş adamları, aynı zamanda, yarıiletici (semi-conductor) maddelerden tutun da, madenlere, plastiklere, elektro-optikal elyafa kadar birçok maddeler için fezada testler yapmayı tasarlamaktadırlar.

Feza Politikası Merkezi (Center of Space Policy) yöneticilerinden

birinin ifadesine göre, rizikolu kapital piyasası 1980'de feza araştırmaları için 10 milyon dolar kadar bir harcamayı yüklenmiştir. 1988 yılında bunun 500 milyon dolar ile bir milyar dolar arasında bir düzeye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

İBrçok bilim adamları, mühendisler, bankacılar, politikacılar, avukatlar ve sigortacılar bu son feza sefinesi uçuşunu dikkatle izlemektedirler. Bu uçuşu önemle takip eden yalnız bunlar değildir. Fezada otel inşası planları yapan ve dünya hava kirliliği ile mücadele eden çok özel nitelikteki teşebbüslerin yöneticileri de bu feza üretimi tecrübe uçuşu ile yakından ilgilenmektedirler.

Bu alandaki müşterek çabalar henüz olgunlaşmamış durumda olmasına rağmen, girişime katılan firmalar bu çabaların olumlu sonuçlar getireceğine kuvvetle inanmaktadır. Bu seferki fezada imal edilecek ilacın diyabet, böbrek hastalıkları ve bazı kanser çeşitlerinin tedavisinde çok yararlı olacağı umulmaktadır.

Feza imalatının, aynı zamanda, son derece saflaştırılmış endüstriyel kristaller, pik demiri, adi ve elektrolize kaplamalar, filmler, enzimler, cam alaşımları ve kan toplama sistemleri gibi birçok madde ve hizmetleri üreteceği umulmaktadır.

Buna paralel olarak, feza ulaşımı alanında da küçük feza araçları projeleri, feza istasyonları ve uzaktan idare teknolojileri gibi yeni dazynlar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Feza konuları hakkında yazdığı kitaplarla ün yapan ve Aerospace America adlı bir de dergi yayınlayan Mr Jerry Grey şunları söylemiştir. "Fezada ticari olanaklar pek çoktur. Gelecekte orada neler yapabileceğimiz şimdiden bilmek mümkün değildir. Elektromanyetizim'in keşfedildiği 1880 yıllarında halk, mikroelektronik sanayii, elektronik motorlarını, hatta bizzat elektriği bile aklından geçirmiyordu. Halbuki bakın, bunlar bugünkü hayatımıza nasıl yayılmışlardır."

Feza ticari programı, aslında, A.B.D. Hükümetinin, ciddi ilgisi sayesinde gelmiştir. Son 25 yıl için-

de A.B.D. askeri olmayan feza programları için yakalalık 179,6 milyar dolar harcanmıştır. Bunun % 80 kadarı da, özel sektöre yapılan kontratlar gereğince firmalar tarafından yatırılmıştır. 1977 yılına kadar NASA, % 2-3 yıllık artışla, her yıl ortalama 7,5 milyar doları bu araştırmalara tahsis ederse, firmaların 12 yılda yapacakları yatırım da 72 milyar dolara yaklaşacaktır.

MCDonnel Douglas firması daha ne kadar şirketin takip edeceği sorunu, Hükümetin sürdüreceği feza politikasına bağlıdır. NASA'nın ve sanayicilerin önerileri üzerine Reagan İdaresince desteklenen ulusal feza ticaret politikası halen Kongre üyeleri ve bazı Hükümet Ajansları tarafından yeniden gözden geçirilmektedir. Özel sektörün arzusu, feza araştırmaları masraflarının bazı vergi muaflığına alınması hususunda hem Demokrat, hem de Cumhuriyetçi politikacıların mutabık kalmalarıdır. Özel sektör, aynı zamanda, NASA tarafından 26 yıl süresince toplanmış olan feza bilgilerinden faydalanma olanağının da kendilerine sağlanmasını istemektedir.

Hükümetin, feza ticaret politikasında dayandığı esas, Başkan Reagan'ın 1984'te bir feza istasyonu projesi hazırlamak üzere NASA'yı yetkilendirmiş olmasıdır. 1990 yılına kadar gerçekleşmesi istenen bu istasyon için 8 milyar dolarlık bir harcama gerekecektir. Bu istasyon yalnız ticari araştırmalar ve sanayi maddeleri üretimi için değil, aynı zamanda askeri hizmetleri için de faydalı olacaktır. Feza istasyonu 6-8 kişilik bir ekibin yaşamasına ve çalışmasına müsait olacak ve bu ekip her 3 veya 6 ayda bir değiştirilecektir.

Özel sektörün fezaya açılmasına yardımcı olmak aslında NASA'nın da yararınadır. Zira, bu suretle NASA, feza programını gerçekleştirirken, firmaların harcamalarına geniş şekilde iştirakini sağlamış olacaktır. Bu nedenledir ki NASA, feza sefinelerine yeni tip tecrit ve kaynak tekniklerini, maddeleri minyatür haline getirip küçültecek yeni teknikleri, yüksek sür'atli pompaları ve ateşe mukavim maddeleri yerleştirmeye başlamıştır. NASA, feza sefinesindeki

bu teknolojik malzemeyi ve düşük yer çekimi teçhizatını, küçük bir ücret mukabilinde, ya da tamamen parasız olarak sanayi uzmanlarının emrine tahsis etmektedir. Bu uzmanlar, pazarlıklı bir seyahat ücretiyle veya bazen ücretsiz olarak uçabileceklerdir. MCDonnel Douglas firması, uzmanının 200 saat sürecek uçuşu için NASA'ya 750.000 dolar ödemektedir. Fakat, üretim başlayınca, NASA'da seyahat ücretini yükseltecektir.

Girişime katılan şirketler şimdiden bazı sorunlarla karşı karşıyadırlar. Evvela bazı hukuki problemler vardır. Daha önceden geçmiş emsal bulunmadığı için, mülkiyet hakları, vergi indirimleri ithal gümrüğü ve sigortalar gibi meseleler henüz çözümlenmiş değildir. Sonra, üretim maliyeti de bilinmeyen bir sorundur. Şimdilik bu maliyetin çok yüksek olduğu belirlenmektedir. Fezada çalışacak elemanların eğitilmesi, üretim için gerekli ve kesinlikle bilgisayarların yardımına ihtiyaç gösteren teçhizat ve malzemenin dizaynları ve imali gibi maliyeti çok yükselten unsurlar araya girmektedir.

Bir başka problem de, yatırımların gelir getirmeye başlama sürecidir. Şimdi teşebbüse geçen firmalar, 1992-93'den önce gelir sağlayabileceklerini ummuyorlar. Ayrıca, bilinmeyen bir alanda yapılan yatırım riskleri de firmaları kuşkuda bırakıyor.

Bu girişimlerin finansmanı sorununu da bir başka endişe kaynağıdır. Space Fund Corporation'ın feza projeleri ve teknolojileri için açtığı uzun vadeli krediler riskli ve çok pahalıdır.

Bütün bunlara rağmen, MCDonnel Douglas için girişim, bu risklere göze almaya değer görünüyor. Ortho Pharmaceutical ile birlikte bu firmanın imal edeceği ilacın her libresi (454 gram) bir milyon dolar değerindedir. Yani bu ilacın birkaç miligram 1.000 dolarlık bir değer taşıyacaktır. Ama, kitle halinde üretime geçildiği zaman elbette bu değerler çok daha düşük olacaktır.

Elektronik sanayii de feza üretiminden en az ilaç firması kadar yararlanacağını düşünmektedir. Safultra yarı iletici kristaller imali, gelecekte, fevkalâde sür'atli

çalışan bilgisayarları gerçekleştirmeye olanağını sağlayacaktır. Çünkü, bilim adamlarının ifadesine göre, fezanın çok düşük yer çekimi (microgravity) boşluğunda bu kristallerin üretimi ancak kabil olmaktadır. Bu maddeler elektronik ve elektro-optikal sanayiine çok yeni çığırılar açacaktır. Gerçekten, bu araştırmaların amacı, bugün pek nair ahvalde kullanılabilen yüksek kaliteli yarı iletici galyum arsenid kristal levhalarını, pazara sürece kadar bol miktarda elde etmektir. Microgravity Research Association'ın 1983'de NASA ile imzaladığı bir anlaşmaya göre bu Kurum, galyum arsenid numunelerini feaz sefinesinin yedi kere uçuşunda üretebilecek ve 1989 yılında bunları pazara çıkarabilecektir.

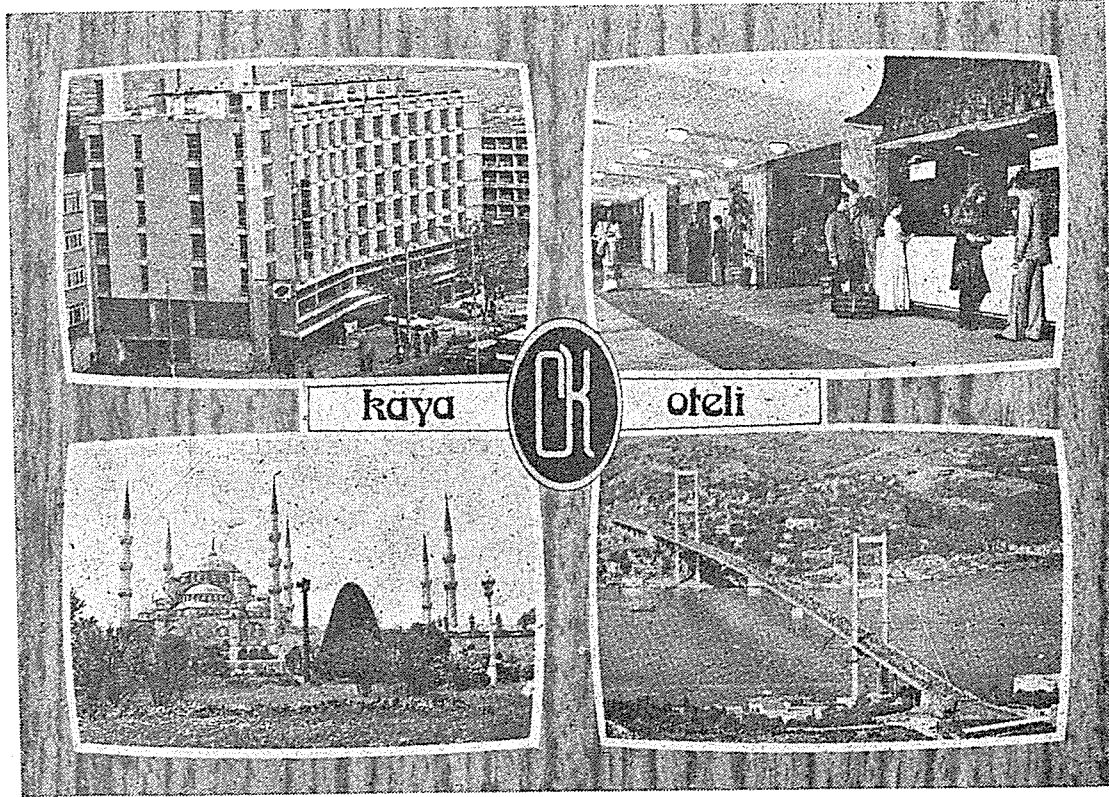
Milli Savunma endüstrisi de feza sanayi üretimlerinden ziyade-

siyle yararlanacaktır. Fezada imal edilen kristaller, elektronik cihazların kalitesini eskisiyle kıyas edilemeyecek derecede yükseltecektir. Honeywell firmasının NASA ile 1983 yılında yaptığı bir mukavele gereğince, bu firma, roket güdümlü mermilerinin başları ve gözetme detektörleri gibi ısı-duyulu (heat-sensing) infra-red aygıtlarda kullanılan merkürü kadmium madde-sini fezada imal edecektir.

Gelecek on yıl zarfında, yüksek mukavemeti haiz ve çok hafif maddenler ve plastikler de fezada üretililebilecek ve 1995'lere doğru çok yüksek performanslı uçaklar ve güçlü süper tecrit malzemeleri yapılabilecektir. Fezada üretilen yeni alaşımlar, milli savunma sanayii imalatında çok yeni ve ileri uygulama alanları bulacaktır. Bilginler, 1996 yılına doğru, ya da 20.

yüzyıl sonunda feza üretiminin beşer yaşamına büyük değişiklikler getirebileceğini, hem de bu konuda öncülük eden A.B.D'nin askeri gücünü son derece arttıracığını ifade etmektedirler.

Yukarda da bahsettiğimiz gibi, şimdi bazı firmalar feza istasyonları inşası, fezada üzerine inşaat yapılabilecek arsalar tesisi projeleri ile meşguldürler. Orada kurulacak alanlarda, tıpkı yer yüzündeki gibi emlak alı msatımı ve kiralanması işleri örgütlenecek, buralardaki insanların yiyecek ve içecek sorunları çözüme kavuşturulacak ve küçük feza araçları imal edilerek buralara daha sık, kolay ve ucuz gidip gelme imkânları sağlanacaktır. A.B.D.'de bütün bu projeler için çalışan, araştırmalar yapan ve avuç dolusu para harcayan firmalar gittikçe çoğalmaktadır.

Turistik KAYA OTELİ

Millet Cad. 246 FINDIKZADE - Tel: 523 50 32 - 525 35 03

Sevgili Çocuklar !...

Yazan: Zafer GONYA

— Asil ve Büyük Türk Gençliği! —

Derginiz, T. Atatürk Dergisi'nden, hepinize sevgi saygılarımızı sunarak, 1986 Yeni Yılı'nızı kutlarız. Hayırlı, uğurlu olsun. Engin mutlulukları da beraberinde getirmesini dileriz. Hepinize sıhhatler, saadetler, derslerinizde, üstün başarılar dileriz.

«ULU TÜRK GENÇLİĞİ.» Dünya tarihlerinin en büyük evlatları! Tarihi şahsiyetini iyi tanı, milli tarihini çok oku ve ona dört elle sarıl. «ONU BİR KUTSAL KİTAP GİBİ,» rafa kaldır ve başının üstüne koyarak oku! TARİHTEN GELEN TERTEMİZ DUYGULARLA, tarihi şahsiyetini kapsayan, TARİHİ MİSYON'UNU düşünerek bu misyon içinde, yerini-mevkiini ara bul... O millî şuur ve ruhu içinde, hiçbir zaman, «Milli Birlik ve Beraberliğini» bozacak, her türlü zararlı, akım ve cereyanlara, sırtını dön, yüz verme... Ecnebi fikir ve ideolojilere eğilim gösterme... Meyalkar olma... Tahsil hayatının, ilk okuldan başlayıp, üniversitede noktalanacak olan, süresince, «SİYASİ CEREYANLARA», Tahripkâr sivri uçlara (!) bu unsurları nmensuplarına onlara asla değer verme; hepimiz biliyoruz ki, ULU ÖNDERİMİZ, G. M. K. Atatürk, T.C. ni Türk Gençliğine armağan ederek, gözlerini huzur içinde kapatmıştır...

AND İÇTİK, YEMİN ETTİK, NAMUS SÖZÜ VERDİK, büyük ATAMIZA, şeref ve namusumuz üzerine, onun Türk Bayrağına sarılı naşına el bastık, T.C.ni ilelebet devam ettireceğimize. Ve REJİMİ KORUYACAĞIMIZA Türkiye Cumhuriyeti'ni dünyalar boyunca devam ettirerek; onun gösterdiği, MİLLÎ ULKÜ HEDEFİMİZ olan aydın yoldan, ilkelerinden, devrimlerinden sapmayacağız.. Sapık ideolojilere asla alet olmayacağımıza dair, 'sinsi) ve maskeli, sosyalist, devrimci kısvesindeki, yalancılara aldanmayacağız... Türk Gençliği olarak, çok çalışıp, çok okuyarak, uygar uluslar seviyesine ulaşacağız... Ülkemizi geri kalmışlıktan, iktisadi sefaletle, yoksulluktan kurtaracağız.. Bir zamanlar, büyük dedelerimiz, Dünyamızın en karanlık devre ve dönemlerinde, çok okuyup, çok çalışarak, ilke ışık mumla, bugün dünya medeniyeti önünde, iftihar ettiğimiz, TÜRK BÜYÜKLERİNİ yetiştirdiler... Bir zamanlar tarihte, dünyanın en büyük devleti, bizdik. Bu günün süper devletleri, Amerika ile Rusya'nın ismi bile geçmiyordu... Kıtalar ışık biz tuttuk... Medeniyetin öncülüğünü, birçok ilim dallarının ebeliğini biz yaptık... Bugün ki durumumuz küçümsememekle beraber, kalkınan diğer uluslardan geri kaldık. Hepimizin üzerine düşen asli ödev: Çok okuyup, yükselmektir... KÜLTÜR EMPERYALİZMİNDEN, bu sayede kurtulabiliriz. Türk ve İslam terbiyemiz ruhu içinde, imanlı bir ilim, sıhhatli bir toplum, ileriye dönük hamleleri başarmalıyız... Ecdadımıza lâ-yık evlatlar olmalıyız. Daima okuyan toplumlar yükselirler... Okumayan toplumların çocukları, sürünmeye, köleliğe, esarete boyun eğmeye mahkumdurlar... Ayın fetih olayını gerçekleştiren uluslar, bugün, Uzayda fabrikalar kurmaya çalışıyorlar.. Diğer seyarelere ve yıldızlara gitmeye çalışıyorlar.. Onlar nerede? Biz neredeyiz?. Kendine gel.. Kendi varlığını unsur olarak, Irkını devam ettir! Saygılarımızla T.A.D.

Kültür ve Türk Politikamız

Ord. Prof. Dr. Sadi IRMAK

Kültür; ruhu eğitip, inceltip, asilleştirip sadece nefis savunmasına yönelen ve kaynağı hayvanlık devirlerine kaar uzanan iç güdülerin egemenliğinden kurtarmaktır. Bir başka deyimle insan yeteneklerini dengeli bir surette en yüksek gelişimine ulaştırmaktır. Bu suretle insanın içinde üniversal olanla kişisel olan karşılaştırılmış olur. Kültür bir bakıma da toplum ruhunun adeta bilinç altı yaratıklarından kuşaklara aktarılan değer hükümleridir. Bu hükümlerin başında özgürlük gelir.

Kültürün etkilerini değerlendirmede karamsar ve iyimser filozoflar gelip geçmiştir. Russo ile başlayıp Şiller ve Niçe ile devam eden karamsarlara göre bütün bu değer hükümlerini bırakıp ilkel tabiata dönmelidir. Kant, Fichte ve Göthe gibi iyimserlere göre toplumun ül-küsünü ancak kültür gerçekleştirir.

HÜMANİZMA

Milletlerin ve bölgelerin yarattıkları kültür şekilleri farklı olmakla beraber hepsinin temelinde hümanizma yatar.

Hümanizma aslında Yunan ve Roma edebiyatında insanlığın ruhi, estetik ve fikri yönünden en yüksek kaynağını görme hareketidir. Ve skolastiğe karşı akılcılığın ve özgürlüğün zaferini temsil eder. Bu hareket 14 ve 15. yüzyıllarda Yunan ve Roma yazı ve heykellerinin restore edilmesiyle başlamış ve hristiyanlıkla kaynaştıktan sonra batı kültürünün temeli olmuştur. Asya ve Amerika bu kültürden çok yararlanmış olmakla beraber onu Avrupailik gururu ve bencilliği ile karışmış bulmuşlar ve daha biraz şüpheli davranmışlardır.

Hümanizma dinin, milliyetin ve ferdiyetle tarihin izlerini taşır. Kültür toplumların ortak eseridir. Halk ruhunun yarattıklarından bilinç altına yerleşmiş izlerin toplamıdır.

Kültürün yayılma ve sirayet etme eğilimi vardır. Böylece yer yüzünde saf ve tamamıyla orijinal bir kültür kalmamıştır. Fizik kanunla-

rının tabiat kuvvetleri için ifade ettikleri gibi kültür de yüksek başıncıdan alçak basınca doğru yayılır. onunla beraber her toplum kendisine özgü bir kültür sentezi yaratır. Bunu yaratamamış toplumlar bağımsız bir yaşayışa hak kazanamazlar.

SELÇUKLULAR

Türkler daha Selçuklular devrinde yüksek bir kültür yaratarak Çin sınırlarına kadar hemen bütün dünyada kültür ve bilimde öncü olmuşlardır. Bu kültürde İslâmî unsurlar arasında Orta Asya'dan getirilen ve Anadolu'da yaşamış kültürlerin kalıntıları vardır. Selçuklular bu üç kaynaktan kendilerine özgü bir sentez yaratmışlardır. Bugün bütün dünya mimarisinde biliniyor ki, Selçuk kervansarayları, güzellikle kullanışlılık eşsiz derecede birleştirilmiş bir mimari anlayışın eseridir. Osmanlıların ilk devrinde bu sentez kabiliyeti sürdürülmüş ve daha ileriye götürülmüştür. Sonralar kendi içine kapanma durumuna düşmüş aklın ve estetiğin sesi kısılmış taassup ve skolastik ortama hâkim olmuştur. Cumhuriyet, kültürümüzde de bir uyanıklık ve bir yön arayışı başlangıcıdır. Yıllardır müziğimiz, edebiyatımız, mimarimiz bir arayış ve deneyiş halindedir. Bu denemenin başında eskiyi inkâr hatta kötülme hareketi görülmüştür. Fakat yeni olarak ne getirilmek istendiği ortaya konamamıştır. Aramalar devam etmiş ve sonunda çağdaş araç yöntemlerle millî ruhu bulma ve ifade etme dönemine girilmiştir. Romanda, tiyatrodan ve müzikte bu hareket daha belirlidir. Şiir mimarîde heykelde bu derece belli değildir. Mimaride tek opera binamız gibi bir sanat tapınağının güzelliğini taşımayan beton taş ve cam yığınlarının pek çok sayıda örnekleri yurdu kaplamaktadır.

Oysa biraz daha öncesi dönemde bir Gazi Eğitim binası, bir Dil Tarih Coğrafya binası

hatta bir büyük postahane binası gibi ruhumuzun yadırgamadığı eserler yaratılmıştır. Heykel ve resim gibi dinî yasak dolayısıyla uzun bir tecrübeye sahip olmadığımız anlarda geri kalışımız bir dereceye mazur görülebilir. Fakat şiirle mimaride böyle bir mazeretimiz yoktur. Selçuk sarayları darüşşifalar, kervansaraylar gibi emsalsiz ve dinî mimaride görüldüğü gibi millî ruhun şaheser ifade örneklerine sahibiz. Şiirde de muhteşem sayılacak bir mirasa sahibiz. Bu iki sanat kolunda modern anlayışla Türk ruhunu ifadelendirecek büyük eserler ver melidir. Heykelde hâlâ anlaşıldaz bir gecikme ve tereddüt içindeyiz. İstanbul'u bize bağışlayan ve Türkleştiren Fatih'in hâlâ bir heykeli yoktur. Oysa heykeli dikilecek kişiler ve tarihi anılar bakımında ne nzenin millerderdeniz. Müzikte son derece zengin ve renkli bir gele nege sahibiz. Bu harikulâde sanat mazesinin inkâra da, soysuzlaştırmaya da hakkımız yoktur. Ama elbette geleceğin Türk müziği çok sesli bir müzik olacaktır.

Biz bir kültür felsefesiye muhtacız. Öyle bir felsefe ki, bakanların hatta hükümetlerin ve partilerin değişmesiyle zikraklara düşmesin. Çünkü bu zikzaklar yalrı zgelişmeyi durdurmakla kalmaz, sürekli bir inancı baltalar. Bizi kopyası ve taklitçi yapar.

ANA ÇİZGİLERİ

Bir Türk kültür politikasının ana çizgileri ne olabilir?

1 Türk milleti cihangirâne bir devlet çıkardık bir aşiretten, mısraında ifadesini bulan karamsar teşviklere hak veren bir topluluk değildir. Daha 900 yıl önce Anadolu'da devletimizi kurmadan da kendi klütürünü yaratmış bir milletiz. Öyle olmasa kadi mkültürler tarafından çoktan eritilir ve millî kişiliğimizi kaybederdik. Bu 900 yıl içinde sadece fütuhatçı bir millet olarak kalmamış kendi kültürümüzü geliştirmeye devam etmişiz. Böyle olmasa, sadece harp tekniği ve askerlik disiplini ile bu muazzam fütuhatı yapamazdık. Yapsak bile sürekli olamazdık. Onun için bir millî kültürümüz vardır. Yarının kültür politikası bu kültür değerlerine bağlanacak ve onların diriltmesi ve yaşatılmasıyla işe başlayacaktır. Bu bakımdan edebiyatımızın ve mimrimizin ilmi esaslara göre taranmasına ve restorasyonuna müziğimizi nincelenmesine ihtiyaç vardır.

2 Folklorumuz cidden bir hazinedir. Bu değerleri, araştırmaya, korumaya ve geliştirme ye muhtacız.

3 Millî müziğimizi gerekey saygıyı görmeli fakat çok sesli müzik hedef olmalıdır. Dünyanın malı olmuş büyük beşerî müziğin verimleri milletimize tattırılmalıdır. Müzik kültürü ana okullarında başlamalı, bütün okul ve müesseselerde müzik kulüplerinin kurulması teşvik edilmelidir.

4 Mimarimiz soysuzlaşmaktan kurtarılmalıdır. Her mimarının bir motifi vardır. Roma mimarisi heybeti, Yunan mimarisi inceliği Gotik mimari göğe yükselen bekareti temsil eder. Türk mimraisi huzur ve sükûnu arar. İşte bu ana motif yeni millî mimairmizie yön ver melidir.

5 Heykel yapmak ve yaptırmakta nadeta bir ürkme vardır. Put yapıp yapma ihtiyacından doğmayan hiçbir heykel dinimizce yasak değildir. Taassuba avans vermeğe de asla bir lüzü myoktur.

6 Türkiye bir tabiat hazinesi olduğu kadar bir eski eserler hazinesidir. Bu eserleri milletimize ve dünyaya açmalıyız. Hemen bütün eski kültürlerin kalıntıları anayurtlarından ziyade memleketimizde bulunmaktadır. Klütü rün ve turizmin bu altı n kaynağını hâlâ işletemiyoruz.

7 Millî arşivlerimizi yalnız millî değil cihan tarihinin kaynağı iken elli milyonu aşan vesikayı tasnif için şimdiye kadar ciddi bir gayret harcanmamıştır. Oysa bu vesikaların tasnifi bitmedikçe ne gerçek bir Türk tarihi, ne de Avrupa tarihi yazılabilir. Bu nedenle arşivlerimizin bir an evvel tasnifini tamamlamak millî olduğu kadar tarihi bir kültür görevimizdir.

8 Ciddi bir sanat değerinde tiyatro eserlerinin memlekete yayılması ve eşsiz bir eğitim hizmeti görmesini hızlandırmalıyız.

9 Kültür yaratıcılığında teşvikin büyük rolünü değerlendirmeliyiz. Okullarımız halk evlerimiz bütün eğiti mve kuruluşlarımız sistemli ve canlı bir kültür hayatının yarışma yeri olmalıdır.

SONUÇ :

Millî hayatımıza güzeli hâkim kılmalıyız. Çünkü doğru, faydalı olan şey güzel olan şeydir. Klütür davamızın odağı bu olmalıdır.

Nüfus ve Nüfuz...

ERGUN GÖZE

Türk çe'de bu iki kelime daimâ karıştırılır. Hele, TDK'nın solcular elinde kalıp faaliyetlerini, Türk dilini berbat etmeye hasrettiği zamanlardan sonra bu karışma işi daha da belirgin hâle gelmiştir. Şu son nüfus sayımının neticesi bu karışmanın bir başka sahadaki iştirâkni göstermiştir. Gayri resmî neticelere göre ellibirbuçuk milyonu bulmuş nüfusumuz... Ya nüfusumuz? Acaba Türk millî nüfusu ve Türk Millî nüfuzu aynı orantıda mıdır?

Bunu düşünen Türk devlet adamı ve müessesesi var mı bilmiorum. Amma bildiğim, bu endişeyi yabancı devlet adamlarının yaşadığıdır.

Avrupa'daki Türkler'i de ilâve ederseniz ellibeş milyonu bulduğumuz ortaya çıkar. Hele sınırlarımızın dışında kalmış Türk kütlesi ile bu rakam yüzelli milyonu belki aşar.

Dünyanın üç kıtasına yayılmış bu kadar büyük bir nüfus kütlesi, dünya liderliğinde yarışa nsüper güçler için muhakakak ki bir endişe ve en azından hesap kaynağıdır. Ruslar, 2000 yılında sınırları içindeki Türk nüfusunun, Slav nüfusunu geçeceğinin endişeli hesabını şimdiden yapmaktadır. Avrupa kezâ... Hattâ, Türk işçilerinin iadesini isteyenlerin hesaplarında, oradaki Türkler'in nisbetsiz çoğalması ile, beş on sene snra azınlık olmaktan çıkmaları hesabı da yatmaktadır. uB arada ABD'nin, Rusya'yı Rus sınırı içindeki Türkler'le bloke etmek gibi bir planın başarı şansının çok yüksek olduğunu görmekle birlikte ta raftarı olmaktan çekindiğini de belirtelim. Çünkü ABD deyince, filmlerde gördüğümüz kahraman şerif gelmemeli aklamıza. Orada birçok lobiler vardır. Rum, Ermeni, İsrail, Polonya vs... Ve en kuvvetli lobi, bu lobilerin hemen tamamını içine alan «Antitürk» lobidir. Bu bakımdan Türk meselesi öne gelmi mi hepsi birden birleşmektedir.

Demek ki, jeopolitik ve jeostratejik açıdan nüfus ile nüfuzun büyük bir yakınlığı var. Ve son zamanlarda Türkiye aleyhinde, dört bir cihetten planlı, programla ve destekli gelişen hareketi bu mânâda anlamak gerektir ki, karşı cevabı da verilebilsin.

Tabiatıyla nüfus bir bedendir.. Bedenin büyük olması da iyi bir şeydir amma sadece beden büyüklüğü bir şey ifade etmez. O bedeni idare edecek olan akıl, irade, bilgi, muhakeme, öngörüş gibi vasıflar lâzımdır.

Amma düşmanlarımız -beynelmilel sahadada dost yoktur, öyle kabul etmek başarının ev dostluğa ulaşmanın birinc şartıdır- bunun ak sını mükemmel surette yapmaktadırlar. Bu arada, çoğalan Türk nüfus kitlesini bölmek, parçalamak için etkin ayrılıklar icat etmek, mezhep ayrılıklarını körüklemek gibi ellerinden gelen-gelmeyen her şeyi yapmaktadırlar.

Aslında Avrupa Emil Zola'nın meşhur «Fecondite — Döl Bereki» romanının tam aksini yaşamaktadır. Kuduran cinsiyet fırtınası Avrupa'ya belâ olarak «kısırlık» ve «AISD» gibi iki ceza getirmiş bulunmaktadır. Bunu kendi bünyelerinde önleyemeyen Avrupalılar, diğer ülkelerde de «nüfus kontrolü» mekanizmasını işleterek denge sağlamak yoluna gitmişlerdir. Halbuki manzara, bizim bugün en büyük nüfuz imkânımızın nüfus yani ham insan gücü olduğunu ortaya koymuştur. Hele bu ham insanımızı değerlendirebilsek dünyanın rengi değişecektir. Bunu yapmamamız için de Avrupa kendi hastalıklarını bize aşılama çalışmaktadır. Bunun başında kısırlık gelmektedir. Kısırlığı doğuran faktör ruhi'dir. Sadece cinsî zevk için yaşamaktadır. Sadece cinsî zevki öne almak ve kudurtma kve kudurtarak hilkatın cinsiyete biçtiği mübarek fonksiyonu, insan neslinin çoğalmasını önlemektir. Türkiye'de son zamanlarda bazı basın organlarındaki «porno» furyası, hem millî ahlakı hem millî bünyesi yıkmak içi nen elverişli bir öldürücü silâh haline gelmiştir. uB silâhı da, Türk devletini yıkmak için Türk çocuklarının beynine akıttıkları yabancı dieoloji gibi, eline verdikleri Kalaşnikof gibi, basınımız ın bazı organlarının eline vermişler bazı basın organlarını bir cinsiyet organı haline getirmişlerdir. Devletin bugün ele alacağı meselelerden birisi de budur... Bizden yazması.

Nüfusumuzla birlikte nüfuzumuzun da artacağı günlerin gelmesi temennisiyle...

YAŞ MESELESİ

Rauf TAMER

Geçen günkü «18 Yaş» yazımla ilgili olarak bir profesörümüz verdi ağzımızın payını..

«18 yaş çocuğunu noy hakkına neden karşıymışım?»

Buyrun bakalım.

Uzunca bir mektup.

Yazıda ben ,böyle bir lâf etmedim, ama okuduğunu anlamayan profesöre bakıp «oy hakkı dahil» her zaman her yerde «akıl ve zekâyı» yaşta değil, başta aramak gerektiğini bir def'a daha inandım.

Hele mektubun bir suretini de Başbakan'a yolladığını söylüyor ki, vallahi ödümü patlatıyor... Eyval!... N'olacak şimdi?...

★

Her şeye rağmen, bunun gibi başka akıl-dâneler de çıkabilir üniversitede... Onlar da okuduğunu anlayamamış olabilir... Dersimiz demokrasi... Geliniz şu 18 yaş'ın kerametini bir def'a daha vurgulayalım.

Ben ne dediydim?

Dediydim ki: (özetle)

«1988 seçiminde 12 Eylül öncesine kıyasla zaten 10 milyon yeri seçmen olacak. 18 yaş kabul edilirse, 3-4 milyon yeni seçmen de oradan gelir... Bu kitle, Özal'a âşinadır Bu kitle, 12 Eylül eğitiminden geçmiştir... Ayrıca bu kitle vefa bilmez. Misyon tanımaz. Velhasıl 18 yaş çocuğuna verilecek olan oy hakkı, eski siyasileri unutmama operasyonunun bir parçasıdır.»

Vaf efendim, 18 yaş çocuğunun oy hakkına ben karşıymışım...

Hoş, karşı olup fikrimi söylesem de ne gam? Suç mu?... Değil. Tartışmak yasak mı? Değil...

Ama, böyle bir lâf söylemedim ki... Sadece «68 yaş çocuğu»nun yürekler acısı halini anlattım.

Sayın profesör, gerçekten bu ülkede yaşıyorsa, şunların da farkındadır herhalde.

18 yaş çocuğu ne ister?

- Her şeyden önce haysiyetli bir hayat.
- Doğru dürüst bir öğrenim... Çağdaş bir eğitim
- Sağlıklı bir beslenme.

- Deşarj olabileceği bir hürriyet ortamı
- Spor yapabileceği bir tesis.
- Müzik dinleyebileceği bir nezih lokal.
- Lisan öğrenebileceği bir güzel okul...
- Suyu, elektriği, telefonu, kanalizasyonu falan muntazam bir aile ocağı...
- İş imkanı.
- İstikbal garantisi.
- Tabiat, deniz, güneş, park, bahçe, orman...

Fakat hayır...

«Bana medeniyet öğretin, bana ilim irfan öğretin, müzik öğretin, spor öğretin» diye âdeta yalvaran 18 yaş çocuğuna biz diyoruz ki:

«Al sana sandık... Önce git bunu öğren».

★

Yolda nçevirip sorun 18 yaş çocuklarına...

«— Ne istersiniz?» deyin...

Bakın neler sayacaklar?...

Fakat hiçbirinin aklına «seçmen yaşının 18'e indirilmesi» gelmeyecek...

Gelecekse de kimbilir isteklerin içinde kaçınıcı sırada kalacak...

★

Netice:

18 yaş çocuğunun oy kullanmasına karşı değilim...

O yaştaki çocuk gerektiğinde evlenir, arabaya kullanır, adam öldürür, hapse girer, hat tâ idam edilir de niçi noy kullanamaz?...

Fakat beni mdediğim şudur:

«Durup dururken nereden çıktı bu şimdi?. Bayram değil, seyran değil, nereden icab etti sahi?» Çocuklar, sokaklara dökülüp bir denbire oy hakkı istediler de acaba bizim mi haberimiz olmadı?

Vay canına... 18 yaşın kerametini koskoca profesör, anlayamamış. Milyonlarca «yeni oy»un mânâsını kavrayamamış.

Zarar Yok.

Muhalefet partileri de anlayabilmiş ve kavrayabilmiş degiller hâlâ...

Bu hazin tabloya bakıp «seçmen yaş»ndan ziyade «zekâ yaş»ını ntesbitini, yüce Meclis'ten talep ediyorum.

GELECEK KORKUSU

Birbirleriyle ilgisiz veya az ilgili gibi görünen üç olay, Türkiye'nin geleceğini değerlendirmede önem taşıyor. Nüfus sayımı sonuçları, Ankara'da başlayan Türk-ABD pazarlığı, Rusya'nın niyetleri hakkındaki iddialar.

Hatırlayacaksınız. 23 Ekim'de Türk basınında yeralan özel bir İngiliz «istihbarat» araştırması Rusya'nın niyetlerinden bahsetmişti.

Batı'da Türkiye'ye karşı bir Bulgar-Yunan cephesi kurmak, Suriye'yi Türkiye'ye karşı he maskerî bir tehdit olarak donatmak, hem terör örgütlerinin eğiti mve sığınak yeri olarak güçlendirmek. Bir taraftan Türkiye'yi istikrarsızlığa, anarşi ve teröre sürüklerken, diğer taraftan da Kafkas hududundan askerî sevkiyat amacıyla yeni iik tren yolu döşemek. Humeyni'nin ölmesinden sonra kargaşaya sürüklenmesi beklenen İran'da etnik ve ideolojik ihtilâfları iç çatışmaya dönüştürerek, uygun ortamda işgal etmek.

Hiç şüphe yok ki, Bulgaristan'daki soydaşlarımıza uygulanan barbarlık, sadece ırk fanatizminden doğmuyor. Bulgaristan, Türkiye'ye karşı uzun vadeli bir tasavvurda kendi «cephe gerisi»ni sağlamlaştırmak için Türk unsurunu barbarca yoketmek istiyor.

İLERİ GÖRÜŞ

Ruslar'ın Güney Kafkasya'daki tren yolu inşaatını okuyunca hatırladım:

Rahmetli Zeki Velidi Togan, 1969'da yayınlanan «Hatıralar»ının sonuna koyduğu uzun tahlil yazısında Sovyetler'in Afganistan'ı işgale hazırladıklarını yazmıştı. Çünkü Ruslar Afganistan'da bazı yerlerde 1.5 metre kalınlığına ulaşan geniş beton yollar yapıyorlardı. Togan'a göre bu yollar Afganistan'ın aktüel bir ihtiyacı yoktu, o halde bir işgal esnasında bu yollar ağır askerî sevkiyat için kullanılacaktır.

Togan'ın bu ileri görüşü, maaselef 10 sene sonra gerçekleşti.

Bugün bölgede denge değişmiştir. Ruslar Hint Okyanusu'na 600 kilometre mesafededir. Körfez'e yaklaşmışlardır. Bölgede tahrik edecekleri etnik ve mezhep çatışmaları istikrarsızlığı artıracak ve Ruslar Babrak Karmal gibi «beşinci kol»lar bulmakta zorluk çekmeyeceklerdir.

öyle bir coğrafyanın kilit mevkiinde Türkiye nüfusunun artmakta olmasını nasıl yorumlamalı?

İyi besleyip, iyi eğitemedğin nüfus, bir noktadan sonra problem oluyor. İyi beslenen, iyi eğitilen yüksek bir nüfus tabii en iyisi. Ama bunu yapabilecek miyiz?

Yıllık nüfus artış oranı Güneydoğu Anadolu'da yüzde 5, Doğu Anadolu'da ise yüzde 2.5 olmuş, bunlar çok yüksek oranlar ve bir dengesizliği, bizi bekleyen büyük problemleri yansıtıyor. Başka bir problem kaynağı da şehirlerdeki nüfus artışının genelde yüzde 4.5 Güneydoğu'da yüzde 1.6, Doğu Anadolu'da yüzde 5 gibi çok yüksek rakamlara ulaşması.

Doğu'daki nüfus patlaması, Türkiye'deki genel nüfus artışı ve artan şehirler nüfusu... Bunlara yeterli iş ve eğitim verebilecek miyiz? Türkiye'nin terör coğrafyasıyla sosyal coğrafyası arasındaki benzeşmeye bakarsak, DİE'nin nüfus rakamlarında gelecek için büyük uyarılar vardır.

DEMİREL'İN SÖZLERİ

Şimdi Ankara'da bir pazarlık sürüyor. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu ve savunma sanayiini geliştirme çabaları hayatî önem taşıyor. Tabii ekonomik potansiyelimizin geliştirilmesi anahtar rolüne sahiptir. Dünyadan kopması mümkün olmayan Türkiye, bu noktada milletlerarası ilişkiler ağıyla karşılaşılıyor.

Tecrübeli devlet adamı Demirel'in 1975'den sonra fiilî bir ekonomik ambargoyla Türkiye'nin başta ABD olmak üzere Batı tarafından nasıl bir krize sürüklendiğini anlattıktan sonra, arkadaşımız Muammer Yaşar'a söylediği şu sözler önemlidir:

«Ben Federal Alman Başbakanı Schmidt'e müracaat ettim 1975'te, ambargo dolayısıyla, ana «Ne istersen vereyim ama ABmerikalılar ver derse veririm. Beni de onlar bekliyor» dedi. Problem budur.

Süper devletlerle dostluk fevkalâde zordur, komşuluk da zordur. Ama süper devletler bir gerçektir.»

Millî birlik, demokrasi ve kalkınma güçlendikçe Türkiye'nin geleceği aydınlanacaktır. Tersine bir ihtimalden ciddi olarak korkmaz lazım.

Kız Erkek Beraber Okuyacağız!...

Sayın Cumhurbaşkanımız Kenan Evren son gezilerinden birisinde, kızlarla erkeklerin beraber okuması gerektiğini söylemiştir. Olabilir. Ama aslolan mes'ele b değildir. Aslolan okumak ve iyi okumaktır. İsterse kızlarla erkekler ayrı okusunlar, isterse beraber. Mesele tekrar ediyorum, ne okuyorlar, nasıl okuyorlar, okudukları dünya standartlarına göre nedir, bunlardır. Asıl Asıl devlet çapında ve ehemmyetle üzerinde durulması gereken buur.

Açık misalleriyle anlatayım. Bugün bir lise diplomasının âdeta bir mânâsı kalmamıştır. Hele iş bulma sahasında. Lise diplomalı bir genç eğer başka bir vasıfları yoksa iş bulamaktadır. Üç aylık bir daktilo kursu diploması Türkiye Cumhuriyeti Maarif'inin lise diplomasından daha çok iş bulma şansına mâliktir. Çünkü, ilkokuldan sonra altı sene daha okutduğu evlâdına cumhuriyet maarifi bir daktilo kullanmasını öğretememektedir. Acaba onun öğretmedi de başka ne öğretebildi? Beden Eğitimi yaptırabildi mi? Tarih mi öğretti? Hepsinden vazgeçtim... Türkçe mi öğretti?... Kaç tane Millî Eğitim bakanı dostumu hatırlarım ki, müfettişlerinin, müdürlerinin yazdıkları dilekçelerdeki «fahiş» lisan hatalarını bana ıstırapla göstermişlerdir.

Hal böyle olunca tabiatıyla «Yabancı Dil» öğretti mi ki diye sormak abes üstü abes olur. Elli senedir, yabancı dil öğretmenleri hangi lisede gereği gibi yabancı dil öğretiler ki? Kozlejliler hariç...

Haydi yabancı dil meselesinden lisemizi affedelim ve gelelim fakültelerimize... Ve sora-

lım fakültelerimizin kız-erkek beraber okuyan talebelerinin yabancı dil ahvalini?

Fakat durum, daha önce meseleyi dünya çapında ortaya koyalım ve soralım. Dünyanın neresinde, Asya'da mı, Afrika'da mı, Avrupa'da mı, evet neresinde bir fakülte mezun ettiği öğrencisine yabancı dil öğretmemiş olur? Söyleyebilir misiniz? Hiç bir yerinde... uBgün, Hottanto'dan gelenler çatır jadır İngilizce konuşmaktadırlar... Yalnız Türkiye Cumhuriyeti'ni nüniversite mezunlarıdır ki, yüzde doksan beş bir nisbetle yabancı dil öğrenmemek rekorunu ellerinde tutmaktadırlar.

Hattâ birçok profesörün, mesleğine yetecek kadar yabancı dil bilmediği raporlarla ve hadiselerle sabittir. İşte asıl mühim mesele... Ne öğreteceksiniz? Nasıl? Ne kadar? imlere? Kimlerle?

Türkiye maarifi o kadar imha edilmiştir ki, bu meseleleri artık oturup dertleşecek kimse kalmamıştır. Maarif, sadece bir diploma makinesi haline gelmiştir. Bir yandan talebeyi koy, öbür yandan diploma çıksın. Amma ne biliyor, ne öğrendi o bahtına... O kadar ki sıñıfta kalmak, çok zor iş deniyor.

Yani şimdi bizim her sene yarım milyon lise mezunumuz mu var?

Bir vakitler, bugünkü profesör sayısınca lise talebemiz yoktu. Amma o zaman dünya-da daha hürmet telkin eden bir yerimiz vardı. İlgililerimizin işin bu en mühim tarafına da eğilmesi çok yerinde ve faydalı olacaktır.

ÖĞRENCİ AFFI

Doç. Dr. İl Han Özay

İ. Ü. Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Öğrenci affı konusunda yine temel bir hataya düşülecek gibi görünüyor. Basında yer alan haberlere bakılırsa çok yakın zamanda gerçekleştirilecek bir affın kapsamına sadece tek dersten takıntılı öğrenciler alınacak ve birden fazla başarısızlığı olan öğrenci ilişkisi kesilmiş durumda kalacak. İşte yanlış burda ve konuyu iyice anlayabilmek için biraz gerilere dönmez gerekiyor.

24 Kasım 1981 tarihli Yükseköğretim Kanunu yıl veya yarıyıl sınavları dışında, yaygın deyiimi ile «vize» denilen ara sınavlarını da öngören bir sistem getirmişti. Ancak aşamalı olarak uygulanması, dolayısıyla fakülte ve yüksekokulların birinci sınıflarında nbaşlatılması gereken bu yeni düzen aynı anda ve bütün sınıflara birden uygulanınca içinden çıkılmaz bir durum yarattı şöyle ki; İstanbul Hukuk Fakültesi'ni örnek olarak alırsak, burada aynı anda birden fazla sınıfa kayıtlı olabilmek mümkün müdür ve halen de mümkündür. Bu durumda üçüncü sınıfta olup da ikinci sınıftan takıntıları olan bir öğrenci ikinci sınıf bakımından ara sınavsız, üçüncü sınıf bakımından da ara sınav yükümlüsü gibi garip bir konumda olabilir. Başka bir durum da her iki sınıfla ilişkisi bulunan öğrencilerin, aynı anda her iki sınıf derslerini nara sınav yükümlüsü olmalarıydı. Öğrencilerin bazıları da tümünden eski yönetmeliğe tabi olduklarından onlar için hiç bir ara sınav yükümlülüğü söz konusu olmadığı gibi azami öğrencilik süresi bakımından da diğerlerinden daha avantajlı bir halde, örneğin sekiz yıl okuyabilme hakkına sahip olabildiler.

Bu «karma(karı)şık» durumun üstesinden fakülte yönetimi ve öğrenci işleri bürosu nasıl gelebildi bilemiyorum ama ta mbelli bir istikrara meyledildiği anda Yükseköğretim Kanunu'na 19 Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun 29 Şubat 1984 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girdi.

Kanun 1976-1977 eğitim-öğretim yılı ba-

şından 1983-1984 eğitim-öğretim yılı sonuna kadar yükseköğretim kurumlarının herhangi bir sınıfında nkaydı silinen veya silinme durumuna gelen öğrencilerle, kendi isteği ile ayrılmış bulunanların yeniden dönebilmelerini öngörmekteydi.

Bu kanun ski-yeni yöntmelik, vizeli vizesiz ayırımını «affedilen»ler için ortadan kaldırma gibi «iyileştirici» bir etkiye sahip olmakla beraber, kanunun uygulanması ve Yükseköğretim Kurulu'nun belirlediği esaslar içerisinde üniversite ve fakülte tarafından «intibak»ların yapılması ile de belki akla hiç gelmemiş ve kesinlikle yasa koyucunun amaçlamadığı bir duru mortaya çıktı. Fakültede altı yılını dol durduğu ya da altı yıl içinde bitiremeyeceği kesinleştiği için kaydının silinmesi gereken başarısız öğrencilere yeniden kayıt oldukları sınıf için iki yıl olmak üzere toplam normal öğreti msüresi kadar bir ek süre tanıyor olduğu halde daha az «başarısız»lıkları bulunduğu için kayıt silinme durumuna o yıl gelmeyen, 1984-1985 ders yılında bu duruma girebilecek öğrenciler için sadece bir yıl süre tanınmış oluyordu. Öyle ki, bu öğrenciler 1984 eğitim-öğretim yılı içinde ya da en azından sonunda «belge» alabilme çareleri araştırma gibi garibin garibi bir çaba içine girdiler. Ne var ki hukuk kurallarına göre bu da mümkün olmadığından sonunda bu önlenemeyen ve durdurulamayan kadere doğru kendilerini bıraktılar.

Bu ruhsal durum ve bunalım içinde olan öğrencilerin başarıya doğru yol alabileceklerini düşünmek pek fazla iyimserlik olurdu. Anne babalar, yakınları, arkadaşları ve hiç kimse olmayanların eşi dostu tanıkırlar. Nihayet beklenen saat çaldı ve bu yıl kayıt silme işlemleri başladı.

Atatürk'ün Cumhuriyeti emanet ettiği gençliğin başarısızlığında en azından kendi sorumluluğum da olduğunun bilinci ve üzüntüsü içinde umudumu, bir gençlik marşının sözleriyle dile getirmek isterim: «Ankara Ankara güzel Ankara...»

ÇATI VE TABAN

Yazan: Öztin AKGÜL

SOSYAL demokrat hareketin tabandan gelmesi, tabanın itici gücü oluşturmaya doğru ve doğaldır. Ancak Türkiye'nin koşulları Batı Avrupa'dan farklı olduğundan, sosyal demokrat harekette, çatının çekici gücü önem kazanmaktadır.

Ekonomik ve sosyal olaylarda salt doğrular yoktur; koşullara göre doğru ve yanlışlar vardır. Kuramlar, çözümler belirli koşullara, belirli varsayımlara göre doğru ve geçerlidir.

Türkiye'nin koşulları, Batı Avrupa'dan farklı derken şu noktaları vurgulamak gerekir:

● Türkiye, Batı Avrupa benzeri bir sanayi devrimi geçirmemiştir.

● Türkiye'de KİT'lerin, kamu kesiminin en büyük işveren olması olgusu, işçi-işveren çıkar çatışmasının keskinleşmesini törpülemektedir.

● Ülkedeki en büyük işçi örgütü, sermayeden yana olan partilere daha yakın görünmekte, onlara daha sıcak bakmakta, oluşturulmaya çalışılan sistemle bütünleşme eğilimi taşımaktadır.

● Tabana çok yönlü bir eğitim verilemediğinden, taban dağınık ve biraz da tutuk bulunmaktadır. Bu koşullarda taban büyük bir itici güç oluşturamamakta, Türkiye'nin politik ve ekonomik hayatında ağırlığını, gücünü tam ortaya koyamamaktadır. Nitekim Türkiye'de günümüzde kısmen kısıtlanmış sosyal haklar dahi, tabanın ciddi bir savaşımı sonucu değil, bir çatı hareketi olarak sağlanmıştır.

Taban, Türk politik ve ekonomik hayatında etkinlik kazanıncaya kadar, çatıya önemli görevler işlevler düşmektedir. Tabanı belirli ilkeler, özemler etrafında toplamak, bu ilkeleri, özemleri gerçekleştirecek politikalar üretmek, tabanı çok yönlü olarak teknik bilgi de dahil eğitmek, belirli amaçlar için verilecek savaşım ve uğraşılarda dürüst, özverili, dirençli örnekler oluşturmak, ekonomik ve politik gücün tabanda olduğu bilincini yerleştirerek, tabanın belirli konulardaki tutukluğunu gider-

mek gibi... Çatı, işlevini yerine getirirken, kişisel oyundan, kişisel tutkulardan kaçınmalı, iyi bir ekip çalışması örneğini vermelidir.

Oluşturulmak istenen sisteme karşı alternatif, dış politikada bağımsızlık, iç politikada ulusal egemenlik, özgürlükçü, katılımcı demokrasi, ekonomik politikada büyüme ve hakça bölüşümdür. Sosyal demokrat hareket, bu ilkeler, özemler doğrultusunda tabanı hareketlendirmeli, politikalar üretmelidir.

Bağımsızlık, ulusal egemenlik, özgürlükçü, katılımcı demokrasi, hakça bölüşümü de içeren ekonomik kalkınma bir bütündür, aynı zincirin halkalarıdır. Birini sağlamadan diğerini gerçekleştirmek olanaklı ve tutarlı bulunmamaktadır.

Türkiye'nin koşulları, «Çatı» diye küçümsense de, «Çatı'nın sosyal demokrat hareketin güçlenmesinde, geçici bir süre için de olsa, önemli görevler, işlevler üstlenmesini zorunlu kılmaktadır.

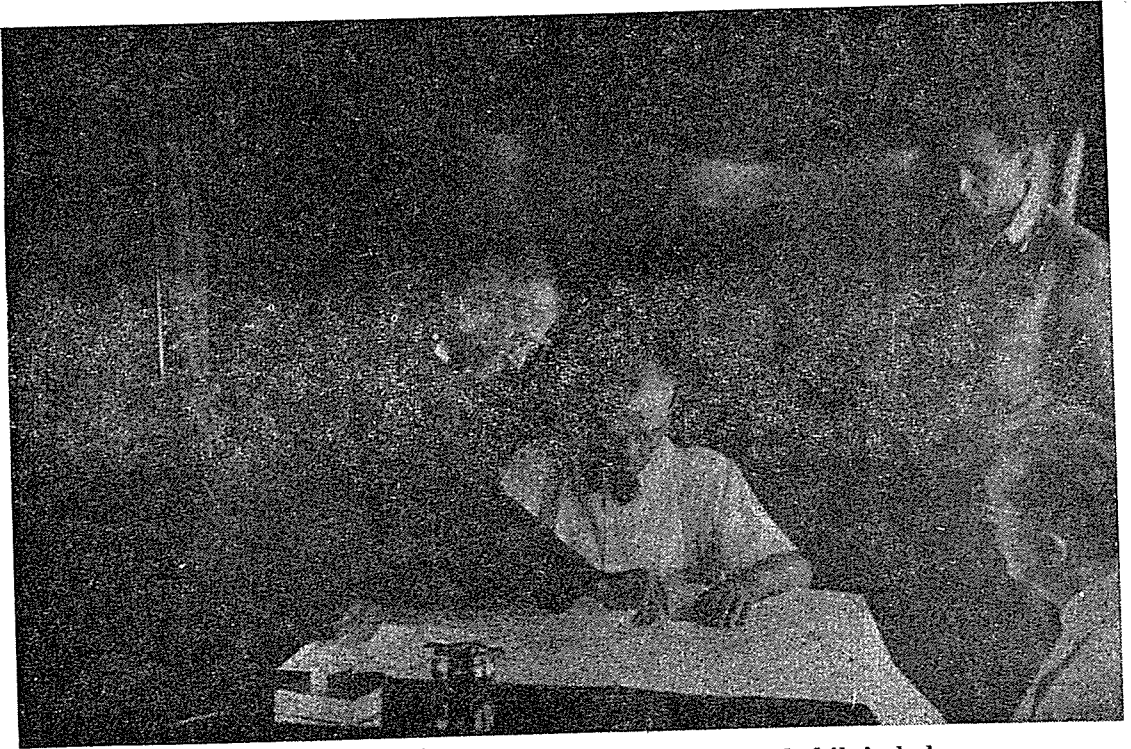
Sosyal demokrat hareketin daha sağlıklı, etkili olması, kuşkusuz tabanın ağırlığını koyması ile gerçekleşecektir. Ancak taban, tutukluğunu atıp, etkinlik kazanıncaya kadar, «Çatı'nın» hareketi sürüklemesi, canlı tutması gerekir. Bu nedenle kökü bağımsızlık savaşına kadar uzanan bir eğilimin sosyal demokrat hareketin öncülüğünü, sürükleyiciliğini yapması yadırganmamalı, bu nedenle olaya «Çatı» hareketi olarak bakılmamalıdır. Hareketin; tabanın etkili katılımı ile, daha sağlıklı bir gelişme yörüngesine zamanla oturacağı kuşkusuzdur.

Bugün «Çatı'nın», Türkiye'nin kendi ayakları üstünde durması, bağımsızlık, ulusal egemenliğin tem gerçekleştirilmesi, hızlı büyüme, hakça bölüşüm gibi özemleri ile tabanın özemleri ve çıkarları arasında tam bir uyum, tam bir özdeşlik vardır.

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal koşulları, taban belirli bir etkinliğe ulaşıncaya kadar, sosyal demokrat hareketin «Çatı» olarak nitelendirilenler tarafından sürüklenmesini, canlı tutulmasını, güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Atatürk İstanbul Dolmabahçe Sarayının terasında,
yabancı ve Türk bilginlerle dil kurultayında konuşurken (1936)

Atatürk tren vagonunda yaverinden harita üzerinde bilgi alırken...

ATATÜRK'E AİT FIKRALAR

VİSKİ, RAKI, VOTKA MUKAYESESİ

O zamanki ...adıyla Dük dö Gal, daha sonraki Sekizinci Edvard ve bugünkü Dük dö Vindsor, yanında o günkü adıyla Madam Simpson ve bugünkü Düşes dö Vindsor İstanbul'a gelmişlerdi. Atatürk kendilerini karşıladı, yemeğe davet ve sevdiği misafirlerine yaptığı gibi rakı ikram etti.

İngiliz prensi, Türk içkisini pek bağanmıştı. Söz içkilerden açıldı. Dük dö Gal, Türklerin hangi içkileri sevdiklerini sordu. Atatürk:

«— Kullanılan içkinin cinsi, biraz milletleri anlatmaya da yarar,» dedi.

Dük dö Gal sordu :

«— Viskiye nasıl bulursunuz?»

«— Sarhoşluğu içten olur. Şarabınki gibi nara atırmaz...»

«— Ya votka?»

«— O bizi sarhoş etmiyor. Sadece mide-mizi bulandırıyor ve çıkarıyoruz...»

Cemal KUTAY

TABİİ

Soyadı Kanunu yeni çıkmıştı. İstanbul'da bulunduğu sırada ATATÜRK, ressam Çallı İbrahim'i de bir aralık sofrasına davet etti. Gece yarısına doğru ressama sordu:

— İbrahim Bey, soyadı olarak ne seçtiniz, söyler misiniz?

— Çallı....

Atatürk:

— Acaip bir kelime seçmişsiniz. Sizin, sizin çalya benzer, tarafınız yok ki, diye takılınca Çallı:

— Çallı, dedim, Paşam, yani iki (1) ile

YENİLMEYEN ATATÜRK

Hüseyin Cahit Yalçın anlattı idi.

Demokrasi devrine geçer geçmez bir gazeteden kendisine telefon etmişler:

— Atatürk devrinin en büyük sıkıntısını çekenlerden biri de sizsiniz. Şimdi sırasıdır; hâtıralarınızı yazmaz mısınız?.. demişler... Hüseyin Cahit gülererek:

— Ne budala adamlar, yaşarken yenilmeyen ATATÜRK'ü öldükten sonra yenilecek sanıyorlar, demişti. **Falih Rıfki ATAY**

İLK CUMHURREİSLİĞİNE SEÇİLDİĞİ SIRADA

Bir sabah Çankaya sırtlarında beraberce gezmeğe çıkmıştık. Gazi yanımıza sokulan bir çocuğu yakaladı. Çelik bakışlarıyla âlemi teshir eden gözlerini onun yüzüne dikip gülümseyerek sordu:

— Adın ne senin bakayım?

— Cemil.

— Çankaya'da mı oturuyorsun?

— Yok. Ayrancı'da.

— Mektebe gidiyor musun?

Çocuk başını öne doğru hızla eğdi.

— E... Ne okuyorsun mektepte?

— Her bir şey okuyoruz.

— Peki, ben kimim Cemil?

Çocuk zeki bakışlarını Ata'nın üzerinde gezdirdi:

Ata gülümsedi:

— Olmadı. Cemil ben Gazi Paşa değilim. Beni benzettin sen.

— Yok benzetmedim iyi biliyorum, sen Gazi Paşasın.

— Nereden biliyorsun?

Çocuk kendinden emin bir tavırla:

— Çünkü, dedi, sana hiç kimse benzemez.

Çelik gözler bulutlandı. Millettin sine-sinden yepyeni tertemiz bir nesil yetişiyor!

GEÇMİŞ OLSUN

Yugoslavya Kralı Alexandr Atatürk'ü ziyarete gelmişti. Atatürk Kralla odalarına çıkarlarken, Kral Alexandre:

— Size bir sırrımı söyleyeceğim!

Dedi. Biraz sonra misafir odasında koltuklara oturdular, Kral:

— Eğer, bazı Avrupa devletlerinin vadilerine inanmış olsaydık, Yunanlıların yerine Anadolu'ya biz çıkacaktık...

Atatürk gülererek Kralın elini sıktıktan sonra:

— Geçmiş olsun Kral hazretleri! dedi.

Enver Behnan ŞAPOLYO

ATATÜRK'ÜN İSTANBUL'A İLK GELİŞİ

Dahiliye vekilinden aldığım bir telefonla «Gazi»nin o akşam İstanbul'a gelmek üzere Ankara'dan ayrılacağı ve İstanbul'a varınca «Dolmabahçe» sarayında ilk kabul ve takdim merasiminde şehir namına söylenecek «Hoş geldiniz!» nutkunun bir suretini hemen bildirmekliğim emrediliyordu.

«Gazi» buna göre cevap verecektim!

Daha birkaç gün vaktim olacağını sandığım için bu emri karşısında kafil yakalanmışım. Hazırlıklı olmadığımından biraz mühlet rica ettim. En çok bir saat kadar müsaade edildi ve politikaya asla temas edilmemesi de ayrıca tebliğ olundu.

Atatürk gibi bir devlet reisine, İstanbul ilk ziyaretinde ev sahibi sıfatıyla hitap edebilmek için bir saatlik mühlet ne idi ki?

Üstelik söz mevzuu da tahdit edilmişti: Politikadan hiç bahsedilmeyecek!. Umumi ve mutlak bir ifade ile çizilen bu hududun çerçevesi ve şümülü hakkında nasıl bir ölçü bulacak ve ne vakit karar verecek.

ONLARI DENİZE DÖKECEĞİM

Bir akşam Recep bey (Peker) beni ve İhsan beyi evine akşam yemeğine çağırırdı. Ayağım burkulmuş, alçıda idi. Koltuk değnekleriyle gittim: Gazi Paşa da Rafet Paşanın evinde imiş. Bizim Recep beyin evinde bulunduğumuzu haber almışlar. Yaver Muzaffer telefonla beni çağırırdı. Kendilerine intizar etmemizi söyledi.

Gazi, gece yarısından sonra geldi. Fazlaca alkollü idi.

— «Vakit geç oldu. Oturamayacağım, gideceğim.»

Dedi ve giderken beni, İhsan ve Recep beyi başbaşa getirdi, ellerini omuzlarımıza atarak:

— «Ben doğruca cepheye gidiyorum, düşmana taarruz edeceğim,» dedi.

Hepimiz şaşırdık ve telâşlandık.

İhsan bey:

— «Paşam, ya muvaffak olamazsan?»

Deyince:

— «Ne?.. Bir hafta zarfında onları mahvedip denize dökeceğim,» Cevabını verdi.

Ali KILIÇ

ATATÜRK ve MUSOLİNİ

13 Nisan 1934 akşamı, Edremit'te Orduevi'nde verilen yemekte İtalya olayları konuşulurken Atatürk şunları söyledi: «Mussolini bir maceraperesttir. Milletini bir uçuruma sürüklemektedir. Her tarafa saldırıyor. Beni Roma'ya davet etti. «Antalya'da görüşelim» cevabını verdim. Bu adam yüzünden çok şımarmış olan bu millete bir ders vermeyi çok isterdim, mamafih yakında bir küçük millet onlara lâıyk oldukları dersi verecektir, ve şunu da hatırlatırım ki Mussolini'yi bir gün gelecek kendi milleti linç edecektir. Bu sözlerimi kehanetime hamletmeyiniz. Bunlar benim kendi görüşlerimdir.. Yalnız sözlerime kat'iyen siyasi bir mânâ atfedilmemesini rica ederim. Biz burada kendi aramızda konuşuyoruz.»

Gıyas YETKİN

«HAYALÂTLA UĞRAŞMIYALIM PAŞAM»

Mustafa Kemal Paşa, büyük zaferden sonra bir gün, bir sohbet esnasında, Yusuf Kemal Beye şöyle demişti: «Sulh yapılır yapılmaz siyaseti bırakıp bir köye çekleceğiz. İkişer bin lira koyup bir kooperatif ile bir nümune köyü kuracağız, ne dersiniz?»

Cumhuriyetin ilânından iki üç gün sonra da, Mustafa Kemal Paşa, Çankaya'da, Yusuf Kemal Beye: «Lâife seni görmek istiyor» diyor. Yusuf Kemal Beyi görünce, Latife Hanım soruyor: «Nasıl, kabul eder mi millet bunu? Cumhurreisliğini hoş görür mü?»

Yusuf Kemal Beyin cevabı: «Hiçbir mahzur yoktur. Ünvan değişti, başka bir şey yok... Zaten ne zamandan beri Cumhurreisi değil mi idi?» oluyor.

Bir müddet sonra yanlarına gelen Mustafa Kemal Paşaya, Latife Hanım, konuşulani anlattı, o da:

— Yok canım, benden vaz geçin, ben başvekil olayım da çalışayım. Mücadele edeyim. Cumhurreisi Fevzi Paşayı yapalım... deyince, Yusuf Kemal Bey, dayanamıyor, gayet samimi bir hisle:

— Hayalâtla uğraşmayalım Paşam, diyor.

(Yakın Tarihimiz)

KURTULUŞ SAVAŞI'MIZDA CEPHELERDE TÜRK KADINI

Halil Gelendost
(Em. Hak. Alb.)

ATATÜRK, Büyük Nutuk'ta, «Mil-
li Mücadele'yi yapan, doğrudan doğ-
ruya milletin kendisidir, milletin ev
lâtlarıdır. Millet analarıyla, babala-
rıyla, hemşireleriyle mücadeleyi ken-
disine ülkü edindi. Biliyorsunuz ki,
asırlarca vuku bulan mücadeleler ve
bunların neticeleri olarak da yük-
sek tarihi zaferler vardır. Fakat o
zaferlerin âmilleri kendi ülküleri o-
larak değil, şunun bunun hırısı peşin-
de kul köle olarak bulunmuşlardır.
Halbuki Milli Mücadele'de şahsi
hırs değil, milli ülkü, milli izzet-i
nefis hakiki müessir olmuştur» söz-
leriyle Milli Mücadele'nin, Millet a-
naları, babaları, hemşireleriyle ve-
rilen mücadeleler sonunda kazanıl-
dığını dile getirmiştir.

Erkeği savaşa giden Türk kadını;
tarlasında çalışarak üretime katıl-
mış, cephane taşımış, çocuğunu bü-
yütmüş, namusuna tecavüz etmek
isteyen hain düşmanla boğuşmuş ve
ya bu uğurda canını vermiş, bazıla-
rı cephelerde Mehmetcik'le yanyana
savaşmış, onlara güç, iman ve ce-
saret vermek için ortaya atılmış,
bazıları da miting meydanlarında
veya kalemleriyle amaca hizmet et-
mişlerdir.

Türk kadınının yalnız Kurtuluş
Savaşı'mızda değil, 1877-1878 Osman-
lı-Rus Savaşı'nda, Rumeli'de Kara-
dağlıların Rubin kasabasına yaptık-
ları taarruzda Şerife adlı Türk ka-
dınının askerinin önüne atılarak bir-

çok Karadağlı'yı öldürdüğü, Nene
Hatun'un Aziziye tabyasına hücum
ettiği, Gülizar Kadın'ın Sakallı Mos-
kof Paşası'nın başını bir vuruşta ye-
re düşürdüğü bilinmekte, önceki sa-
vaşlarda da kahramanlık destanları
yaratmış olduklarını görmekteyiz.
Yazımızda, Kurtuluş Savaşı'mızda
amacın elde edilmesi için, Mehmet-
cik ile omuz omuza çarpışan, adları
ve hizmetleri tesbit edilerek tarihe
geçmiş analarımız ve hemşireleri-
mizden birkaç örnek vermeye çalı-
şacağız:

KARA FATMA :

«Kadın isem Türk değil miyim»
diyerek işgal altındaki İstanbul'dan
yola çıkan Kara Fatma, kâh ata bi-
nerek kâh yaya yürüyerek Sivas'a
varıp M. Kemal'in karşısına çıkar;
«Paşam vatani kurtaracak sensin,
bütün millet seni bekliyor, işte ben-
de kadın halimle geldim, iş göster
emret» der. M. Kemal duygulu bu
sözler karşısında; «Peki ama sen ne
iş görebilirsin? Harpten, ateşten
korkmaz mısın?» der. Bu sözlere
karşı Fatma, «Ata binerim, silâh
kullanırım, muharebe bana düğün
gelir» cevabını verir. M. Kemal. «Su-
dakikada bütün Türk kadınlarımız
senin gibi olsalardı Kara Fatma?»
der ve bundan sonra Fatma'nın adı
Kara Fatma olarak destanlaşır. M.
Kemal'den aldığı emir üzerine İs-
tanbul'a döner, 15 kişilik bir grup

kurarak Kocaeli'ne geçer. Geyve'de
Halit Bey emrinde bir yıl çarpışır.
İki defa yara alır. Teşkilatı lağve-
dilince orduya çavuş olarak katılır
ve Savaş sonunda İstiklâl madalya-
siyle mükâfatlandırılır. Kurtuluş Sa-
vaşı'mızda, isimleri tesbit edilebil-
miş Hacı Osman kızı Fatma, Kaba-
taş kızı Fatma, Hacı Mustafa kızı
Fatma, Molla Hasan kızı Fatma'ları
Sabanözü kazasından Hamide gelini
de kahraman Türk kadınları arasın-
da görmekteyiz.

KÜÇÜK NEZAHAT:

Alb. Hafız Halit Beyin kızıdır. Se-
kiz yaşında iken annesi öldüğünden,
babası tarafından büyütülmüş ve ya-
nında I. Cihan Savaşı'nın muhtelif
cephelerinde savaşlara iştirak etmiş-
tir. Kendi eli ile yüzden fazla düş-
man öldürmüştür. Ne zaman sarsı-
lan bir asker görse yanına koşar;
«Haydi beraber çarpışalım,» diye o-
na moral verirdi. Babasını; «Sen de
şehit olursan bana millet bakar» di-
ye teselli ederdi. Kurtuluş Savaşı'n-
da 70.ci Alayda onbaşı olarak sava-
şlara katılmış, 30 Ocak 1921 tarihİN-
de TBMM toplantısında Bursa M.
V. Operatör Emin Bey, İstiklâl Ma-
dalyası ile taltif edilmesini, Tunalı
Hilmi Bey de Tuğgeneral rütbesine
yüksektirtilmesini teklif etmişlerdir.

ASKER SAİME :

Memleket'in kurtuluşu dâvasına i-
nanmış ve kendisini bu yola adanmış

bir Üniversite öğrencisi olan Saim, İstanbul'da yer yer tertip edilen mitinglerde ateşli nutuklar verir. İtilaf devletleri polisinin dikkatini çekerek, Malta'ya sürgüne gönderileceklerin toplandıkları Arap Hanı'na hapsedilir. Yurtsever arkadaşlarının yardımı ile, buradan kurtularak Ankara'ya gönderilir. Cephe ve cephe gerilerinde istihbarat teşkilatında çalışır. Mitingler tertip ederek konuşmalar yapar. Savaş sonunda yaptıkları hizmetleri, bir Türk kadının yapması gereken olağan vatan hizmeti sayar.

KILAVUZ HATİCE :

Adana'nın Külek Bucağı'nın Bozunçukur Köyündendir. Milli kuvvetlerden Emin ve Derviş ağaların çetesine katılmıştır. Bu müfrezeler Fransız işgali altındaki Haçkırı, Kelebek, Bilemedik istasyonlarına baskınlar tertipleyerek yüzden fazla Fransız askerini esir almışlardır. Milli kuvvetlerimizin 8 Mayıs 1920 Pozantı'yı taarruzlarında Hatice, Fransızlara kılavuzluk teklif eder ve bu görevi az bir ücret karşılığında üstlenir. Yanlış kılavuzluk yaparak, Fransızları Karaboğaz'ına tıktıktan sonra kaçar ve Milli kuvvetlere yetişir. Fransızlar bu baskını yapan müfrezenin komutanının Hatice olduğunu bilâhara öğrenirler. Bu baskın sonucu Fransız kuvvetleri tamamen esir alınmışlardır.

TAYYAR RAHİMİYE :

Adana Osmaniye kazasının Kaypak Bucağı Raziye köyündendir. 9. ncu Tümen kuruluşunun bir müfrezesine komutanlık yapmış 1 Temmuz 1920 tarihinde, aldığı emir üzerine Fransız karargahına müfrezesi başında ilerlerken şehit düşmüştür.

FATMA SEHER HANIM :

Erzurumlu Yusuf Ağa'nın kızıdır. 1. inci Dünya Savaşı'nda eşinin vefatı üzerine, Milli Mücadele'de görev alarak Adana, Dinar, Afyon, Nazilli, Sarayköy, Tire'de düşmanla çarpışmıştır. İzmit'de karargah komutanlığı da yapmış, 29 Ağustos 1921 tarihinde İznik civarında Bereket ve Karaderin'de yapılan karşı taarruzlara katılmış, Alako-Karaderin hatında savaşırken göğsünden yaralanmıştır.

BİNBAŞI AYŞE ALTINTAÇ :

Aslen Selanik'lidir. 1. nci Dünya Savaşı'nda Kafkasya'da şehit düşen kocasının intikamını almaya yemin eder. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinden sonra Aydın'a giderek bir çete teşkil eder. Çetesiyile birlikte bilâhara Kepekçi Nuri Çetesi'ne katılır. Aydın savaşından sonra Koçarlı'ya çekilir. Milli Mücadele'nin her safhasına katılmış, Büyük Taarruz'da Mürsel Paşa emrinde İzmir'e giren kıt'alar arasında Ayşe Altıntaç'ta bulunmuştur. Çarpışmalarda, sol kasığından yaralanmıştır.

ONBAŞI HALİDE :

Balkan savaşında Türklere yapılan mezalimi Garba duyurmak için (Turkey Faces West) adlı kitabını yayımlamak suretiyle dikkatleri üzerine çekmiştir.

1. nci Cihan Harbi'nden sonra Yurd'un işgali üzerine, mitingler tertipleyerek «Özellikle 19 Mayıs 1919 Fatih; arkasından Kadıköy; 200 bin İstanbullunun takip ettiği meşhur Sultanahmet Mitingi» işgale karşı Türk'ün bağımsızlık ve hürriyet aşkı ateşini tutuşturmuştur.

Mitingleri müteakiben eşi Dr. Adnan Adıvar ile Anadolu'ya geçerek Atatürk'e mülâki olmuştur. Yeni Türk Devleti'nin kurulmasında Atatürk'ün karargahında çalışmış, Kurtuluş Savaşı sırasında cephe cephe dolaşarak savaşın sıkıntı ve zorluklarını bizzat görmüş, yaşamış ve eserlerine yansıtmıştır.

Savaş esnasında Kızılay hastahanelerinde de çalışan Halide Edip 5 Ağustos 1921 tarihinde Garp Cephesi Komutanlığı emrine girmiştir. Büyük Taarruz'a iştirak eden Halide Edip, esir General Trikopis'in Atatürk'ün huzuruna çıkarılışında bulunmuştur. İzmir'e giren zafer alaylarından birinde de bulunan Halide

Edip 13 Mayıs 1920 de İstanbul'daki Divanı Harp'te Atatürk, İnönü, kocası Dr. Adnan Adıvar ile idama mahkûm edilenler arasında yer almıştır.

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra gittiği Paris, Amerika ve Hindistan'da Türk Kurtuluş Savaşı ve kadın hakları ile ilgili konferanslar vermiştir. 1939 da İstanbul Üniversitesi'nde yeni kurulan İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümüne profesör tayin edilmiştir. Harbin meşakkat, mezalim ve acılarını kalemiyle usta bir şekilde eserlerinde işleyen Halide Edip edebiyatımızda da hakettiği yerini almıştır. Edebiyatımıza kazandırdığı eserlerden bazıları yabancı dillere çevrilmiş, bazıları da filme alınmıştır. Romanları: Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye, Kalp Ağrısı, Sinekli Bakkal, Tatarcık. Hikayeleri: Kerim Dede, Fadime Nine, Şebbe'nin Kara Hüseyin, Zeynebim Zeynebim, Efe'nin Hikayesi'dir. Halide Edip 82 yaşında 1964 senesinde aramızdan ayrılmıştır.

ESKİŞEHİR SAVAŞINDA KADINLARIMIZ :

Eskişehir Savaşı'nda başından sonuna kadar ve kendi araçları ile, İnönü'den Besim Kızı Şükriye, Osman kızı Fatma, Musa kızı Ayşe, Mehmet Ali kızı Hafize, Karabektaş kızı Fatma, Mehmet kızı Ümmühan, Veli Onb. kızı Ayşe, Hacı Mustafa kızı Fatma, Molla İbrahim kızı Fatma, Ali kızı Ayşe Molla kızı Fatma, İnönü Kuzgun Köyünden Ali kızı Alime, görev yapmış ve İstiklâl Madalyası ile taitif edilmişlerdir.

Yazımızı Atatürk'ün şu veciz sözleriyle noktayalım, «Bugün ulaştığımız netice, yüzyıllardan beri çekilen milli musibetlerin yarattığı ulyanıklığın ve bu sevgili Yurdun her köşesini sulayan kanların bedelidir.

ATATÜRK diyor ki...

“Beni görmek demek, mutlaka yüzümü görmek demek değildir. Benim fikirlerimi benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız, bu yeterlidir.”

HİKAYE

Yıllarca önce, bir Haziran akşamı fevkalâde güzel bir genç kız Paris'in bir kahvesine girmişti. Yüzü, kendisini hayranlıkla seyreden kahve sahibine hiç de yabancı gelmiyordu.

Adamcağız, bu kara gözleri ve esrarengiz gülüşü nerede gördüğünü hatırlamaya çalıştığı sırada, kahvede bir karışıklık oldu. Meçhul genç kız bıçaklanmıştı, Katil kaçmıştı; genç bir adam ise kızın yarasını sarmakla meşguldü.

Kahve sahibinin, kızı tanıyıp tanımadığını sorması üzerine, genç adam kızı sırtladı, kapıya doğru yürürken de kahvecinin sualini cevaplandırdı: «Onu ilk defa görüyorum. Fakat ona bir ad taktım bile: «Mona Lisa» dedi.

Ne kızı, ne de esrarengiz kurtarıcısını bir daha o civarda gören olmadı. Fakat bu garip olay asrımızın büyük hayret uyandıran ve bugün bile tamamiyle aydınlatılamayan bir hırsızlığına yol açtı.

Olay, Fransa krallarına saray vazifesi gören sonra da dünyanın en kıymetli san'at hazinelerinin toplandığı bir müze haline giren Louvre'da başlar. 22 Ağustos 1911 sabahı, nöbetçi çavuşu Poupardin, müzenin açılmasına birkaç dakika kala, galerileri son bir defa gözden geçiriyordu. Müze iki günden beri kapalıydı; fakat tarihi salonları, bir, iki dakika sonra turistlerle dolup taşacaktı. Poupardin, Apollon galerisine sapınca, dehşetten dona kaldı.

Telâş içinde düdüğüne sarıldı. Birkaç dakika sonra, salona üşüşen bir düzine kadar memur, korkunç bir hakikatle karşılaştı. Leonardo de Vinci'nin ölmez Mona Lisa'sı çalınmıştı!

Louvre'in kapılarını derhal kapattıran memurlar, vazifeli 130 gardiyanı iş başına çağırarak, çalınan san'at eserini aramağa koyuldular. Uzun araştırmalardan sonra, Mona Lisa'nın ağır çerçevesi ile camı, seyrek kullanılan bir merdivenin aşağısındaki tozlu bir rafın üzerinde bulundu; fakat san'at eserinin kendisi meydanda yoktu!

Haber, Paris'te eşi görülmemiş bir öfke uyardı. Paris'liler Effel kulesinin yıkılmasına, büyük opera binasının yanmasına, Notre Dame'ın Saine sularının altında kalmasına rıza gösterebilirlerdi; oysa Mona Lisa onlar için bunlarda bile kıymetliydi. Kahvelerde halk, aşkını elde edemediği güzel kadının resmini yapmak için dört yıl sarfeden Leonardo'dan bahsediyordu. Gazetelerde yazarlar Mona Lisa'nın esrarengiz gülümseyişini tasvir ediyorlar ve bu gülümseyişi taklit etmek için asırlardan beri boş yere uğraşan kadınları alaya alıyorlardı.

Polis de boş durmuyordu. Mona Lisa'yı arayan Fransa'nın en meşhur dedektifleri arasında canilerin hüviyetini tesbit etmek sistemini henüz ortaya atan Alphonse Bertillon da vardı.

Bertillon, ilk önce terkedilen çerçeve ile camı tetik etti. Bunların tablo ile birlikte ağırlığı takriben 50 kiloydu. Bertillon, bu kadar ağır bir yükü, dört kancadan indirip dışarı taşımanın hiç olmazsa 5 dakika süreceğini isbat etti. Tablonun kendisinin bez üzerine değil, İtalyan ceviz ağacı tahtası üzerine yapılmış olması, katlanarak kaçırılmasını imkânsız hale getiriyordu. Bu yüzden Bertillon, hırsızlığın içerden biri tarafından yapıldığını işaret etti.

Müzenin memurları; «Nasıl olur? Müze kapalıydı.» diye protesto ettiler.

Bertillon, hırsızın kaçtığı kapıyı bulmakta güçlük çekmedi. Gizli merdivenin altında, avluya çıkan bu kapının tokmağı kopmuştu.

Tablonun camının üzerinde dört parmak izi vardı. Bunlardan en belirlisi, bir sol baş parmak izi idi. Bu parmak izinin bulunması, Louvre'da çalışan artistler, san'at hocaları, çerçevacılar, eski ve yeni gardiyanlara varıncaya kadar yüzlerce insanın parmak izlerinin alınmasına yol açtı.

Fakat suçlu gene de bulunamayınca, Bertillon'un 750.000 caninin parmak izlerini içeren dosyasına müracaat edildi. Fakat dosyalar sadece sağ baş parmak izlerini içerdiği için. Bertillon sistemi işe yaramadı.

Esrar zerre kadar aydınlatılmadan haftalar geçti. Günün birinde tablonun, Vincennes çöplüğünde, asitle tahrip edilmiş olduğu haber alındı. Daha sonra özel dedektifler tablonun Chicago'lu bir milyoner tarafından satın alındığını ileri sürdüler. Mona Lisa'nın, St. Petersburg, Buenos Aires ve Londra'da görüldüğünü iddia edenler oldu. Bu ipuçları bir netice vermeyince, ilgili makamlar falcılara bile başvurdular.

Bir müddet sonra tablo, Titanik faciası ve Balkanlardaki savaşın araya girmesiyle, unutuldu.

1913 Kasımında Floransa'da antikacılık yapan Alfredo Geri, bir meşhur tablo koleksiyonunun müzayedesini yapmağa hazırlanıyordu. Günün birinde, gözlerinin yuvalarından fırlamasına sebep olan bir mektup aldı:

Mona Lisa bendedir. Evet onu, Louvre'dan çalan benim. Ressamı İtalyan olduğu için, tablonun İtalya'ya dönmesini istiyorum. Sizden para istemek aklımdan geçmezdi, ama ne yapayım ki, fakirim. Cevabınızı bekliyorum.